

**^{4f} CEZA MUHALEMESİNDE SEGBİS (VIDEO KONFERANS YÖNTEMİNİN)
KULLANILMASI (DURUŞMALARDA SESLİ VE GÖRÜNTÜLÜ BİLİŞİM
SİSTEMİ/SEGBİS DÖNEMİ) VE COVID 19 (KORONAVİRÜS) PANDEMİSİ
SÜRECİNDE UYGULANABİLİRLİĞİ İLE AVRUPA İNSAN HAKLARI MAH-
KEMESİNİN (AİHM'İN) SEGBİS UYGULAMASINA İLİŞKİN YAKLAŞIMI:
ADİL YARGILANMA HAKKI ÇERÇEVESİNDE MARCELLO/İTALYA
İÇTİHAT KARARI İŞİĞİNDA BELİRLENEN KRİTERLER**

*(THE USE OF VISION AND VOICE TRANSMITTING VIDEO CONFERENCE SYSTEM IN
CRIMINAL PROCEEDINGS (VIDEO CONFERENCE METHOD IN THE HEARINGS) AND ITS
FEASIBILITY DURING THE COVID 19 PANDEMIC AND THE APPROACH OF EUROPEAN
COURT OF HUMAN RIGHTS (ECHR) TOWARDS THE VISION AND VOICE TRANSMITTING
VIDEO CONFERENCE SYSTEM (THE VIDEO CONFERENCE METHOD): THE CRITERIAS
SET BY THE PRECEDENT JUDGMENT GIVEN IN THE ACTION OF MARCELLO
VIOLA/ITALY IN THE CONTEXT OF FAIR TRIAL)*

Av. Dr. Öğr. Üyesi Ramadan SANIVAR* **

ÖZ

Tüm Dünyayı etkisi altına alan COVID 19 Pandemisi, yargı mekanizmasını da olumsuz yönde etkileyerek birtakım aksaklıklara neden olmuştur. Zira bu salgın sürecinin halen devam etmesinden ötürü, yargıda hem hukuk hem de ceza davalarının duruşmaları yapılmaksızın ileriki tarihlere tehir edilmiş, sadece acil sayılan işlerin yürütülmesi ön planda tutulmuş ve bu durum yargı makamlarını adeta çalışamaz hale getirmiştir. Ancak başta İngiltere ve Galler, İtalya, Almanya ve İsviçre gibi bazı çağdaş ülkeler, teknolojinin sunduğu imkanlardan faydalanmayı, ses ve görüntü aktarımının yapıldığı iletişim araçlarını kullanarak video konferans yöntemi (SEGBİS) sayesinde (uzaktan erişim yoluyla-online şekilde) duruşmaların yapılmasını tercih etmiştir. Böylelikle Dünya Sağlık Örgütü'nün sürekli vurguladığı sosyal yaşamda insanlar arasındaki sosyal mesafe kuralı dikkate alınmak suretiyle virüsün yayılmasını önleyebilmek açısından bu süreçte tarafların duruşma salonuna bizzat gelerek ceza veya hukuk yargılamalarının yapılmasından kaçınılmıştır.

---

^{4f} Eserin Dergimize geliş tarihi: 23.05.2021. İlk hakem raporu tarihi: 29.05.2021. İkinci hakem raporu tarihi: 10.06.2021. Onaylanma tarihi: 24.06.2021

* Kıbrıs İlim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

** Yazarın ORCID belirleyicisi: 0000-0003-2828-1089.

Eserin Atf Şekli: Ramadan Sanıvar, "Ceza Muhakemesinde SEGBİS (Video Konferans Yönteminin) Kullanılması (Duruşmalarda Sesli ve Görüntülü Bilişim Sistemi/SEGBİS Dönemi) ve Covid 19 (Koronavirüs) Pandemisi Sürecinde Uygulanabilirliği ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM'in) SEGBİS Uygulamasına İlişkin Yaklaşımı: Adil Yargılanma Hakkı Çerçevesinde Marcello/İtalya İçtihat Kararı İşığında Belirlenen Kriterler", YÜHFD, C.XVIII, 2021/2, s. 1615-1666.

Hemen belirtilmelidir ki, ceza muhakemesinde adil yargılanma hakkı kapsamında sanığın duruşmada hazır bulunma hakkı ve bununla bağlantılı olarak savunma hakkı, müdafiiiden yararlanma hakkı, müdafiiisi ile görüşme hakkı, yabancı ise tercüman yardımından ücretsiz faydalanma hakkı gibi sanık hakları son derece önem arz etmektedir. Hal böyle iken; (SEGBİS uygulamasıyla) Video Konferans yöntemiyle ifade alınması, sorgu yapılması veya sanığın duruşma salonuna getirilmeden bulunduğu ceza veya tutukevinden duruşmaya katılmasının sağlanması şeklindeki işlemler sırasında adil yargılanma hakkının ve kapsamındaki sanık haklarının kesinlikle ihlal edilmemesi gerekmektedir. Nitekim AİHM pilot kararlarından biri olan Marcello Viola/İtalya davasında belirlemiş olduğu kriterlere riayet edilmesi halinde video konferans yönteminin (SEGBİS uygulamasının) sakıncalı olmayacağını, adil yargılanma hakkının ve kapsamındaki sanık haklarının ihlal edilmeyeceğini içtihat haline getirmiştir. Çalışmamızda öncelikle SEGBİS uygulamasının ceza muhakemesine hakim olan ilkeler (doğrudan doğruyalık, yüz yüzelik, sözlülük ilkeleri) bakımından sorun teşkil edip etmediği incelenmiş, AİHS madde 6 çerçevesinde adil yargılanma hakkı ve kapsamındaki sanık hakları açısından önem taşıyan AİHM'in Marcello Viola/İtalya davasındaki pilot kararı üzerinde durulmuş, başta İtalya, İngiltere ve Galler, Almanya olmak üzere bazı ülkelerde COVID 19 pandemisi sebebiyle ceza muhakemesinde video konferans yönteminin nasıl kullanıldığı kısaca aktarılmış ve Türkiye ile Kuzey Kıbrıs'ta bu sistemin uygulanabilirliği tartışılarak her iki ülkenin mevzuatları değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ceza Muhakemesi, Duruşma, Sesli ve Görüntülü Bilişim Sistemi (SEGBİS), Adil Yargılanma Hakkı, Sanık Hakları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM).

ABSTRACT

The COVID 19 pandemic which has effected the whole world, has also had a negative impact on the jurisdiction system and caused serious impediments. Due to the fact that this pandemic has been still going on, the hearings of both civil and criminal cases have been adjourned to a future date and only the urgent procedures have been given priority. Therefore, this has caused the jurisdiction authorities to come to a point that they have stopped working. Yet some of the civilized countries such as England and Wales, Italy, Germany and Switzerland, have preferred to use the opportunities offered by technology and have held their hearings by using communication systems such as (Vision and Voice Transmitting Video Conference System) video conference method by which voice and image was transferred online. Therefore, they avoided bringing the parties into the court rooms in person for civil or criminal case hearings, by taking into consideration the suggestions made by the World Health Organization continuously emphasizing that the social distance should be protected amongst people in their social lives in order to prevent the spread of the virus. We have to point out that in the criminal proceedings, the rights of the accused such as; to be present in the court room in person for his/her hearings and in relation to this the right of having a counsel and the right of meeting this counsel and the right of having an interpreter free of charge if a foreigner, are very crucial for a fair trial. As the case requires, without bringing the accused to the court room, interrogating or taking his/her testimony by (Vision and Voice Transmitting Video Conference System) video conference method from his/her current location; either from the prison or the remand house, it is very

important not to breach the right of a fair trial or the rights of the accused. As a result, it was considered as a precedent by one of the pilot judgments by ECHR (European Court of Human Rights) which is Marcello Viola/Italy and it was pointed out that as long as it is complied with the criterias set in the said action, using the video conference method will not have any negative impacts on the rights of the accused or on a fair trial. In our study, first of all the video conference method was analyzed to see if it had any negative impacts on the basic principles of criminal courts, later on we focused on the pilot judgment of ECHR; Marcello Viola/Italy; which is also important within the context of both the rights of the accused and European Convention on Human Rights Article 6, then briefly it was explained how the countries primarily such as Italy, England and Wales, Germany and Switzerland have had implemented video conference methods during their criminal hearings due to COVID 19 pandemic and as a result the possible implementation of this method in Turkey and also in North Cyprus was analyzed within the context of regulations of each country.

Keywords: *The Criminal Procedure, Hearing, Vision and Voice Transmitting Video Conference System, Right to Fair Trial, The Rights of Accused, European Court of Human Rights (ECHR).*

***

GİRİŞ

Esasen (şiddetli akut solunum sendromu koronavirüsü 2) Sars-Cov-2 olarak adlandırılan COVID 19 (teşhis edilen yeni tür koronavirüs) bulaşıcı hastalığı ilk kez 01.12.2019 tarihinde Çin'in Hubei bölgesinin başkenti Wuhan'da ortaya çıkmış ancak kısa bir süre içerisinde insandan insana hızlıca bulaşarak Avrupa ve Amerika kıtalarını etkisi altına almış ve en nihayetinde küresel bir sağlık krizine dönüşerek 11.03.2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi (küresel salgın) ilan edilmiştir. 22.06.2021 tarihi itibarıyla Dünyada 179.693.763 onaylanmış vaka, 164.383.399 iyileşen varken virüs nedeniyle 3.891.246 hastanın öldüğü kayıtlara geçmiştir².

Günümüzde Dünya Sağlık Örgütü yaptığı açıklamalarda COVID 19 (Koronavirüs) pandemisinin ne zaman son bulacağına bilinemediğini, belirsizliğin halen devam ettiğini, birkaç yıl daha sürebileceğini belirtmekte, birçok ülkede çalışmalar yürüten bilim insanları ise her ne kadar bazı aşilar bulunmuş olsa da uygulamada bu aşiların virüsü ortadan kaldırmaya yönelik kesin sonuçlar verip vermeyeceği, tam anlamıyla faydalı olup olmayacağı ve insan vücudu üzerinde kısa veya uzun vadede yan etkilerinin bulunup bulunmayacağını zamanla tespit edileceğini ifade etmektedir. Nitekim Ocak 2021 yılı içerisinde İngiltere'de söz konusu virüsün mutasyona uğrayarak daha fazla tehlikeli hale dönüşmesi ve bulaş riskinin artması ne yazık ki bulunan aşiların yetersiz kaldığını da göstermiştir³.

COVID 19 (Koronavirüs) pandemisi mahkemelerde sadece acil sayılan işlerin yürütülmesine, duruşmaların icra edilmeyerek ileriki tarihlere tehir edilmesine sebep olmuş başka bir ifadeyle sağlık, ekonomi ve diğer alanları olumsuz yönde etkilemesinin yanı sıra yargı mekanizmasında da ciddi aksaklıklar ortaya çıkarmıştır. Ancak başta İngiltere, İtalya, Almanya, İsviçre gibi bazı çağdaş ülkeler, virüsün halen daha yayılmaya devam ettiğini göz

² İstatistiki ve teorik bilgi için erişim adresi bkz. https://tr.wikipedia.org/wiki/COVID-19_pandemisi (Erişim tarihi: 23.06.2021)

³ İngiltere'de mutasyona uğrayan Covid 19 hakkında kısa bilgi için erişim adresi bkz. (Erişim tarihi: 14.05.2021) <https://www.euronews.com/2020/12/19/what-we-know-about-the-uk-s-more-infectious-coronavirus-strain>

önünde bulundurarak eskiden beri mevzuatlarında kabul ettikleri sesli görüntülü bilişim sisteminin (SEGBİS) (video konferans yönteminin) bu süreçte daha fazla tercih edilmesi gerektiğini benimsemiş ve bu sistemin aktif hale getirilerek uygulanması için adımlar atmışlardır. Böylelikle bu ülkelerde COVID 19 (Koronavirüs) pandemisi sebebiyle hem ceza hem de hukuk davalarının duruşmalarına iletişim araçları kullanılmak suretiyle (bilgisayar, telefon ve internet programları vasıtasıyla) uzaktan erişim yoluyla online video konferans yöntemi (SEGBİS) sayesinde devam edilebileceği yasal düzenleme ile zorunlu kılınmış, aksi takdirde duruşmaların ertelenip ötelenmesinin telafisi mümkün olmayan zararlar doğuracağı, örneğin ceza yargılamalarının uzamasına sebebiyet vereceği ve keza ileride yargının tüm sujeleri açısından işyükünün çok fazla artacağı ileri sürülmüştür.

Çalışmamızda SEGBİS (video konferans yöntemi) uygulamasının öncelikle tanımı ve yargılama açısından faydaları belirtilecek, bu uygulamanın ceza muhakemesine hakim olan ilkeler (doğrudan doğrualık, yüz yüzelik, sözlülük) ile adil yargılanma hakkı ve kapsamındaki sanık hakları açısından sorun teşkil edip etmediği incelenecek, AİHM'in Marcello Viola/İtalya davasında konuya ilişkin belirlemiş olduğu kriterler üzerinde durularak, mukayeseli hukukta bazı ülkelerin mevzuatları ve uygulamalarından kısaca bahsedilecektir. Yine meşru kabul edilebilir nitelikteki makul gerekçelerle ve/veya COVID 19 (Koronavirüs) pandemisi sebebiyle Türkiye ve Kuzey Kıbrıs'ta SEGBİS'in uygulanabilirliği tartışılarak her iki ülkenin mevzuatları kısaca değerlendirilecektir.

I. SEGBİS (Video Konferans Yöntemi) Uygulamasının Tanımı ve Ceza Muhakemesine Hakim Olan İlkeler ile Adil Yargılanma Hakkı Açısından Değerlendirilmesi

A. Tanımı ve Yargılama Açısından Faydaları

COVID 19 (Koronavirüs) pandemisinin ortaya çıkması ile birlikte daha fazla önem kazanan fakat birçok ülkede eskiden beri uygulanan SEGBİS (Video Konferans yöntemi) için yapılabilecek en geniş tanım; “ifade alma ve sorgulama işlemleri ile duruşmaların sesli ve görüntülü olarak kayıt altına alınmasına, duruşmanın yapıldığı mekanda bulunamayan (mahkemede duruşma salonunda hazır bulunamayan) tarafların (şüpheli, sanık, tanık, şikayetçi ve diğer kişilerin) video konferans yöntemiyle duruşmaya katılmalarına imkan veren ve dinlenmesini, ifade alma işlemlerinin gerçekleştirilmesini sağlayacak sistem” şeklinde olabilmektedir⁴. Bu tanımdan yola çıktığımızda yargılama açısından genel olarak faydalarına bakıldığında, ilk nazarda bu uygulamanın farklı yerlerde ikamet eden tarafların, tanıkların, bilirkişilerin kendilerinin veya vekillerinin buldukları yerden duruşmaya katılmalarını sağlayabileceğini, tanıkların baskı altında kalmaksızın daha rahat davranarak ifade verebile-

⁴ Bu geniş tanım için bkz. DURSUN, Gizem, “Sanığın Duruşmada Hazır Bulunma Hakkı ve Bu Kapsamda Sesli ve Görüntülü Bilişim Sisteminin (SEGBİS) Değerlendirilmesi”, Bahçeşehir Üniversitesi, C. 11, S. 143-144, Temmuz-Ağustos 2016, s. 135; ACAR, Sami/GÜRSOY, Hülya, “Türkiye Mahkemelerinde Sesli ve Görüntülü Kayıt ve Video Konferans Sistemi Uygulamasında Geçiş: Ceza Mahkemeleri Örneği, Ankara Barosu Dergisi, S. 4, 2012, s. 131; AYDIN, Seda Gayretli, “Medeni Yargılama Hukukunda Ses ve Görüntü Nakli Yoluyla Duruşmaya Katılma”, DEÜHFD, Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan, C. 19, Özel Sayı, 2017, s. 2104; TC Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, Adalet Bakanlığı Personeli Görevde Yükselme Eğitimi Bilgisayar ve UYAP Bilişim Ders Notları, Ankara 2015, S. 36. Erişim adresi için bkz. <http://www.edb.adalet.gov.tr/duyurular/iimnotlar/uyap.pdf> (12.02.2021).

ceğini (örneğin; aile içi şiddet gören bir eş ya da çocuk tanıklık yaparken şiddet gösteren tarafla aynı salonda bulunmamanın rahatlığıyla ifade vermesi gibi) yine yurtdışında bulunan taraf ya da tanıkların da bu suretle buldukları yerden ifade verebileceğini böylece yargılamanın daha süratli ve daha ekonomik olarak yürütüleceğini söyleyebiliriz⁵. İçinde bulunduğumuz pandemi koşullarında SEGBİS uygulaması virüsün yayılmasını önleyebilmek adına mahkeme koridorlarındaki yoğunluğun azaltılması açısından son derece önem arz etmektedir. Gerçekten SEGBİS sayesinde ifadeler ve duruşma, video kaydına alınmakta, tutanaklar bu kayıtlara göre düzenlenerek, video kayıtları taraflarca (ceza muhakemesinde mahkeme, Cumhuriyet savcısı, müdafii veya sanık konumundaki kişi/kişiler) sonradan tekrar tekrar izlenebilmekte, hataların yapılması önlenmekte, iddialar ve itirazlar ciddi oranda azalarak video kayıtlarıyla doğrular/gerçekler kolaylıkla ortaya çıkarılmaktadır⁶. Bu bağlamda, SEGBİS uygulamasının, ceza muhakemesinin amacı olan maddi gerçeğe ulaşmada etkili olduğu kanaatindeyiz.

B. Ceza Muhakemesine Hakim Olan İlkeler Bakımından Sorun Teşkil Edip Etmediği

1. Doğrudan Doğruluk İlkesi

Ceza muhakemesine hakim olan ilkelerden biri doğrudan doğruluk ilkesi olup, bu ilke mahkemenin veya hakimin delillerle doğrudan doğruya temasta olması, bizzat değerlendirecek karar vermesi anlamına gelmektedir⁷. Başka bir ifadeyle, duruşmanın doğrudan doğruluğu mahkemenin veya hakimin, kişiler (tanık, bilirkişi veya sanık) ve olayın tüm delilleriyle birebir karşı karşıya gelmelerini, onlarla doğrudan temas etmelerini ve delil ikamesinin başka mahkemeye veya hakime bırakılmamasını ifade etmektedir⁸. Dolayısıyla kararı verecek olan mahkeme veya hakim, delil sözlü ise, dinleyecek, yazılı ise okuyacak, eşya veya iz şeklinde ise, görecek⁹. Yani bu ilke ile kast edilen, yargılamayı yürüten mahkeme veya hakimin kişileri (tanık, bilirkişi veya sanık gibi) doğrudan doğruya dinlemesi, delilleri görmesi veya okumasının gerekli olduğudur. Araya bir vasita girdiği takdirde hakimin elde ettiği delil doğrudan doğruya değil, dolaylı olacaktır¹⁰. Doğrudanlık ilkesi, şekli anlamda doğrudanlık ve maddi anlamda doğrudanlık olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

⁵ Katıldığımız bu görüş için bkz. AYDIN, Seda, “... Ses ve Görüntü Nakli Yoluyla Duruşmaya Katılma”, s. 2105.

⁶ YERDELEN, Erdal, “Ceza Muhakemesinde Video Konferans Yönteminin (SEGBİS) Kullanımı”, Bilişim Hukuku Dergisi, S. 2, 2019, s. 273; GÖZEL, Arif, “Yargılamada Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) Kullanımı”, Academia, (08.02.2021) Erişim adresi için bkz.

https://www.academia.edu/12580753/Yarg%C4%B1lamada_Ses_ve_G%C3%BCnt%C3%BC_Bili%C5%9Fim_Sistemi_SEGB%C4%B0S_Kullan%C4%B1m%C4%B1

⁷ DURSUN, Gizem, “Sanığın Duruşmada Hazır Bulunma Hakkı...”, s. 150.

⁸ ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar/TEPE, İlker, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yay., 10. Baskı, Ankara 2017, s. 75, 76, YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yay., 5. Baskı, Ankara 2017, s. 77.

⁹ ÖZTÜRK, Bahri/TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan ve Diğerleri, **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 145, 146.

¹⁰ CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yay., 13. Baskı, İstanbul 2016, s. 693; YURTCAN, Erdener, **Ceza Yargılaması Hukuku**, Vedat Kitapçılık, 11. Baskı, İstanbul 2005, s. 406; ŞAHİN, Cumhur, **Ceza Muhakemesinde İspat (Delillerin Doğrudan Doğruluk İlkesi)**, (İspat), Yetkin Yay., Ankara 2001, s. 25.

Şekli anlamda doğrudanlık “hakimin delile yakınlığı”, maddi doğrudanlık ise “hakimin deliller içinde konuya en yakın delil aracını kullanması” olarak tanımlanabilmektedir¹¹.

Günümüzde halen daha SEGBİS kullanımının doğrudan doğruluk ilkesine sorun teşkil edip etmediği tartışma konusudur. Zira SEGBİS uygulaması, mahkeme veya hakim ile dinlenilecek kişi arasında fiziksel anlamda bir vasıta olarak girmektedir. Ancak hukuken SEGBİS ile alınan beyanların dolaylı mı yoksa doğrudan mı olduğu konusunda tartışmalı farklı görüşler mevcuttur. Şöyle ki, bir görüşe göre; hakimin tanık konuşurken onu görmesi, jest ve mimiklerini izlemesi, delilin değerlendirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu görüştekiler, huzurda beyanı alınacak olan kişinin, karar verecek makam tarafından fiziksel anlamda tam olarak algılanıp incelenemesinin gerekliliği üzerinde durmaktadır. Dolayısıyla SEGBİS ile doğrudan doğruluk ilkesinin uyuşmayacağını, bir beyanın huzurda alınması ile SEGBİS vasıtasıyla alınması arasında fark oluşacağını zira niteliği itibarıyla SEGBİS'in bir sesli-görüntülü iletişim vasıtası olarak bilindiği, bir obje veya sujenin, videodan izlenip incelenerek kafada oluşturacağı algı ile fiziksel anlamda aynı mekanda bulunarak gözlemek suretiyle oluşturacağı algının farklı olacağını, en nihayetinde SEGBİS vasıtasıyla alınan beyanların bu ilke ile çelişeceği ileri sürülmektedir¹². Kaldı ki bu görüştekiler; SEGBİS kullanımının, özellikle hapis cezasının ertelenmesi, cezanın takdir edilmesinde ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumları açısından çok da yerinde bir uygulama olmadığını aktarmaktadır. Söz konusu hapis cezasının ertelenmesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması ya da cezanın takdir edilmesi, fiziken duruşma salonunda bulunmayan sanığın özellikle yargılama sürecinde gösterdiği hal ve davranışlarının örneğin pişmanlığının mahkemece tespit edilmesi ve değerlendirilmesinde sağlıklı olmayacağını (kanaatin mahkeme nezdinde nasıl oluşacağını belirsizliğini) savunmaktadırlar¹³. Keza duruşma sırasında elektrik, internet ve diğer teknik aksaklıklarında yaşanabileceği, bu durumun doğrudan doğruluk ilkesiyle bağlantılı olan kesintisizlik ilkesine de ters düşebileceğini, örneğin; altyapısı gelişmiş olmayan yerlerde SEGBİS vasıtasıyla yürütülen duruşmalarda çıkacak olası aksaklıklar sebebiyle, duruşmaların kesintisizliğine zeval geleceğini ve duruşma planının aksayacağını da belirtmektedirler¹⁴. Katıldığımız görüş ise, duruşmaların SEGBİS suretiyle icra edilmesinin doğrudan doğruluk ilkesine zarar vermediği yönünde-

¹¹ AYDIN, Seda, “... Ses ve Görüntü Nakli Yoluyla Duruşmaya Katılma”, s. 2118.

¹² KALE, Serdar, “Ses ve Görüntünün Nakledilmesi Yoluyla Duruşmanın İcrası”, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi, C. 2, S. 25, 2013, s. 144; AYDIN, Seda, “...Ses ve Görüntü Nakli Yoluyla Duruşmaya Katılma”, s. 2119; KAVGACI, Çağrı, “Ceza Yargılamasına Hakim İlkeler Işığında SEGBİS” (30.09.2020), Erişim adresi: <https://www.hukukcukafasi.com/ceza-yargilamasina-hakim-ilkeler-isinginda-segbis/> 10.02.2021) Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. ÜNVER, Yener/HAKERİ, Hakan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet Yay., 12. Baskı, Ankara 2016, s. 26 ve 558; YENİDÜNYA, Caner/İÇER, Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet Yay., 1. Baskı, Ankara 2016, s. 544. Ayrıca ayrıntılı bilgi için bkz. KAVGACI, Çağrı, “Ceza Yargılamasına Hakim İlkeler Işığında SEGBİS” (30.09.2020), Erişim adresi: <https://www.hukukcukafasi.com/ceza-yargilamasina-hakim-ilkeler-isinginda-segbis/> 10.02.2021)

¹³ DURSUN, Gizem, “Sanığın Duruşmada Hazır Bulunma Hakkı...”, s. 151, 152; KARAKEHYA, Hakan, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. Maddesi Bağlamında Ceza Muhakemesinde Duruşma**, Savaş Yay., Ankara 2008, s. 237;

¹⁴ KAVGACI, Çağrı, “Ceza Yargılamasına Hakim İlkeler Işığında SEGBİS” (30.09.2020), Erişim adresi: <https://www.hukukcukafasi.com/ceza-yargilamasina-hakim-ilkeler-isinginda-segbis/> 10.02.2021)

dir. Zira gelişmiş SEGBİS uygulaması ile mahkemenin, delilleri görmesi veya okuması, kişiler ile temasa geçebilmesi ve beyanlarının doğrudan değerlendirilmesi mümkün olabilmektedir. SEGBİS aracı bir vasıta olmasına rağmen, hukuken SEGBİS ile alınan beyanların dolaysız olduğu görülmektedir¹⁵. Gerçekten teknolojinin sunduğu en üst düzeydeki imkanlar ile oluşturulan SEGBİS (video konferans yöntemi) sayesinde kişilerin buldukları ortam her açıdan gözlemlenebileceği gibi, birden fazla kişinin aynı anda “duruşma salonu” olarak kabul ettiğimiz oturuma, paylaşılan bağlantı ile eş zamanlı katılabilmesi de söz konusudur. Yine mahkemenin tespitlerini ve kanaatini oluşturması bu sistem ile hiç de zor değildir. Yüksek çözünürlük kalitesinde hizmet veren SEGBİS yazılımı sayesinde duruşma sırasında uzaktan dinlenen kişinin (örneğin; tanığın, müştekinin, şüphelinin veya sanığın) tüm jest ve mimikleri de kolayca görülebilecek, o anki fiziksel durumunun tahlili yapılabilecektir. Böylelikle hakim ile dinlenecek olan kişinin aynı mekanda olmasına gerek yoktur. Hemen belirtilmelidir ki, kural özellikle kişilerin duruşma salonunda hazır olması, hakim ile dinlenecek kişinin aynı mekanda bulunması, delillerin fiziksel olarak aynı yerde görülmesi veya okunması ve ceza muhakemesinde doğrudan doğrudanlık ilkesinin bu çerçevede sağlanmasıdır. Ancak bu ilkeyi mutlak şekilde değerlendirmek yani bu ilkenin uygulanabilmesi için duruşma salonunda hazır olmayı istisnasız kabul etmek, aynı mekanda bulunmalarını kesinlikle zorunlu tutmak ceza muhakemesinin işleyişi açısından aksamalara neden olabilecektir. Hatta kanaatimizdir ki, içinde bulunduğumuz pandemi koşulları değerlendirildiğinde olağanüstü, istisnai, zaruri bir durum karşımıza çıkmaktadır. Yani virüsün yayılmasını önleyebilmek adına mahkeme koridorlarının ve duruşma salonlarının yoğunluğunu azaltmak elzemdir. Hal böyle iken; doğrudan doğrudanlık ilkesi bakımından bir takım istisnaların kabul edilmesi suretiyle, ilke ile muhakemenin daha etkin biçimde yürütülmesi amacı arasında bir denge sağlanmaya çalışılmalıdır¹⁶. Lakin gelişen altyapı sistemleri göz önüne alındığında, yukarıda bahsettiğimiz bu tarz olası problemlerin (teknik aksaklıklar vb. gibi) ortaya çıkma ihtimalinin düştüğünü söylemek de mümkündür¹⁷. Gerçekten SEGBİS günden güne doğrudan doğrudanlık ve bununla bağlantılı olan kesintisizlik ilkelerine daha paralel bir vasıta olmaya dönüşmektedir.

2. Sözlülük İlkesi

Ceza muhakemesinde önemli olan ilkelere bir diğeri ise, sözlülük ilkesidir. Bu ilke, esasen doğrudan doğrudanlık ilkesinin bir gereği olarak nitelendirilir¹⁸. Çünkü doğrudan doğrudanlık ilkesi gereği gibi yerine getirildiği takdirde, sözlülük ilkesi de sağlanacağı ifade edilmelidir. Nitekim sözlülük ilkesi ile doğrudan doğrudanlık ilkesinin aslında aynı değerleri koruduğunu düşünmek mümkündür¹⁹. Sözlülük ilkesi, duruşmada sözlü şekilde söylenmiş hususların karara temel teşkil edemeyeceğini ortaya koyan bir ilkedir²⁰. Yani özellikle sanığın sorgusu, tanıkların dinlenmesi, son iddia ve savunmalar hep sözlü yapılmalı, duruş-

¹⁵ AYDIN, Seda, “...Ses ve Görüntü Nakli Yoluyla Duruşma”, s. 2119.

¹⁶ CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 268; YURTCAN, Erdener, **Ceza Yargılaması Hukuku**, s. 407; DURSUN, Gizem, “Sanığın Duruşmada Bulunma Hakkı...”, s. 150, 151.

¹⁷ KAVGACI, Çağrı, “**Ceza Yargılamasına Hakim İlkeler Işığında SEGBİS**” (30.09.2020), Erişim adresi: <https://www.hukukcukafasi.com/ceza-yargilamasina-hakim-ilkeler-isiginda-segbis/> 10.02.2021)

¹⁸ ÖZTÜRK/TEZCAN/ERDEM ve Diğerleri, **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 149; ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ/TEPE, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 75.

¹⁹ ŞAHİN, Cumhur, (İspat), s. 27; YURTCAN, Erdener, **Ceza Yargılaması Hukuku**, s. 407.

²⁰ DURSUN, Gizem, “Sanığın Duruşmada Bulunma Hakkı...”, s. 152.

mada konuşulmamış hususların karar verme sırasında göz önünde tutulmaması gerekmektedir²¹.

Sözlülük ilkesi, mahkeme veya hakimin yargılama sujeleriyle yakından temasa geçmesi suretiyle yargılamanın daha canlı ve doğrudan yürütülmesini sağlamaktadır. Örneğin; tanığın bizzat ifade vermesi gereken hususlarda ve yemin gibi usullerde sözlülük ilkesi daha fazla önem arz etmektedir. SEGBİS uygulamasının sözlülük ilkesine aykırılık değil, aksine kolaylık getirdiği görülmektedir²². Sözlülük ilkesini, dijital teknolojiyi içine alacak şekilde günümüz şartlarına uygun olarak yorumlamalıyız.

Sanığın duruşmada hazır bulunma hakkı ile sözlülük ilkesi sıkı bir ilişki içerisinde dir. Zira sözlülük ilkesinin yürütülen bir ceza muhakemesinde sağlanabilmesi için, sanığın duruşmada hazır bulunması zorunluluk arz etmektedir. Aksi takdirde sözlülük ilkesinin gereği gibi yerine getirilmesi söz konusu olmayacaktır²³. Kanaatimizce SEGBİS uygulaması sanığın duruşmada hazır bulunma hakkını elinden almıyorsa ceza muhakemesinde sözlülük ilkesi açısından herhangi bir sorun teşkil etmeyecektir. Dolayısıyla burada önemli olan söz konusu sistemin doğru şekilde gereği gibi kullanılmasıdır. Aksi takdirde SEGBİS uygulaması adil yargılanma hakkının ihlaline sebep olabilecektir. Hemen belirtilmelidir ki, adil yargılanma hakkının gerçekleştiğini söylemek için mevcut olması gereken haklardan biri sanığın duruşmada hazır bulunma hakkıdır²⁴. Sanığın kendini savunma ve bir tercümandan yararlanma haklarının varlığı, esas itibarıyla bu hakkı da ifade etmektedir. Böylece sanığın savunma ve muhakemeye yön verme hakkı da garanti altına alınmış olur²⁵. Kısacası SEGBİS uygulaması ile sanığın duruşmada hazır bulunma hakkının elinden alınmamasına özen gösterilmeli ve bu şekilde sistemin kullanılması gerekmektedir.

3. Yüz yüzelik İlkesi

Yüz yüzelik ilkesi, duruşmada hazır bulunması gereken diğer kişiler gibi sanığın da mahkeme huzurunda bulunmasıyla muhakemenin yürütülmesini ifade etmektedir²⁶. Bu ilke, yargılama makamınca, muhakemenin tarafların hazır bulunması suretiyle yüze karşı gerçekleştirilmesi ve bu suretle çelişmenin en iyi biçimde sağlanması olarak açıklanabilir²⁷. Benzer bir anlatımla, yüz yüzelik yargılamada bulunması gereken kişilerin karşılıklı olabilmesi-

²¹ ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞSIZ/TEPE, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 73, 74; ÖZTÜRK/TEZCAN/ERDEM ve Diğerleri, **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 149; YENİSEY/NUHOĞLU, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 78.

²² Katıldığımız bu görüş için bkz. PEKCANTEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet, **Medenî Usul Hukuku Temel Bilgiler**, Yetkin Yay., 10. Baskı, Ankara 2016, s. 179; PEKCANTEZ, Hakan, **Medenî Usul Hukuku**, On İki Levha Yay., 15. Baskı, İstanbul 2017, s. 1155; AYDIN, Seda, **“... Ses ve Görüntü Nakli Yoluyla Duruşma”**, s. 2122.

²³ GÖZÜBÜYÜK, Şeref/GÖLCÜKLÜ, Feyyaz, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması**, Turhan Kitabevi, 10. Baskı, Ankara, 2013, s. 294

²⁴ SCHROEDER, Friedrich-Christian/PEUKERT, Wolfgang/YENİSEY, Feridun, **Ceza Muhakemesinde “Fair Trial” İlkesi**, İstanbul Barosu CMUK, Uygulama Servisi Yay., İstanbul 1999, s. 108.

²⁵ ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞSIZ/TEPE, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 77. Ayrıca bu konuda bilgi için bkz. ÜNVER/HAKERİ, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 558; YENİDÜNYA/İÇER, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 544.

²⁶ ŞAHİN, Cumhur, **(İspat)**, s. 165.

²⁷ ŞAHİN, Cumhur, **(İspat)**, s. 165.

ni ve bu şekilde iletişim kurabilmelerini gerektirmektedir²⁸. Sanığın duruşmada bulunma hakkı ile sıkı bir ilişki içerisinde olan yüz yüzelik ilkesi son derece önem arz etmektedir. Gerçekten adil yargılanma hakkı, yüz yüze yargılama hakkının kişilere sağlanmasını kapsamına almaktadır.

Ceza muhakemesinde SEGBİS uygulamasının yüz yüzelik ilkesine aykırı olmadığı gibi, ilkenin gereği gibi yerine getirilebilmesi açısından da faydalı olacağı düşüncesindeyiz. Şöyle ki, örneğin; video konferans yöntemiyle yargılamanın sujeleri (özneleri) ve ifade veren kişiler, huzurdaymış gibi yüz yüze getirilebileceklerdir. Video kayıtları, soruşturma veya kovuşturma işleminin yapıldığı sırada hazır bulunmayan yargılama sujeleri tarafından, sonrada izlenebilecek ve böylece yüz yüzelik ilkesi nispeten uygulanmış olacaktır²⁹. Örneğin; soruşturma aşamasında alınan ifadeler mahkemece izlenebilecektir. Bunun sonucunda mahkeme, söz konusu ifadenin doğruluğunu daha iyi takdir edebilecektir. Yine kişi (sanık, tanık, şikayetçi gibi) başka bir mahkeme huzurunda istinabe yoluyla dinlenmek yerine bu yolla etkin biçimde, yargılamayı yürüten mahkeme karşısında muhakemeye katılabilecektir³⁰. Ancak aksi görüştekiler, özellikle sanığın SEGBİS uygulaması ile duruşmalara uzaktan katılmasının yüz yüzelik ilkesini sağlamadığını savunmaktadır³¹.

Kanaatimizce SEGBİS uygulaması ile yargılamanın tarafları, ifadeleri alınacak veya sorgusu yapılacak kişileri huzurlarında görebileceği, bunların hal ve hareketlerini izleyebileceği ve ifade alma veya sorgu işlemine katılarak soru sorabileceklerdir³². Gerçekten SEGBİS video konferans yöntemiyle, yargılamanın sujeleri yüz yüze getirilerek asıl yetkili soruşturma veya kovuşturma makamlarının kendi işlemlerini bizzat yapmaları sağlanmaktadır. Uzakta bulunan ve ifadeleri alınacak veya sorgusu yapılacak kişiler, sistem sayesinde o dosya için esas yetkili olan yargılama makamı huzuruna çıkmaktadırlar. Böylelikle, hal ve hareketlerin izlenmesi, ifade alma, sorgu ve tutuklama işlemini bizzat bu yargılama makamının yapması mümkündür. İşte bunun sonucunda yukarıda bahsettiğimiz doğrudan doğruyalık ilkesi, yüz yüzelik ile silahların eşitliği ilkelerinin uygulanması sağlanmış olmaktadır³³. Hemen belirtmelidir ki, SEGBİS video konferans yöntemi ile, ilgililerin huzuru dışında dinlenen tanıkların ses ve görüntüleri, ilgililerin huzuruna aktarılabilmekte, aktarma sırasında ses ve görüntü bozmak suretiyle tanıkların korkmadan ve etki altında kalmadan beyanda bulunabilmeleri, kimliklerinin saklı tutulması ve aynı zamanda silahların eşitliği ve yüz yüzelik ilkelerinin uygulanması da sağlanmaktadır³⁴.

İçinde bulunduğumuz pandemi koşullarını değerlendirdiğimizde ise, ceza infaz kurumlarında bulunan özellikle hükümsüz tutukluların (davası henüz sonuçlanmamış tutuklu bulunan sanıkların) SEGBİS video konferans yöntemiyle ceza infaz kurumundan duruşma-

²⁸ DURSUN, Gizem, “Sanığın Duruşmada Bulunma Hakkı..”, s. 153, 154; TOSUN, Yemliha Uğur, “Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin İnsan Hakları Açısından Önemi”, HUKAB Dergi, S. 6, s. 6, 7. Erişim adresi için bkz. <http://www.hukabdergi.com/p2471/> (18.01.2021).

²⁹ YELDENER, Erdal, “Ceza Muhakemesinde Video Konferans Yönteminin (SEGBİS) Kullanımı”, s. 273, 274; GÖZEL, Arif, “Yargılamada Görüntülü ve Sesli Bilişim Sistemi Kullanımı”, s. 8.

³⁰ AÇIKMEŞE, Turan/KARASHAHİN, Ulvi, “Sesli Görüntülü Bilişim Sistemi (SEGBİS)”, UYAP Bilişim Dergisi, No. 5 (2012), s. 26; ACAR/GÜRİSOY, “... Ceza Mahkemeleri Örneği”, s. 133.

³¹ ŞEN, Ersan, “Sanığın Mahkemeye Çıkma Hakkı (Mahkeme)”, s. 3. Erişim adresi için bkz. <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1830305-sanigin-mahkemeye-cikma-hakki> (16.01.2021)

³² ACAR/GÜRİSOY, “... Ceza Mahkemeleri Örneği”, s. 131.

³³ YELDENER, Erdal, “Ceza Muhakemesinde Video Konferans Yönteminin (SEGBİS) Kullanımı”, s. 274, 275.

³⁴ AÇIKMEŞE/KARASHAHİN, “Sesli Görüntülü Bilişim Sistemi (SEGBİS)”, s. 27.

lara katılmaları ve ifadelerinin alınması sağlanabilmelidir³⁵. Zira bu uygulama sayesinde hem kamu sağlığı açısından risk taşımayacak, hem kamu güvenliği ve kamu düzeni bakımından ciddi problemlerin doğması engellenecek (örneğin; suç işlenmesinin önlenmesi, mağdur veya tanıkların zarara uğraması ya da korkutulması ihtimali ortadan kalkacak) hem de yol nakil masrafları (örneğin; sevklerin masraflı olması) önemli ölçüde azalacaktır³⁶. Ancak SEGBİS video konferans yöntemi uygulanırken elektrik, internet, çözünürlük ve diğer sorunların yaşanmaması için öncelikle gelişmiş bir altyapı sisteminin gerek mahkeme duruşma salonunda gerekse ceza infaz kurumunda oluşturulması önem arz etmektedir. Aksi takdirde yaşanabilecek aksaklıklar ceza muhakemesine hakim olan ilkelerin uygulanmasını zorlaştıracak ve doğal olarak adil yargılanma hakkını tehlikeye düşürebilecektir.

C. Adil Yargılanma Hakkı Bakımından İnceleme ve AİHM'in Yaklaşımı

1. Adil Yargılanma Hakkı ve SEGBİS Uygulaması

Günümüzde demokratik devlet olmanın vazgeçilmez unsurlarından olan ve evrensel nitelikli insan haklarından “Adil yargılanma hakkı”, hukuk devleti ilkesinin bir gereği ve adaletin en önemli koruyucularından biridir³⁷. Başka bir anlatımla, adil yargılanma, bireyler için bir hak, mahkemeler ve dolayısıyla devlet için bir görevdir³⁸. Adil yargılanma hakkı, herkesin yasal olan araç ve yolları kullanarak, bağımsız ve güvenceli olan her türlü yargılama makâmı huzurundaki hak arama özgürlüğünü simgelemektedir. Bu özgürlüğü kullanırken bireyler, yargılamanın, usul ve esas ilkelerine uygun şekilde başlatılıp, yürütülüp sonuçlanmasını isteme hakkına sahiptir³⁹.

Adil yargılanma hakkı, hukuki uyumsuzluklarda da söz konusu bir kavram olmasına rağmen, genellikle uygulamada ceza yargılamasıyla gündeme gelmektedir. Zira her ceza yargılamasında devlet, sanığa muamele şekliyle insan hakları açısından bir sınavdan geçmektedir⁴⁰.

Adil yargılanma hakkı, uluslararası geçerliliği ve taraflarını bağlayıcılığı olan bir sözleşme hükmü kimliğindeki ifadesini, 04.11.1950’de Roma’da imzalanan ve 03.05.1953

³⁵ Hükümlü ve tutukluların SEGBİS video konferans yönteminin uygulanmasıyla ceza infaz kurumundan duruşmalara katılmaları ve adil yargılanma hakkı konusunda bilgi için bkz. GÜNER, Halil, “SEGBİS Sisteminin Ceza Evi Uygulamasının Adil Yargılanma Hakkı Yönünden Değerlendirilmesi,” *Terazi Hukuk Dergisi* 9, No. 99, Kasım 2014, s. 88.

³⁶ Bu yöndeki görüş için bkz. ACAR/GÜRİSOY, “... Ceza Mahkemeleri Örneği”, s. 133.

³⁷ KAŞIKARA, M. Serhat, *AİHS Çerçevesinde Adil Yargılanma Hakkı Ve Türkiye*, Adalet Yay., Ankara 2009, s. 2.

³⁸ BAŞARAN, Başar, “Adil Yargılanma Hakkı”, TC Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s. 31; DOĞAN, İlhan, “AİHS’de Adil Yargılanma Hakkı: 6. Madde”, TC DÜ Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2008, s. 3.

³⁹ AŞÇIOĞLU, Çetin, “Yargıda Temel Sorun: Doğru ve Güvenli Yargılanma Hakkı”, YTD, İnsan Hakları Özel Sayısı, C. 2, No: 22, Ankara Temmuz/Ağustos 1998, s. 940. Erişim adresi: <http://www.turkhukuk sitesi.com> (20.01.2021)

⁴⁰ SANIVAR, Ramadan, “İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’nin 6. Maddesi Çerçevesinde Adil Yargılanma Hakkı ve Sanığa Tanınan Temel Haklar” Doğu Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mart 2012, Gazimagusa, Kuzey Kıbrıs, s. 14.

tarihinde yürürlüğe giren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde bulunmaktadır⁴¹. AİHS'in, adil yargılanma hakkını ifade eden, 11'inci Protokol ile değiştirilerek yeniden düzenleme altına alınan ve pek çok hak ve ilkeyi içeren 6'ncı maddesi önem arz etmektedir. Söz konusu maddenin başlığı, Sözleşme'ye 11'inci Protokol ile eklenmiştir. Adil yargılanma hakkı, sadece AİHS değil, aynı zamanda Medeni ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi m. 14 gibi diğer uluslararası sözleşmeler sayesinde, birçok ülkenin Anayasalarında ve Ceza Muhakemesi Kanunlarında da güvence altına alınıp düzenlenmiştir.

Adil yargılanma hakkının kapsamını açıkça belirten AİHS m. 6, üç bentten oluşmakta, Sözleşme'de yer alan en uzun maddelerdendir⁴². AİHS'in bu maddesi, AİHM içtihatları göz önüne alınarak açıklanması gerektiği ifade edilmelidir. AİHS m. 6'yı incelediğimizde; Kanuni, bağımsız ve tarafsız mahkeme, makul süre içerisinde yargılanma, aleniyet, davanın hakkaniyete uygun olması ilk fıkrada yer alan adil yargılanma hakkının unsurlarından olduğu görülmektedir. Yine Sözleşmenin, temelde masumiyet (suçsuzluk) karinesini, suçlanan kimsenin isnadı öğrenme, müdafii yardımından yararlanma, konuşulan dili anlamadığı takdirde tercüman yardımından yararlanma hakkını koruma altına aldığı ve duruşmada bulunma hakkı açısından da özellikle savunma hakkının önem taşıdığı tespit edilmektedir⁴³. Nitekim adil yargılanma hakkının da bir gereği olan savunma hakkının sağlanabilmesi için sanığa duruşmada hazır bulunma hakkının tanınmasıyla mümkün olabilecektir⁴⁴. Kaldı ki,

⁴¹ ÖZMEN, Necmeddin, “Adil Yargılanma İlkesinin Gelişim Süreci ve AİHS Çerçevesinde Adil Yargılanma Hakkı”, TC GÜ Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s. 23; DOĞAN, İlhan, “AİHS’de Adil Yargılanma Hakkı: 6. Madde”, s. 12.

⁴² AİHS m. 6; Adil Yargılanma Hakkı

1. Herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyumsuzluklar, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. Hüküm açık oturumda verilir; ancak, demokratik bir toplumda genel ahlak, kamu düzeni ve ulusal güvenlik yararına, küçüklerin korunması veya davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde, veya davanın açık oturumda görülmesinin adaletin selametine zarar verebileceği bazı özel durumlarda, mahkemenin zorunlu göreceği ölçüde, duruşmalar dava süresince tamamen veya kısmen basına ve dinleyicilere kapalı olarak sürdürülebilir.

2. Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır.

3. Her sanık en azından aşağıdaki haklara sahiptir:

a) Kendisine yöneltilen suçlamanın niteliği ve nedeninden en kısa zamanda, anladığı bir dille ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek;

b) Savunmasını hazırlamak için gerekli zamana ve kolaylıklara sahip olmak;

c) Kendi kendini savunmak veya kendi seçeceği bir savunmacının yardımından yararlanmak ve eğer savunmacı tutmak için mali olanaklardan yoksun bulunuyor ve adaletin selameti gerektiriyorsa, mahkemece görevlendirilecek bir avukatın para ödemeksizin yardımından yararlanabilmek;

d) İddia tanıklarının sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında çağırılmasının ve dinlenmesinin sağlanmasını istemek;

e) Duruşmada kullanılan ve anlamadığı veya konuşmadığı takdirde bir tercümanın yardımından para ödemeksizin yararlanmak.

⁴³ KARAKEHYA, Hakan,... Ceza Muhakemesinde Duruşma, s. 37.

⁴⁴ DURSUN, Gizem, “Sanığın Duruşmada Hazır Bulunma Hakkı...”, s. 146, 147; TÜRKEL, Adem, “Ceza Yargılamasının Kovuşturma Aşamasında Adil Yargılanma Hakkı”, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi SBE (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Kaya, İbrahim), Çanakkale 2010, s. 147. Ayrıca sanığın duruşmada hazır bulunma hakkı ve adil yargılanma hakkı konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. DONAY, Süheyl, İnsan Hakları Açısından Sanığın Hakları ve Türk Hukuku (Sanık), Fakülteler Matbaası, İstanbul 1982, s. 37 vd; İNCEOĞLU, Sibel, İHAM Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı, Beta Yay., 3. Baskı, İstanbul 2008, s. 257 vd; ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞSIZ/TEPE, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 50 vd; GÖZÜBÜYÜK, Şeref/GÖLCÜKLÜ, Feyyaz, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Turhan Kitabevi, 10. Baskı, Ankara 2013, s. 294; TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/SANCAKDAR,

sanığın duruşmada hazır bulunma hakkı kavramı, sanığın hakkında kovuşturma yürütülen mahkeme huzurunda bulunabilme, delillerle ve muhakemenin diğer tarafıyla etkileşim içerisinde bulunabilme, yargılama makamıyla doğrudan doğruya iletişim içerisinde olabilme ve müdafii yardımından da faydalanabilmesi kapsamına almaktadır⁴⁵. Esasen AİHS m. 6/3 c bendi ve m. 6/3 e bendi dolaylı olarak sanığın duruşmada hazır bulunma hakkına yer vermektedir. Bu düzenlemeler vasıtasıyla sanığa muhakemede bir suje olarak yer alma, muhakemeye yön verme ve kendisini savunabilme imkanı tanınmakta, adil yargılanma hakkı koruma altına alınmaktadır⁴⁶. Örneğin; özellikle Anglo Sakson hukuk sistemi benimseyen ülkelerde (İngiltere ve Galler, Kuzey Kıbrıs gibi) çapraz sorgu (cross examination) veya diğer adıyla istintak açısından sanığın duruşmada hazır bulunması son derece önem arz etmektedir. Çünkü sanık duruşmada hazır bulunarak, iddia makamının getirdiği tanıkları sorgulamaktadır. Dolayısıyla adil yargılanma hakkına aykırılık teşkil eden; sanığın keyfi biçimde duruşmada bulunma hakkının elinden alınması yada duruşmada hazır bulunmasına uygun ortam ve imkanların sağlanmamasıdır⁴⁷.

Kanaatimizce sanığın duruşmada hazır bulunmasının bir hak mı yoksa yükümlülük mü teşkil ettiği sorusuna verilmesi gereken yanıt, ağırlıklı olarak hazır bulunmanın bir hak olduğu yönündedir. Çünkü yargılamayı takip etmede menfaatinin olması, temelde savunmasını gerçekleştirilebilmesi, delil ileri sürebilmesi ve ileri sürülen delilleri değerlendirebilme olanağının bulunması söz konusudur⁴⁸. Sanığın duruşmada hazır bulunmasını bir hak olarak kabul ettiğimizde, sanığın savunma hakkı, adil yargılanma hakkı ve bu anlamda da aslında maddi gerçeğin ortaya çıkarılması gerekliliği korunmaktadır. Nitekim maddi gerçeğin ortaya çıkarılması ile de yargılama sonucunda belki de suçsuz olan sanığın cezalandırılmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır⁴⁹. Öte yandan Türk hukuku öğretisinde sanık için bir hak niteliğinde olduğu kadar aynı zamanda yükümlülük de teşkil ettiği ifade edilmektedir⁵⁰. Kaldı ki gerek Türkiye (5271 sayılı CMK m. 199) gerekse birçok ülkenin ceza muhakemesi mevzuatında sanığın yargılama esnasında mahkemede hazır bulunmaması halinde, zorla getirme kararı verilebilmesi veya yakalama emri çıkarılabilmesi, duruşmada bulunmanın sanık için aynı zamanda bir yükümlülük teşkil ettiğini ortaya koymaktadır. Zira sanık katil-

Oğuz/ÖNOK, R. Murat, **İnsan Hakları El Kitabı**, Seçkin Yay., 7. Baskı, Ankara 2018, s. 272 vd; ŞEKER, Hilmi, “**Duruşmaya Katılma Hakkı**”, Ankara Barosu Dergisi, 2017/1, s. 221 vd. Erişim adresi için bkz. (18.01.2021)

<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2017-1/9.pdf>

⁴⁵ DÜRSUN, Gizem, “**Sanığın Duruşmada Hazır Bulunma Hakkı...**”, s. 130.

⁴⁶ ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 77; İNCEOĞLU, ... **Adil Yargılanma Hakkı**, s. 257.

⁴⁷ DİNÇ, Güney, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne göre Adil Yargılanma Hakkı**, İzmir Barosu Yay., İzmir 2006, s. 194; DOĞRU, Osman/NALBANT, Atilla, **İnsan Hakları Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar**, C. 1, Şen Matbaa, Ankara 2012, s. 647; KARAKEHYA, Hakan, ... **Ceza Muhakemesinde Duruşma**, s. 238.

⁴⁸ DİNÇ, Güney, ... **Adil Yargılanma Hakkı**, s. 194.

⁴⁹ DÜRSUN, Gizem, “**Sanığın Duruşmada Hazır Bulunma Hakkı...**”, s. 132.

⁵⁰ YENİSEY/NUHOĞLU, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 746; ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 78; KARAKEHYA, Hakan, ... **Ceza Muhakemesinde Duruşma**, s. 237; ŞAHİN, Cumhur, **Ceza Muhakemesi Hukuku –I**, Seçkin Yay., Ankara 2014, s. 89; CENTEL/ZAFER, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 171.

mak istemese dahi gerekli görülen hallerde zorla duruşmaya getirilebileceği ifade edilmektedir⁵¹.

AİHS m. 6/3'te açıkça sanığın kendisini savunabilmek için yeterli zaman ve kolaylıklara sahip olabilmesi, serbestçe müdafisini seçebilmesi, müdafii atayacak olanağı yoksa kendisine bir müdafii atanmasını talep edebilmesi, aleyhine yapılan iddialara karşı bizzat kendisi ya da dilerse bir müdafii tarafından savunma yapılabilmesi, gerekli olması durumunda müdafii ile serbestçe herhangi bir kişinin müdahalesi olmaksızın görüşebilmesi, tercüman yardımından ücretsiz yararlanabilmesi kapsamlı güvence altındadır. Bu güvenceler verilmeksizin yürütülecek muhakemenin adil yargılanma hakkına aykırılık teşkil edeceği anlaşılmaktadır⁵².

Genellikle tartışılan konular, SEGBİS uygulaması ile sanığın duruşmaya katılması ve sorgulanmasının savunma hakkını ihlal edip etmediği, sistemin kullanımının müdafii den yardımından yararlanma hakkını kısıtlayıp kısıtlamadığıdır. Nitekim yapılan eleştirilerden biri, SEGBİS aracılığıyla özellikle sanığın sorgusunun yapılması sırasında yaşanacak teknik aksaklıkların savunma hakkının kullanılması bakımından sorun yaratabileceği yönündedir⁵³. Zira daha öncede aktardığımız üzere bu görüştekiler, bağlantıdaki sorunlar sebebiyle ses ve görüntünün aksaması, zaman zaman bağlantının kopmasının her iki taraf için de ifadelerin anlaşılabilir hale gelmesine sebep olmasını, görüntü aktarımında yaşanacak aksaklıkların sanığın kendisini tam anlamıyla ifade edemeyeceği sonucunu doğurmasını dolayısıyla yargılamanın sağlıklı olarak yürütülemeyeceğini ve adil bir yargılamanın gerçekleştirilemeyeceğini savunmaktadır⁵⁴.

Şimdi yukarıda belirttiğimiz bu tartışmalar ışığında AİHS m. 6 çerçevesinde teknik aksaklıklardan kaynaklanan sorunlara rağmen yürütülen yargılamanın aykırılığa sebep olup olmadığı, SEGBİS uygulamasının adil yargılanma hakkını (sanığın duruşmada hazır bulunma hakkı, savunma hakkı, müdafii den yararlanma hakkı ile müdafii ile üçüncü kişinin müdahalesi olmadan serbestçe görüşme hakkı) ihlal edip etmediği hususlarında AİHM'in yaklaşımını incelemekte fayda görmekteyiz. Gerçekten SEGBİS uygulaması hakkındaki pilot kararlardan biri olan Marcello Viola/İtalya davasında AİHM belirlemiş olduğu kriterlerle adil yargılanma hakkı çerçevesinde önemli değerlendirmeler yapmıştır.

2. AİHM'in Marcello Viola/İtalya İçtihat Kararında Belirlemiş Olduğu Kriterler⁵⁵

Herşeyden önce Marcello Viola/İtalya davası veya emsal teşkil edebilecek herhangi bir kararın sanık konumundaki kişinin mahkemede hazır bulunma hakkını ortadan kaldıra-

⁵¹ CENTEL/ZAFER, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 172; ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞSIZ/TEPE, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 78; YENİSEY/NUHOĞLU, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 746, 747; ŞAHİN, Cumhur, *Ceza Muhakemesi Hukuku – I*, s. 89; KARAKEHYA, Hakan,... *Ceza Muhakemesinde Duruşma*, s. 237.

⁵² ZAFER, Hamide, “Savunma Hakkı ve Sınırları”, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, MÜHF Hukuk Araştırmaları Dergisi, S. 2, C. 19, 2013, s. 516; KARAKEHYA, Hakan,... *Ceza Muhakemesinde Duruşma*, s. 100; DONAY, Süheyl, (Sanık), s. 150 vd.

⁵³ ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞSIZ/TEPE, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 78; DURSUN, Gizem, “Sanığın Duruşmada Hazır Bulunma Hakkı...”, s. 147.

⁵⁴ ŞEN, Ersan, “Sanığın Mahkemeye Çıkma Hakkı (Mahkeme)”, s. 8.

⁵⁵ AİHM *Marcello Viola/İtalya Davası*, Bşv. No: 45106/04, 05.01.2007. Kararın Türkçe metni için bkz. (12.02.2021) <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001-120010&file=CASE%20OF%20MARCELLO%20VIOLA%20v.%20ITALY%20-%20-%20-%205BT%20urkish%20Translation%20by%20the%20Turkish%20Ministry%20of%20Foreign%20Affairs.pdf>.

cak şekilde her celse için uygulanabileceği yönünde bir yorum yapılmaması gerekmektedir. Marcello Viola/İtalya kararının⁵⁶ SEGBİS (Video konferans yönteminin) usulünün uygulandığı yargılmalarda emsal teşkil edebilmesi için yargılama makamının SEGBİS'in kullanımına dair kararının, öncelikle AIHS m. 6 ile korunan adil ve hakkaniyetli (dürüst) yargılanma hakkına ilişkin usuli güvencelerin özünü ortadan kaldırmaması ve özellikle savunma hakkına orantısız müdahale içermemesi önem taşımaktadır⁵⁷.

Somut olayda; İtalyan vatandaşı olan başvuru Marcello Viola, bir mafya örgütüne üye olma suçundan yakalanmış ve tutuklanarak L'Aquila cezaevine gönderilmiştir. Keza başvuru mükerrer yasadışı silah taşıma eylemleriyle ve M.L cinayetinin de aralarında bulunduğu çok sayıda cinayet veya cinayetlere teşebbüslerde kullanılmak üzere kamuya açık yerlerde silah bulundurmaya yardım ettiği iddiasıyla suçlanmıştır. Özellikle M.L'nin öldürülmesi talimatını vermekle ve suçun işlenmesinde kullanılan silahın taşınmasına iştirak ettiği iddialarıyla yargılanmıştır⁵⁸. Palmi Ağır Ceza Mahkemesi, 22.09.1999 tarihinde başvurucuyu 5 kez ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılmasına ve bu cezanın ilk üç yılının hücrede geçirilmesine karar vermiştir. Başvurucunun itirazı üzerine, Reggio di Calabria İstinaf Mahkemesi duruşmalı inceleme yapmıştır. Başvurucu, 26.07.1975 tarihli 354 sayılı Ceza İnfaz Kurumu Organizasyonu Kanunu Bölüm 41 uyarınca, dış dünya ile temasını sınırlayan, sınırlandırılmış ceza infaz rejimine tabi tutulmuştur. Ceza muhakemesinin ikinci aşamasında yani istinaf mahkemesinde 21.02.2001, 15.06.2001 ve 05.03.2002 tarihlerindeki yapılan üç duruşmaya rızası olmaksızın video konferans yöntemiyle, işitsel ve görsel sistemler kullanılarak katılımı sağlanmış ve tutuklu olarak bulunduğu ceza infaz kurumundan duruşma salonuna getirilmemiştir⁵⁹.

Reggio di Calabria İstinaf Mahkemesi, 05.03.2002 tarihinde, başvuru aleyhindeki cinayet ile ilgili suçlamaların bir tanesinden beraatine karar vermiş, başvuru tarafından işlenen fiillerin tek bir suçta ait olduğu (unico disegno criminoso) kanaatiyle cezayı ömür boyu hapis cezasına düşürmüştü ve 2 yıl hücre cezasına hükmetmiştir. İstinaf mahkemesinin karar üretmesinin ardından başvuru esasen "usuli sebeplere" dayanarak bu karara karşı temyiz talebinde bulunmuş ancak Yüksek Mahkeme (Yargıtay) başvuru temyiz talebini uygun bulmayarak reddetmiştir⁶⁰.

Başvuru, 2000 yılından itibaren Ceza İnfaz Kurumu Organizasyon Kanunu Bölüm 41 uyarınca kısıtlı ceza infaz rejimine tabi tutulduğunu (yüksek güvenlikli ceza infaz kurumu) ve video konferans yöntemiyle takip ettiği yargılamanın temyiz duruşmalarına bizzat katılmadığını, dolayısıyla savunma hakkının ihlal edildiğini ve diğer tutuklular ile kıyaslandığında ayrımcılığa uğradığını belirtmiştir. Bu yöntemin, mahkemeyi kesinlikle etkilediğini en azından topluma karşı bir tehdit oluşturup oluşturmadığı hususunun değerlendirilmesi noktasında etkisinin olduğunu ileri sürmüştür. Video konferans yönteminin kusurlu

⁵⁶ Yine bu içtihat kararıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. KAFES, Veli, "Marcello Viola/İtalya AIHM İçtihat Kararı İncelemesi" hakkında erişim adresi için bkz. (13.02.2021) <http://docplayer.biz.tr/3731340-Marcello-viola-v-italya-karar-incelemesi.html>.

⁵⁷ YELDELEN, Erdal, "Ceza Muhakemesinde Video Konferans Yönteminin (SEGBİS) Kullanımı", s. 279; ŞEN, Ersan, "Sanığın Mahkemeye Çıkma Hakkı".

⁵⁸ Bkz. *Marcello Viola/İtalya Davası*, p. 5 ve 10.

⁵⁹ Bkz. *Marcello Viola/İtalya Davası*, p. 12-14.

⁶⁰ Bkz. *Marcello Viola/İtalya Davası*, p. 15, 16.

bağlantı ve yetersiz ses iletimi gibi öngörülebilir zorluklar sebebiyle savunma avukatıyla hızlı bir iletişim sağlanmaksızın sonuçlandırılmışı beyan etmiştir. Bu bağlamda AİHS m. 6'nın ihlal edildiği iddiasıyla AİHM'e başvurmuştur⁶¹. Hükümet, video konferans yöntemiyle yapılan duruşmaların uluslararası konvansiyon ve anlaşmalar tarafından düzenlemeler ve tavsiyeler içinde uyumlu olduğunu, Avrupa Konseyi ile Avrupa Birliği gibi diğer uluslararası organizasyonlar tarafından kabul edildiğini aktarmıştır. Kaldı ki mevcut davada, adil yargılanma hakkı ile ilgili tüm koşulların sağlandığını, sanığın tutuklu bulunduğu yerde kalmasına izin veren gelişmiş bir teknik alet olan ve önemli gecikmelerin önüne geçen video konferans yöntemiyle sanığın duruşmalara katılımının gerçekleştiğini ifade etmiştir. Yine tehlikeli sanıkların bir yerden diğer bir yere naklinin önemli bir kamu güvenliği ve düzeni sorunu ortaya çıkardığı, bu hususun kaçma ve kendi kendilerine ya da başkalarına karşı zarar verme ihtimalini de arttırdığı, sanıkların duruşma salonunda fiziksel olarak hazır bulunmalarının tanıkların ve mağdurların korkutulması riskini taşıdığını savunmuştur. İlgili döneme ilişkin sanığın aynı tarihlerde farklı mahkemelerde davalarının görüldüğünü belirten Hükümet, başvurucunun yargılanma süresine zarar vermemek (gecikmeyi önlemek) adına duruşmaya katılımını sağlayacak en iyi sistemin sesli ve görüntülü bağlantı usulü olduğu kanaatinde⁶². Keza Hükümet SEGBİS Video Konferans yöntemiyle duruşmaya katılım ile ilgili İtalyan Ceza Muhakemesi Kanunu m. 146'da yer alan usuli güvencelere⁶³,

⁶¹ Bkz. *Marcello Viola/İtalya Davası*, p. 44-48; KAFES, Veli, “*Marcello Viola/İtalya AİHM İçtihat Kararı İncelemesi*”, s. 6.

⁶² Bkz. *Marcello Viola/İtalya Davası*, p. 35-43; KAFES, Veli, “*Marcello Viola/İtalya AİHM İçtihat Kararı İncelemesi*”, s. 5.

⁶³ **İtalyan CMK m. 146:** “SEGBİS video konferans yönteminin uygulamasına, ancak sanığın (özellikle örgütlü suçlar veya diğer ağır suçlarla ilgili yargılanmakta olan) duruşmaya getirilmesinin kamu düzeni ve güvenliği açısından ciddi problemler oluşturuyor ve zorunluluk arz ediyorsa başvurulabilir. Kargaşa ve suçun işlenmesinin önlenmesi, mağdurların ve tanıkların yaşam, özgürlük, güvenlik haklarının korunması ve adli işlemlerde makul süre gerekliliklerine uyulması sebepleriyle duruşmalara uzaktan katılım SEGBİS video konferans yöntemi sayesinde yapılabilir. Yine bu yöntemle başvurulması, sanığın aynı zamanda farklı mahkemelerde duruşmasının veya başka işlemlerinin bulunması nedeniyle gecikmeyi önleyecekse değerlendirilmelidir. (Örneğin: bulunduğu yerdeki mahkemede de yakın tarihte duruşması var ise bu yöntem meşru hal almaktadır.) Bu yöntem, 354 sayılı ve 26.07.1975 tarihli Ceza İnfaz Kurumu Organizasyonu Kanunu Bölüm 41'de kısıtlı ceza infaz rejimine tabi tutulan tutuklular hakkında da uygulanmalıdır. SEGBİS Video konferans yöntemi ile duruşmaya uzaktan katılımın sağlanması kararı, dava mahkemesi veya ağır ceza mahkemesi başkanı tarafından veya yargılama süreci içinde hakim tarafından alınmalıdır. Söz konusu karar taraflara ve savunma avukatına duruşma tarihinden en az 10 gün önceden bildirilmelidir. Her somut olayda hakime takdir yetkisi tanınmalıdır. Uzaktan katılım kararı verildiğinde duruşmanın yapılacağı mahkeme salonu ile sanığın bulunduğu yer arasında görsel ve işitsel bir bağlantı kurularak iki mekanda da hazır bulunan kişilerin birbirlerini eş zamanlı ve net olarak görmeleri ve söylenenleri duymaları sağlanmalıdır. Farklı yerlerde tutulan birçok sayıda tutuklu sanık için de birbirlerini görmeleri ve duymaları için aynı düzenleme yapılmalıdır. Savunma avukatı veya onun yerine gelen avukat her zaman sanığın bulunduğu yerde sanığın yanında hazır bulunmalıdır. Ancak savunma avukatı veya onun yerine gelen avukat sanığın yanında yer almıyor ve duruşma salonunda bulunuyorsa sanık ile avukatı arasında gerekli teknik vasıtalarla özel ve gizli konuşmayı sağlayacak iletişim hattı olmalı, sanık istediği zaman avukatı ile konuşabilme, danışabilmelidir. Bu hukuki yardım sağlanması bakımından vazgeçilemez bir haktır. Söz konusu iletişimin, denetlenmeden sağlandığının güvenceye alınması gerekir. Sanığın görsel ve işitsel sistem ile duruşma salonuna bağlandığı yer (sanığın bulunduğu yer), duruşma salonunun bir uzantısı sayıldığından, teknik olarak aksamaların bulunmaması ve anlık iletişimin sağlanması önem arz etmektedir. Ceza muhakemesi duruşması devam etmekteyken duruşmanın herhangi bir aşamasında teknik sorunların (elektrik, internet vb.) yaşanması muhtemel olduğundan sanık veya avukatı bunu dile getirmeli ve bu sorunlar derhal yetkililer tarafından çözü-

bu sistemin İtalyan Anayasasındaki maddelere aykırı olmadığı yönündeki AYM kararına⁶⁴, bu sisteme belli şartlarla izin veren Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Avrupa Sözleşmesi Hükümleri ile Ek 2. Protokol hükümlerine⁶⁵ ve Avrupa Konseyi kararlarına⁶⁶ atıfta bulunmak suretiyle adil yargılanma hakkı AİHS m. 6'nın ihlal edilmediğini ileri sürmüştür.

melidir. Hakime yardım ile görevli bir mahkeme yetkilisi mutlaka sanığın yanında sanığın bulunduğu yerde hazır olmalı ve sanığın kimliği ile hak ve yetkilerini kullanmakta hiçbir şekilde kısıtlamaya maruz kalmadığını tasdik etmelidir. Yargılama sürecinde, sanığın tanıklar ile yüzleştirilmesi veya sanığın kimliğine ilişkin itiraz söz konusu ise kimliğinin belirlenebilmesi ya da sanığın şahsen hazır bulunması gereken hallerde, hakim gerekli görürse, tarafları dinledikten ve görüşlerini aldıktan sonra sanığın duruşma salonuna getirilmesine karar verir." Bu madde hükmünün Türkçe tercümesi için bkz. *Marcello Viola/İtalya Davası*, p. 19.

⁶⁴ **26.11.2002 Tarih ve 483 Sayılı Karar ile İtalyan AYM**, uzaktan katılımın şu amaçlara ulaşılmasını sağlamaktadır: " a) davaya taraf diğer kişilere karşı sanık tarafından yapılabilecek olası tehditlerin bulunması halinde kamu düzenini korumak b) sanığın ceza infaz kurumundan duruşma salonuna transferi esnasında mensup olduğu suç örgütü ile tekrar temas kurmasının önüne geçilmesi ve c) farklı mahkemelerde devam etmekte olan komplike ve uzun davaları hızlandırmak." **AYM**, aynı zamanda **07.01.1998 Tarihli ve 11 No'lu Kanun ile** yürürlüğe giren SEGBİS video konferans yöntemi çok ciddi ağır suçlar ile yargılanan sanıkların duruşmalara katılımını sağlarken kamuyu koruma görevi ile adil yargılama yapılması şartının da yerine getirilmesini garanti altına aldığını vurgulamıştır. **AYM, 22.07.1999 Tarih ve 342 Sayılı Karar ile** uzaktan katılım usulünün İtalyan Anayasa m. 24/2 ile güvence altına alınan savunma hakkı ile de uyumlu olduğuna hükmetmiştir. **AYM'ye göre**; "İtalyan Anayasası, sanığın yargılanmaya sadece kişisel ve bilinçli olarak katılımını gerekli kılar. Dolayısıyla savunma hakkının kullanılmasında tek etkili yol, sanığın duruşma salonunda fiziksel olarak hazır bulunması değildir. Öte yandan CMK m. 146 hükmü uyarınca; duruşma salonu ile sanığın bulunduğu yer arasında teknik anlamda bir bağlantı kurulması da yeterli değildir. Sanık savunma hakkını uygun bir şekilde kullanarak etkili bir katılım sağlamalı ve bazı gerekli sonuçlar elde edilmelidir. Nitekim sanık ile savunma avukatının temas halinde olması, savunma avukatının müvekkilinin bulunduğu yerde hazır bulunma hakkını ve sanık ile avukatının birbirleriyle iletişim halinde olması hususlarını güvence altına alan Kanun maddeleri de bulunmaktadır. Hakim, ulaşılmak istenen sonuçların temini için uygun teknik altyapının hazırlanmasının sağlanması konusunda hem yetkili hem de görevlidir. Gerektiği takdirde sanığın mahkeme salonunda hazır bulunması hususunda karar da verebilir." **AYM**, başta CMK m. 146 ve diğer maddeler ile "gelenekten" ayrıldığı ve duruşmada gözetilmesi gereken dinamikler ile dengeyi bozulmadığı aksine temel olarak aynı kaldığı kanaatindedir. Bu sebeplerle **07.01.1998 Tarih ve 11 No'lu Kanun ile** yürürlüğe giren sistemin, özellikle tutuklu sanıklar için "makul sürede yargılanma hakkı" açısından da gerekli olduğu ve adil yargılanma hakkının ihlal edilmediği gerek İtalyan Anayasasına gerekse AİHS m. 6'ya aykırı olmadığına karar vermiştir. Söz konusu AYM kararları hakkında bkz. *Marcello Viola/İtalya Davası*, p. 21, 22; KAFES, Veli, "Marcello Viola/İtalya AİHM İçtihat Kararı İncelemesi", s. 3, 4.

⁶⁵ **Cezai Konularda Karşılıklı Adli Yardımlaşma Avrupa Sözleşmesi'ne Ek 2. Protokol Hükümleri**

Madde 9: Videokonferans Yoluyla Duruşma

"Eğer bir kimse bir Taraf'ın ülkesindeyse ve diğer Taraf'ın yargı organları tarafından tanık veya bilirkişi olarak dinlenilmesi gerekiyorsa, eğer o kişinin diğer Tarafın ülkesinde dinlenilmesi mümkün olamayacaksa duruşmanın video konferans yöntemiyle yapılmasını diğer Taraf talep edebilir..."

Madde 10: Telekonferans Yoluyla Duruşma

"Eğer bir kimse bir Taraf'ın ülkesindeyse ve diğer Taraf'ın yargı organları tarafından tanık veya bilirkişi olarak dinlenilmesi gerekiyorsa, diğer Tarafın ulusal hukukunda da bu yönde bir düzenleme

AİHM, birçok pilot davada AİHS m. 6 çerçevesinde kabul ettiği genel prensipleri⁶⁷ özetlemektedir⁶⁸. Akabinde ise, bu genel prensipleri huzurundaki somut olaya uygulamak-

varsa, Taraf'ın duruşmanın telekonferans yöntemiyle yapılması hususunda yardımcı olmasını talep edebilir..."

AB üyesi devletler arasında 29.05.2000 tarihinde Brüksel'de imzalanan Cezai Konularda Karşılıklı Adli Yardımlaşma Avrupa Sözleşmesi'nin 10'uncu ve 11'inci maddeleri ise aşağıdaki şekildedir:

Madde 10: Videokonferans Yoluyla Duruşma

"Eğer bir kimse bir Üye Devletin ülkesindeyse ve diğer Üye Devletin yargı organları tarafından tanık veya bilirkişi olarak dinlenilmesi gerekiyorsa, eğer o kişinin diğer Üye Devletin ülkesinde dinlenilmesi mümkün değil ise veya istenilmiyorsa duruşmanın video konferans yöntemiyle yapılmasını diğer Üye Devlet talep edebilir..."

Madde 11: Tanık ve Bilirkişilerin Telekonferans Yoluyla Dinlenilmesi

"Eğer bir kimse bir Üye Devletin ülkesindeyse ve diğer Üye Devletin yargı organları tarafından tanık veya bilirkişi olarak dinlenilmesi gerekiyorsa, diğer Üye Devletin ulusal hukukunda da bu yönde bir düzenleme varsa, Üye Devletin duruşmanın telekonferans yöntemiyle yapılması hususunda yardımcı olmasını talep edebilir..."

Yukarıdaki bu madde hükümleri ile ilgili bkz. *Marcello Viola/İtalya Davası*, p. 23, 24; KAFES, Veli, "Marcello Viola/İtalya AİHM İçtihat Kararı İncelemesi", s. 4, 5.

⁶⁶ *Avrupa Konseyi, 23.11.1995 Tarih ve Uluslararası Organize Suçlara Karşı Tanıkların Korunması Konulu Kararıyla*, üye devletlere tanıkların etkili bir şekilde korunması hususunda çağrıda bulunmuştur. Bu kapsamda AK, diğer hususların yanında, "koruma yollarından bir tanesinin de delillerin sunulması işleminin hakkında soruşturma yapılan kimsenin bulunduğu yerden başka bir yerde, gerekli görülmesi halinde, AİHM içtihatlarıncı belirlenen çekişmeli yargılama prensibi de gözetilerek ses-görüntü sistemleri kullanılabilceğini" belirtmiştir. AK devamında şu şekilde beyanda bulunmuştur: "...Ses-görüntü sistemlerinin kullanılmasında aşağıda belirtilen hususlar özellikle dikkate alınmalıdır: 1. Prensipten önce, belirtmek gerekir ki duruşma sadece talep eden Devlet hukuku ve uygulamaları uyarınca yapılabilir. 2. Duruşma esnasında tanığın bir danışman tarafından yardım alması hususu Devletlerden birinin kanunları uyarınca mümkün ise, tanığın bulunduğu Devlet ülkesinde böyle bir yardımın ayarlanması mümkündür. 3. Talebin yapıldığı ülke hukukunda aksine bir düzenleme bulunmadığı müddetçe tercüme ve ses-görüntü sistemlerinin kullanılmasından doğan masraflar talep eden Devlet tarafından karşılanacaktır." Bkz. *Marcello Viola/İtalya Davası*, p. 25; KAFES, Veli, "Marcello Viola/İtalya AİHM İçtihat Kararı İncelemesi", s. 5.

⁶⁷ "Adil bir ceza yargılaması sürecinin oluşmasında sanığın mahkeme nezdinde hazır bulunması son derece önem taşımaktadır. Bunun sebebi hem adil yargılanma hakkının mevcudiyeti hem de beyanlarının doğruluğunun anlaşılması ve bu beyanların menfaatleri korunması gereken mağdur ve tanıkların beyanları ile karşılaştırılmasıdır. AİHS m. 6'da tanıkların veya beyanda bulunmaya çağrılan mağdurların genel olarak menfaatlerinin korunmasını göz önüne alınmasını gerektirmediği açıktır. Ancak bu kişilerin hayatları, özgürlükleri veya güvenlikleri söz konusu olabilir ve bunlarında AİHS m. 8 kapsamında değerlendirilmesi gerekebilir. Bu menfaatler, prensip olarak, Taraf Devletlerin cezai yargılama usullerini söz konusu menfaatlerin haksız bir şekilde zarara uğramasını engelleyecek şekilde düzenlemesini belirten Sözleşme'nin diğer önemli maddeleri ile koruma altına alınmıştır. Burada belirtilenlerin aksine, adil yargılama prensibi bazı davalarda savunmanın menfaati ile beyanda bulunmaya çağrılan tanık veya mağdurların menfaatlerini dengeleme zarurietini doğurabilir. AİHS m. 6/1'de açıkça belirtilmemiş olmasına rağmen söz konusu maddenin amaç ve gayesi birlikte ele alındığında cezai bir suç ile itham edilen kişi duruşmada bulunma hakkına sahiptir. Ayrıca üçüncü fıkrada c, d ve e alt bentleri cezai bir suçla itham edilen herkesin, "kendi kendini savunma", "iddia tanıklarının sorguya çekme veya çektirme", "duruşmada kullanılan dili anlamadığı veya konuşamadığı takdirde bir tercümanın yardımından ücret ödemeksizin yararlanma" haklarını güvence altına almış ve duruşmada bulunmaksızın bu haklarını nasıl kullanabileceğinin anlaşılması zordur. Kaldı ki AİHS m. 6 bir bütün olarak değerlendirildiğinde sanığın duruşmaya etkili bir şekilde katılması hususunda bir tartışma da bulunmamaktadır. Genel olarak, bu, diğerlerinin yanında, sadece duruşmada hazır bulunmayı değil, bununla birlikte davayı takip etme hakkını da içermektedir. İfade

tadır. Nitekim AİHM ilk olarak, Reggio di Calabria İstinaf Mahkemesinin davayı maddi vakılar ve hukuki açılardan değerlendirmek ve mahkumiyet veya beraat hükmünde bulunmak durumunda olduğunu tespit etmiştir. Bu çerçevede başvurusunun temyiz yargılamasına katılması Sözleşme'nin hükümleri anlamında bir zorunluluk olduğunu, zaten Hükümet tarafından bu hususun tartışma konusu yapılmadığını belirtmiştir⁶⁹. Somut olayda başvuru yargılama sürecini izleme hakkının kendisine tanınmadığını iddia etmemiş, video konferans yöntemiyle duruşmalara katılım sağlanması şeklinde olan katılımın tarzına ilişkin şikayette

*edilmelidir ki, temyiz aşamasında davalının duruşma salonunda şahsen hazır bulunması ilk derece mahkemesinde görülmekte olan duruşmalarda hazır bulunmasına nispeten daha az önem arz etmektedir. Ancak AİHS m. 6'nın temyiz mahkemesi nezdindeki işlemlerde uygulanma usulü işlemlerin taşıdığı özel niteliklere de bağlıdır; iç hukuk düzenindeki işlemlerin tümü ve temyiz mahkemesinin buradaki rolü dikkate alınmalıdır. Temyiz başvurusuna izin işlemleri ve maddi vakıaları içeren işlemlerin aksine sadece hukuki konuları içeren işlemlerde temyize başvurana, temyiz mahkemesi veya Yargıtay tarafından şahsen dinlenme imkanı verilmemiş olsa dahi, ilk derece mahkemesinde kamuya açık bir duruşma yapılmış olması şartıyla AİHS m. 6'daki koşullar gerçekleşmiş olur ve ancak, sonraki durum, altında yatan sebep ilgili mahkemelerin görevlerinin davanın maddi vakılarını tespit etmekten ziyade sadece ilgili hukuk kurallarının yorumlanmasıdır. Gerçekten, bir temyiz mahkemesinin davayı, tam olarak maddi vakıa ve hukuki yönden inceleme yetkisi olması halinde AİHS m. 6'da her zaman kamuya açık duruşma ve duruşmaya şahsen katılma hakkını verilmesini düzenlemektedir. Bu sorunun değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken nokta, diğer hususların yanında, işlemlerin taşıdığı özel nitelikler ve savunma hakkının özellikle o hususta karar verecek olan temyiz mahkemesi nezdinde korunması ve verilecek kararların temyiz eden açısından taşıdığı önemdir. Temyize başvuran tutuklu kişi temyize başvuran tutuklu olmayan kişinin sahip olduğu imkanlara sahip değildir. Nitekim tutuklu bir kişinin temyiz mahkemesi huzuruna getirilmesi esnasında güvenlik tedbirlerini de içeren teknik düzenlemeler de yapılmalıdır. Bir temyiz mahkemesi bir davayı maddi vakıalar ve hukuki açılardan değerlendirmek ve mahkumiyet veya beraat hükmünde bulunmak durumunda ise, konuyu sanık tarafından şahsen verilen ve iddia edilen suç işlemediğini kanıtlayacak nitelikteki delilleri doğrudan değerlendirmeden bu yönde bir karar vermemelidir. Kesin olmakla beraber bir suç ile isnat edilen herkesin ihtiyaç duyulması halinde resmi olarak atanan bir avukat tarafından etkili bir şekilde temsil edilmesi adil yargılanma hakkının en önemli unsurlarından bir tanesidir. Bir suç ile isnat edilen bir kimse sadece duruşmada bulunmadığı gerekçesiyle bu hakkın korunmasından faydalanmamış sayılmaz. Sistemin adil bir şekilde işleminde sanığın hem ilk derece mahkemesi hem de temyiz mahkemeleri nezdinde uygun/yeterli bir şekilde savunulması büyük önem taşımaktadır. Diğer yandan, özel olarak, bir sanığın avukatıyla üçüncü bir kişi tarafından duyulmadan iletişime geçmesi demokratik bir toplumda olması gereken adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olup, AİHS m. 6/3 c bendinde kaynağını bulmaktadır. Bir avukatın gözetim olmaksızın müvekkili ile görüşemesi veya müvekkilinden gizli bir şekilde talimat alamaması avukatın görevinin önemini büyük ölçüde kaybetmesine yol açar. Zira sanık ile avukatlarının görüşmelerinin gizliliği/mahremiyetinin temin edilmesi savunma hakkının sağlanmasında büyük önem taşıdığı Avrupa belgelerinde de olmak üzere çeşitli uluslararası belgelerde de teyit edilmiştir. Ancak sanığın avukatına ulaşım hakkı haklı gerekçeler var ise kısıtlanabilir. Her davada ayrı incelenmek üzere, sorun, uygulanan kısıtlamanın, tüm yargılama süreci göz önüne alındığında, sanığı adil yargılanma hakkından mahrum edilip edilmediğidir. Adaletin gerçekten adil bir şekilde sağlanmasının demokratik bir toplumda tuttuğu yer göz önünde bulundurularak savunma hakkının kısıtlanmasına yönelik her bir tedbirin ciddi biçimde gerekli olması önem arz etmektedir. Eğer daha az kısıtlayıcı bir tedbirin bulunması halinde o tedbir uygulanmalıdır.” Bkz. **Marcello Viola/İtalya Davası**, p. 49-62.*

⁶⁸ KAFES, Veli, “**Marcello Viola/İtalya AİHM İçtihat Kararı İncelemesi**”, s. 6-10.

⁶⁹ Bkz. **Marcello Viola/İtalya Davası**, p. 63.

bulunmuş, bu video konferans cihazının kullanılmasının savunma açısından zorluklara yol açtığını ileri sürmüştür⁷⁰.

AİHM'e göre; "İtalyan hukukunda video konferans yöntemiyle duruşmalara katılım sağlanması mümkün olup, CMK m. 146 hükmü açıkça düzenleme yapmaktadır. Bu madde, hangi davalarda video konferans uygulamasının yapılabileceği, hangi merciin bu kararı verme yetkisine sahip olduğu ve ses-görüntü bağlantısının kurulması için gerekli teknik düzenleme hususlarını içermektedir. Yine bu madde Anayasa Mahkemesince Anayasa ve Sözleşme'ye uygun bulunmuştur. Sanığın duruşmalara video konferans yöntemi kullanılarak katılımının sağlanması Sözleşme'ye aykırı olmasa dahi, Mahkemenin görevi her bir davada bu yönteme başvurulmasının meşru bir amaç güdülerek gerçekleştirilmesi ve delil sunumu ile ilgili düzenlemelerin AIHS m. 6'da yer alan yargı sürecine saygı şartlarının yerine getirilmesinin sağlanmasıdır. Mevcut davada, video konferans yöntemi başvuru-kucunun kısıtlı ceza infaz kurumu rejimine tabi tutulmasından ötürü CMK m. 146 hükmü uyarınca yapılmıştır. Dolayısıyla başvuru-kucunu kendi durumuna benzer durumda bulunan diğer kişilerin farklı bir muameleye tutulduğunu ortaya koyamamıştır." ⁷¹

Yine AİHM, bu durumdaki bir sanığın transferinde ciddi güvenlik önlemleri alınmasının gerekli olduğunu, firar etme veya saldırıya uğrama riski ya da mensubu olduğundan şüphe edilen suç örgütü ile tekrar temasa geçme olasılığını yaratma ihtimali bulunduğunu vurgulamıştır⁷². Keza makul bir süre içerisinde yargılamanın yapılması ve mahkemelerin dosya yüklerini hızlı bir şekilde halletme gereksinimleri gibi diğer hususları da göz önünde bulundurarak ilk derece mahkemelerinde yapılan yargılamayı takip eden yargılama aşamalarında kamuya açık duruşma gereksinimlerinin dikkate alınması gerektiği gerçeğini kabul etmiştir⁷³. AİHM'e göre; "İtalyan mevzuatında düzenlenmiş bulunan video konferans yöntemi, diğer hususların yanında, tutukluların transferi nedeniyle oluşan gecikmelerin azaltılması ve ceza yargılamasının hızlandırılması amacını gütmektedir. Aynı zamanda, başvuru-kucunun mafya aktiviteleri ile bağlantılı ciddi suçlarla itham edildiği belirtilmelidir. Bu tarz suçlarla mücadele edilirken, bazı davalarda, kamu güvenliği ve düzeninin korunması ve benzeri başka suçların işlenmesinin önlenmesi amacıyla tedbirlerin alınması gerekli olabilmektedir. Katı hiyerarjik yapısı, sıkı kuralları, sessizlik kuralına dayalı ciddi sindirme gücü ve mensuplarının belirlenmesindeki güçlük sebebiyle mafya, kamu hayatını doğrudan veya dolaylı olarak etkileme ve kurumlara sızma kabiliyeti ile ciddi bir suç şebekesidir. Bu bağlamda mafya mensuplarının duruşma salonunda bulunması özellikle mağdurlar ve itirafçı gibi davaya taraf diğer kişiler üzerinde büyük bir baskıya sebep olabileceğinin düşünülmesi mantıksız değildir." ⁷⁴

AİHM, başvuru-kucunun duruşmalara video konferans yöntemiyle katılımının sağlanmasında karşılaşın ve suçun işlenmesinin önlenmesi, mağdur ve tanıkların yaşam, özgürlük ve güvenlik haklarının korunması ve adli işlemlerde "makul süre" gerekliliklerine uyulması gibi hususlar sebebiyle Sözleşme uyarınca meşru bir amaç güdüldüğü kanaatinde-dir⁷⁵. Kaldı ki, İtalyan CMK m. 146/3 mucibince başvuru-kucunun kendisine duruşma salonundakileri görebilme ve söylenenleri duyabilme imkanı veren bir ses-görüntü sistemi ile duruşma salonuna bağlandığını, başvuru-kucunun kendisi de diğer taraflar, hakim ve tanıklar tarafından duyulabildiğini, görülebildiğini ve tutuklu bulunduğu yerden duruşma salonuna

⁷⁰ Bkz. *Marcello Viola/İtalya Davası*, p. 64.

⁷¹ Bkz. *Marcello Viola/İtalya Davası*, p. 65-68.

⁷² Bkz. *Marcello Viola/İtalya Davası*, p. 69.

⁷³ Bkz. KAFES, Veli, "Marcello Viola/İtalya AİHM İçtihat Kararı İncelemesi", s. 11.

⁷⁴ Bkz. *Marcello Viola/İtalya Davası*, p. 70, 71.

⁷⁵ Bkz. *Marcello Viola/İtalya Davası*, p. 72.

beyanlar verebildiğini belirtmiştir⁷⁶. Yargılama sürecinde savunma hakkına saygı gösterildiğini tespit eden AİHM; “Kabul edilmektedir ki teknik sorunlar sebebiyle duruşma salonu ile tutuklu bulunulan yer arasındaki ses-görüntü bağlantısı mükemmel olmayabileceği olasılık dahilinde olup, bu sebepten ötürü ses ve görüntü iletiminde zorluklar yaşanabilir. Ancak, mevcut davada başvuru ya da avukatı ses veya görüntü sorunlarına ilişkin hususları temyiz yargılamasının hiçbir aşamasında gündeme getirmemişlerdir.” demektedir⁷⁷. Başka bir anlatımla, AİHM’e göre, teknik sorunlar sebebiyle duruşma salonu ile tutuklunun bulunduğu yer arasındaki ses ve görüntü bağlantısının mükemmel olmaması ve bu nedenle ses ve görüntü iletiminde zorluklar yaşanabileceği kabul edilebilir bir husustur. Kaldı ki, bu sorunun sağlıklı bir yargılama yapılmasının önüne geçtiği kanaatine olan tarafın, bunu yargılama esnasında ıleri sürmesi gerekmektedir. Dolayısıyla AİHM, başvurunun bu yöndeki iddiasını, yargılananın hiçbir aşamasında gündeme getirmemiş olması sebebiyle yerinde bulmamıştır⁷⁸. Ayrıca bu olayda sanık, duruşma salonunda bulunan avukatına dışarıdan bir üçüncü kişi tarafından herhangi bir dinlenme teşebbüsüne karşı önlem alınmış bir telefon bağlantısı ile özel olarak danışabilme imkanına da sahiptir⁷⁹. Yani AİHM, başvuru avukatının, müvekkilinin bulunduğu yerde hazır olma ve onunla bir mahremiyet içerisinde görüşme hakkının bulunduğunu belirterek, başvurunun, avukatı ile üçüncü kişiler tarafından dinlenilmeden görüşmesi hakkının ihlal edilmediğini de saptamıştır⁸⁰. Sonuç itibarıyla, 05.10.2007 tarihinde AİHM, başvurunun ikinci ceza yargılaması duruşmalarına video konferans yöntemiyle katılımının sağlanmasında savunmanın yargılamaya taraf diğer taraflara nazaran ciddi bir şekilde daha dezavantajlı konuma düşürülmediği, örgüt üyesi olup hayatı tehlike altında bulunan başvurunun duruşmaya SEGBİS video konferans yoluyla katılmasının duruşmada hazır bulunma hakkı ve davanın tümünü takip etme hakkını sağladığı vurgulanarak istisnai durumlarda SEGBİS uygulanacağına kanaat getirmiş ve dolayısıyla bu olayda başvurunun AİHS m. 6’da düzenlenen adil yargılanma hakkının özünde bulunan hak ve yetkilerini kullanma fırsatının bulunduğunu belirterek, AİHS m. 6’ya aykırılığın olmadığına karar vermiştir⁸¹.

Diğer yandan COVID 19 (Koronavirüs) pandemisi süreci dikkate alınarak AİHM’de de sanal duruşma yapılması yönünde geçtiğimiz yıl 02.06.2020 tarihinde 152/2020 sayılı kararlar duruşmalarda video konferans yönteminin ikinci bir talimata kadar uygulanması gerektiğini kabul edilmiştir. Söz konusu AİHM’deki duruşmaların tamamı videoya çekilmekte ve video kayıtları ertesi gün web sayfasında yayınlanmaktadır. Örneğin; 152/2020 sayılı kararlar Haziran 2020 tarihinde M.A/Danimarka’ya karşı (Bşv. No: 6697/18),

⁷⁶ Bkz. KAFES, Veli, “Marcello Viola/İtalya AİHM İçtihat Kararı İncelemesi”, s. 11, 12.

⁷⁷ Bkz. *Marcello Viola/İtalya Davası*, p. 73, 74.

⁷⁸ Bkz. KAFES, Veli, “Marcello Viola/İtalya AİHM İçtihat Kararı İncelemesi”, s. 12.

⁷⁹ TAŞKIN, Cankat, “Müdafii ve Kekilin Hukuki Yardımı, Sınırları İle Uygulamada Karşılaşlan Sorunların AİHM İçtihatları Işığında Değerlendirilmesi”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, No: 69, Mart-Nisan 2007, s. 211 vd; YERDELEN, Erdal, “Ceza Muhakemesinde Video Konferans Yönteminin (SEGBİS) Kullanımı”, s. 279.

⁸⁰ Bkz. *Marcello Viola/İtalya Davası*, p. 75.

⁸¹ Bkz. *Marcello Viola/İtalya Davası*, p. 76, 77; KAFES, Veli, “Marcello Viola/İtalya AİHM İçtihat Kararı İncelemesi”, s. 15, 16; YERDELEN, Erdal, “Ceza Muhakemesinde Video Konferans Yönteminin (SEGBİS) Kullanımı”, s. 280-282.

Kurt/Avusturya'ya karşı (Bşv. No: 62903/15), Savran/Danimarka'ya karşı (Bşv. No: 57467/15) davaları AİHM huzurunda video konferans yöntemi sayesinde görüşülmüştür⁸².

Kanaatimizce AİHM'in belirlemiş olduğu genel prensipler ve Marcello Viola/İtalya davasında getirdiği kriterler uygulandığında SEGBİS video konferans yöntemi sayesinde sanığın duruşmada hazır bulunma koşulu sağlanmış olmakta, savunma hakkı ve adil yargılanma hakkının özünü teşkil eden tüm güvenceler sanığa verilmektedir. Hemen belirtilmelidir ki, SEGBİS video konferans yönteminin uygulanabilmesi için öncelikle bu yola başvurunun zorunlu olması, makul, somut haklı gerekçelere dayanması elzemdir. Nitekim “meşru amaç”, AİHM'in değerlendirmiş olduğu *Marcello Viola/İtalya* İçtihat kararında, kamu güvenliği, kaçma şüphesi, tanıkların güvenliği, sanığın saldırıya uğrama şüphesinin bulunması, ciddi güvenlik önlemleri alınması gerekliliği gibi örneklerle açıklanmış, sanığın duruşma salonunda hazır bulunmamasının haklı sebeplerle sağlamaştırılması, SEGBİS yoluyla sanığın mahkeme huzuruna çıkarılmasının, savunma hakkı ve/veya adil yargılanma hakkı gereğince ikincil asgari hak olarak kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir⁸³. Buradan hareket ettiğimizde, Dünyada tüm ülkelerin mevcut pandemi süreci içerisinde bulunduğu açıkça görüldüğünden, SEGBİS için aranan zorunluluk koşulunun da “kamu sağlığı” makul gerekçesi dikkate alınarak gerçekleştiği düşüncesindeyiz. Başka bir ifadeyle, pandeminin yarattığı sağlık riskini meşru bir amaç olarak görmekteyiz. Gerçekten birçok ülkede, kişi özgürlüğü ön planda tutularak özellikle ceza infaz kurumlarında tutuklu olan sanıklar açısından gerek makul sürede yargılanma gerekse sanığın duruşma salonuna getirilmesinin kamu güvenliği ve kamu düzeni açısından ciddi problemler oluşturacağı gerekçesi ya da son dönemde mevcut pandemi sürecinin getirdiği kamu sağlığı riski vurgulanarak mahkemelerce SEGBİS video konferans yönteminin uygulanmasına zorunluluk teşkil ettiğinden ötürü karar verilmektedir. Yukarıda bahsettiğimiz AİHM yaklaşımı çerçevesinde belirli düzeyde teknik aksaklıkların yaşanmasının da olası olduğu görüşünderiz. Ancak bu sorunların her iki tarafın birbirini anlamasını etkileyecek düzeyde olması halinde, SEGBİS video konferans yöntemiyle sanığın sorgulanmasına devam edilmemesi gerektiğini de belirtmek isteriz. Aksi takdirde, yaşanan teknik aksaklıklar tarafların iletişimine etki edebilecektir. Bu nedenle, iletişimi etkileyecek düzeyde sorun yaşanması halinde durum belirtilmeli, tutanağa geçirilmesi sağlanmalı ve duruşma başka bir tarihe ertelenmeli, sorunların devam etmesi halinde ise sanığın mahkemede bizzat hazır olması sağlanmalıdır. Diğer yandan ceza infaz kurumuna personeline SEGBİS video konferans uygulaması ile ilgili yeterli teknik bilgi ve hakimiyetinin bulunması konusunda gerekli eğitim verilmesi de önem taşımaktadır. Günümüzde İtalya ve İngiltere’de de tarafların yaşadıkları teknik sorunlar ile sağlıklı bir yargılama yapılamadığı anlaşıldığında, sanığın savunma hakkının, müdafisi ile görüşme/konuşabilme hakkının ve dolayısıyla adil yargılanma hakkının tehlikeye düşmesi amacıyla tarafların bu hususu duruşma sırasında hemen o anda derhal mahkemeye aktarması yani bu iddiayı ileri sürmesi gerektiği ifade edilmektedir. Kaldı ki, teknik sorun-

⁸² 02.06.2020 tarihli 152/2020 sayılı karar hakkında erişim adresi bkz. (06.02.2021) <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=003-6711338-8939938&filename=Forthcoming%20hearings%20in%20June%202020.pdf>.

⁸³ GÜNER, Halil, “SEGBİS Sisteminin Cezaevi Uygulamasının Adil Yargılanma Hakkı Yönünden Değerlendirilmesi”, s. 84, 85; ACAR/GÜRSOY, “... Ceza Mahkemeleri Örneği”, s. 132; DURSUN, Gizem, “Sanığın Duruşmada Hazır Bulunma Hakkı”, s. 142; ŞEN, Ersan, “Sanığın Mahkemeye Çıkma Hakkı”, s. 2-6.

larla karşılaşmamak adına söz konusu kullanılan araç ve sistemlerin sürekli geliştirilmesi de şarttır⁸⁴.

II. Mukayeseli Hukuk – Dünyada Sesli-Görüntülü Duruşma Dönemi

ABD ve Avustralya'ya bakıldığında aslında video konferans yöntemlerinin uygulanmasının yeni olmadığını, çok eski tarihlere dayandığını tespit etmekteyiz. Zira Amerikan mahkemelerinde tanık veya bilirkişilerin dinlenilmesinin video konferans yöntemiyle yapılması konusundaki denemeler 1972'de başlamıştır⁸⁵. Akabinde 10 yıl sonra 1982 yılından itibaren duruşmanın görüldüğü yerden farklı bir yerde bulunan mağdur, tanık veya bilirkişilerin video konferans yöntemiyle ifadelerinin alınması sağlanmıştır⁸⁶. Bu yöntemin uygulanması başarılı olduğu cihetle şüpheli veya sanık konumundaki kişilerinde SEGBİS video konferans yöntemiyle sorgulanmasına izin verilmiş, duruşmalara uzaktan katılım mümkün kılınmıştır⁸⁷. Ancak sadece ceza muhakemesi alanında değil, aynı zamanda hukuk yargılamalarında da yasal düzenlemeler getirilmiştir. Nitekim Amerikan Federal Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 43 uyarınca aksine bir hüküm bulunmadıkça tanık ve bilirkişilerin ifadeleri mahkemede alınmakta, ancak mucbir (zorlayıcı) sebeplerin varlığı halinde hakkaniyet gerektiriyorsa ve uygun önlemlerin alınması halinde mahkeme ifadenin başka bir yerden naklen yayımla yapılmasına izin verebilmiştir. Başka bir anlatımla, hukuk yargılamalarında da duruşmalara uzaktan katılım kabul edilmiştir⁸⁸. COVID 19 (Koronavirüs) pandemisi sürecinde Amerikan mahkemeleri Cisco WebEx programı ile sanal duruşmalar yapmayı tercih etmiş, aleniyeti sağlamak üzere de halkın duruşmaya erişebilmesi imkanı yaratılmıştır. Hem hukuk yargılamalarında davacı ve davalı, hem de ceza yargılamalarında taraflar sanal ortamda duruşmaya katılabilmektedir. Özellikle ceza muhakemesinde bu video konferans yönteminin uygulanması için sanık ve mağdurun rıza göstermesi koşulu da aranmaktadır. Duruşma sırasında disiplin kurallarına mahkeme salonundaymış gibi uymak gerekir. Deliller yani örneğin emare olarak kabul edilecek belge ve dökümanlar önceden online olarak gönderilmektedir. Sanık duruşma sırasında hukuki yardım isterse avukatı ile aralarında cep telefonu kullanarak konuşabilmektedir⁸⁹. Yine Avustralya Federal Mahkemeler

⁸⁴ KARDOS, Sandor, Holding “**Trial via Private Telecommunication Network**”, s. 171, Erişim adresi için bkz. (17.01.2021) <http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail/detail?sid=491ac3d5-fdbe-4cdc-b417-05908b50232f%40sessionmgr4003&vid=3&hid=4203&bdata=JnNpdGU9ZWRzLWxpdmU%3d#AN=57206263&db=a9h>.

⁸⁵ ROTH, Michael: **Laissez-Faire Videoconferencing: Remote Witness Testimony and Adversarial Truth**, 48 UCLA Law Review (185) (2000), s. 192.

⁸⁶ AYDIN, Seda, “... Ses ve Görüntü Nakli Yoluyla Duruşmaya Katılma” s. 2107, 2108.

⁸⁷ Amerikan Federal CMK orjinal metni için erişim adresi bkz. (27.01.2021)

https://www.legislationline.org/download/id/9000/file/US_FEDERAL%20RULES%20OF%20CRIMINAL%20PROCEDURE%20as%20of%202020-12-01.pdf

⁸⁸ Amerikan Federal HMK orjinal metni için erişim adresi bkz. (28.01.2021)

https://www.uscourts.gov/sites/default/files/federal_rules_of_civil_procedure_dec_1_2019_0.pdf

⁸⁹ YENİSEY, Feridun, “**Ceza Muhakemesinde Covid 19 Öncesi ve Sonrasında Çevrimiçi İletişimde Savunma Haklarının Özellikle Tutuklama Kararı Verilirken Korunması**” başlıklı sunum, Ceza Adalet Sisteminin Güçlendirilmesi ve AIHS İhlallerinin Önlenmesi İçin Yargı Mensuplarının Kapasitesinin Artırılması Ortak Projesi, s. 22. Erişim adresi için bkz. (28.01.2021)

Kanunu m. 47A ile 47E hükümleri mucibince video konferans yöntemiyle duruşmaya katılım hem hukuk hem ceza yargılamalarında benimsenmiş ve ayrıntılı biçimde düzenlemeler yapılmıştır⁹⁰.

Günümüzde neredeyse tüm Avrupa Birliği ülkelerinde, hem ceza hem de medeni/hukuk ve idari yargılamalarda SEGBİS video konferans yöntemi uygulamaları görülmekte, bu uygulamaların yaygınlaştırılması kabul edilmekte, başta Almanya, İtalya, İsviçre, Fransa, Avusturya, Romanya, Malta, İspanya, Portekiz, Finlandiya gibi ülkeler bu konuda örnek teşkil etmektedir⁹¹. Yine kısa süre önce AB'den ayrılan İngiltere'de de Adalet Erişim Kanununun yürürlüğe girdiği 1999 yılından beridir teknolojik imkanlardan faydalanmayı öngören yasal düzenlemelere rastlanmakta, COVID 19 (Koronavirüs) pandemi süreci dikkate alınarak kamu sağlığı riski ön planda tutulmakta, son dönemlerde SEGBİS video konferans yöntemi ile özellikle sanıkların duruşmalara uzaktan katılımı gerçekleştirilmektedir. O halde, şimdi SEGBİS video konferans yöntemini uygulayan bazı ülkelere (İngiltere ve Galler, Almanya ve İsviçre) kısaca bakılmasında fayda görmekteyiz.

A. İngiltere ve Galler

ABD, Avustralya ve Rusya'dan sonra İngiltere ve Galler'de de bireylerin duruşmalara buldukları yerden çeşitli dijital uygulamalarla bağlanmalarına imkan tanıyan düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Nitekim 1999 tarihli Adalet Erişim Kanunu ile hem medeni/hukuk hem de ceza yargılamalarında kişilerin duruşmalara buldukları ortamdan bağlanmalarına imkan tanıyan sesli arama ile video konferans yöntemiyle katılımlarına izin verilmeye başlanmıştır⁹². Öncelikle mahkeme salonları ile polis karakolları arasında video bağlantısı kurulmuş ve bu sayede basit davaların ilk duruşmalarının veya tutukluluk/teminat maksatlı tahkikat duruşmalarının aynı gün ve hatta birkaç saat içinde yapılabilmesi sağlanmıştır. Nitekim bu hızlı usul sayesinde örneğin; aile içi şiddet gören birçok mağdur ve tanık çok daha tatmin edici hizmet almıştır⁹³.

İngiltere ve Galler'de duruşmalarda kullanılan SEGBİS video konferans yönteminin nasıl uygulanacağına ilişkin kullanım talimatını içeren rehber ise HMCTS (HM Courts and Tribunals Service) tarafından hazırlanarak yayınlanmıştır. HMCTS, İngiltere ve Galler'de ceza, hukuk ve aile mahkemelerinden ve bu mahkemelerin hizmetlerinden sorumlu olan yüksek kuruldur. HMCTS tarafından bu konuda hazırlanan metin yargı mensuplarına (savcılık makamına, mahkemeler aracılığıyla avukatlara) gönderilmiş ve bu metinde kişilerin

<https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/552/dosya/prof-dr-feridun-yeniseyin-sunumu04-01-202112-08.pdf>
Ayrıca bilgi için bkz. <https://nysba.org/app/uploads/2020/04/Next-StepsCourts.pdf> (28.01.2021)

⁹⁰ Avustralya Federal Mahkemeler Kanunu orijinal metni için erişim adresleri bkz. <https://www.fedcourt.gov.au/law-and-practice/rules-acts-and-regulations> ve <http://www.fedcourt.gov.au/services/videoconferencing-guide> (29.01.2021)

⁹¹ AB Üyesi Ülkelerde ve İngiltere'de Ceza Muhakemesinde SEGBİS Video Konferans Yönteminin Uygulanması hakkında geniş bilgi için bkz. VAN DER VLIS, E.-J. (2011), **Videoconferencing in criminal proceedings**, In Braun, S. & J. L. Taylor (Eds.), **“Videoconference and remote interpreting in criminal proceedings”**, Guildford: University of Surrey, 11-25. (29.01.2021) http://www.videoconference-interpreting.net/wp-content/uploads/2014/04/02_vanderVlis.pdf Ayrıca bkz. **EUROPEAN COUNCIL**, CEPEJ Studies No: 20, European Judicial Systems Efficiency and Quality of Justice-edition 2014 – (2012 bilgileri), s. 130, 131.

⁹² İngiltere'de 1999 tarihli Adalet Erişim Kanunu orijinal metni için erişim adresi bkz. (30.01.2021) <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1999/22/contents>

⁹³ AYDIN, Seda, **“... Ses ve Görüntü Nakli Yoluyla Duruşmaya Katılma”**, s. 2108.

uzaktan nasıl ve hangi yolla duruşmalara bağlanabileceklerine dair açıklamalar yer almıştır⁹⁴.

Hazırlık öncesi aşamada hangi duruşmaların sesli veya görüntülü arama ile yapılabileceğine mahkeme karar vermekte, mahkemenin vermiş olduğu karar neticesinde ise HMCTS, duruşmaya katılacak kişilerle posta veya e-mail (elektronik posta) yoluyla irtibat kurarak duruşmanın, telefon veya video konferans yoluyla gerçekleşeceği bilgisini vermekte, duruşma tarihi ve saati belirlendikten sonra da yine kişiden temin edilen telefon numarası aranarak veya e-mail yoluyla iletişime geçilmektedir. Hazırlık süreci sonrasında duruşmaya katılım için mahkeme kişiyi gizli bir numaradan aramaktadır. Burada özellikle kişinin kullanmış olduğu telefon bağlantısının şarj veya operatör sorunları gibi nedenlerle görüşmelerin kesintiye uğramasına önem gösterilmektedir. Video konferans yoluyla yapılan duruşmalarda ise Skype uygulaması öncelikli tercih edilmektedir. Bunun için duruşmaya katılacak olan kişinin (örneğin; tanık, bilirkişi veya mağdur) hazırlık aşamasında e-mail adresine bağlantı adresi gönderilmekte ve kişi kullanmış olduğu elektronik cihaza Skype uygulamasını indirerek duruşmanın bulunduğu Skype lobisine katılım sağlanmaktadır. Tutuklu olan sanıklarla ilgili buldukları ceza infaz kurumunda gerekli teknik donanım (elektronik cihazların kurulumu gibi) gerçekleştirilerek aynı uygulama ile duruşma salonuna bağlanmaları ve duruşmalara katılmaları mümkün kılınmaktadır. Diğer yandan duruşmaya katılacak olan kişilerin (örneğin; mağdur, tanık, bilirkişi veya sanıkların) yargılamada konuşulan dili anlamaması yani yabancı olması ve/veya engelli olduğu cihetle işaret diliyle kendini ifade etmesi için yardıma ihtiyacı bulunması halinde, bu durum mahkemeye mevcut iletişim ekranı ile bildirilmekte, böylece gereken destek eksiksiz verilmektedir. Tüm bunlara ek olarak hukuki danışmanlık isteyenler için de "Legal Choices" ve "Citizens Advice" isimli internet sitelerinden düşük maliyetli hukuki yardım alabilmelerine imkan tanınmaktadır. Yine bu siteler vasıtasıyla kişinin içinde bulunmuş olduğu durumun adli yardım için elverişli olup olmadığı kontrol edilebilmektedir⁹⁵.

Sesli veya görüntülü arama ile yapılacak duruşmalarda, duruşmaya katılan kişinin teknik aksaklıklar nedeniyle (örneğin; elektrik, internet arızası gibi) mahkeme ile bağlantı kuramaması ve duruşmaya katılamaması ya da duruşmaya katılmış olmasına rağmen teknik sorunla karşılaşması durumunda savunma hakkı ve dolayısıyla adil yargılanma hakkına halel gelmemesi adına hakim duruşmayı ileri bir tarihe erteleyebilmektedir. Teknik aksaklıklar giderilince duruşmaya aynı usulle devam edilebilmektedir.

Öte yandan HMCTS'nin düzenlemiş olduğu uzaktan iletişim yoluyla duruşmaya katılma rehberinde, duruşmaya katılacak kişilerden duruşma ciddiyetinden uzaklaşmaması amacıyla kişinin duruşma esnasında sessiz ve özel bir alanda olması gerektiği ikazı da yer

⁹⁴ İngiltere ve Galler'de SEGBİS video konferans yönteminin nasıl uygulanacağına ilişkin kullanım talimatını içeren HMCTS tarafından hazırlanan rehber için erişim adresi bkz. <https://www.gov.uk/guidance/hmcts-telephone-and-video-hearings-during-coronavirus-outbreak> (30.01.2021) Yine korona virüs ile mücadele amaçlı yayınlanan 03.03.2020 tarihli Covid 19 Kanunu için erişim adresi bkz. <https://www.gov.uk/government/publications/coronavirus-bill-what-it-will-do/what-the-coronavirus-bill-will-do#contents-of-the-bill> (01.02.2021)

⁹⁵ TİRTİR, Mustafa, "Pandemi Sürecinde İngiliz Hukukunda Duruşmalara Görüntülü Veya Sesli Arama İle Katılma Hakkı Ve Ülkemizde Uygulanabilirliği", 27.05.2020 tarihli erişim adresi için bkz. (01.02.2021) <https://mustafatirtir.com/pandemi-surecinde-ingiliz-hukukunda-durusmalara-goruntulu-veya-sesli-arama-ile-katilma-hakki-ve-ulkemizde-uygulanabilirligi/>

almaktadır. Sesli telefon görüşmesi ile duruşmaya katılma durumunda mahkeme tarafından aranan kişi “hoş geldiniz” mesajıyla karşılanmakta, telefondaki sesli komut sistemi ile yapılan yönlendirmeler neticesinde kişi başarılı şekilde duruşmaya katılarak duruşma başlamaktadır. Video konferans yönteminde ise, kişi e-mailine (e-posta adresine) gelen linke tıklayıp duruşmaya davet edilene kadar Skype lobisinde bekletilmektedir. Duruşma hakimi, hazır olunması durumunda kişinin duruşmaya katılmasına onay vererek kişinin duruşmaya görüntülü şekilde katılmasını sağlamaktadır⁹⁶.

Duruşma sırasında meydana gelebilecek tüm sorunların önüne geçilmesi ve yargılamanın sekteye uğramasını engellemek adına teknik destek verebilecek yetkinlikte olan görevlilerin bulunması ve bu görevliler aracılığıyla olumsuz gelişmelerin hızlı bir şekilde bertaraf edilmesi sağlanmaktadır. Nitekim İngiltere ve Galler’de duruşma esnasında ceza infaz kurumunda veya tutukevinde tutuklu bulunan sanıklar açısından yanlarında bilgili ve donanımlı bir görevlinin olmasına özen gösterilmektedir. Duruşma sonunda ise hakim, kararını tefhim ettikten sonra kişinin duruşmadan ayrılacağı onayını vererek duruşmayı sonlandırmaktadır⁹⁷.

Günümüzde özellikle ilk kez İngiltere ve Galler’de pandemi sürecinde mahkemeye uzaktan erişim bir zorunluluk haline gelerek, taraflarca birlikte kararlaştırılmak suretiyle Skype veya alternatif video bağlantılarıyla (Örneğin; MeetMe, Zoom, FaceTime, Microsoft Teams gibi) duruşma yapılabileceği kabul edilmiştir. İkinci bir talimata kadar duruşmaların bu şekilde gerçekleştirilmesinin esas olduğuna dair kararlar alınmış, tutuklu bulunan sanıkların ceza yargılamalarına öncelik verilmiştir⁹⁸. Zira makul sürede yargılanma hakkı ön planda tutulmuştur. İngiltere ve Galler’de savunma hakkı ve adil yargılanma hakkı açısından AİHM’in genel prensipleri ve Marcello Viola/İtalya içtihat kararında belirlemiş olduğu kriterlere riayet edilerek duruşmaların SEGBİS ile yapılması ve kamu sağlığı, meşru amaç görülerek sanığın duruşma salonuna getirilmeden ceza infaz kurumu veya tutukevinden duruşmaya katılımı benimsenmiştir. Başlangıçta basit davaların ilk duruşmaları veya tahkikat (teminat/tutukluluk maksatlı yapılan) duruşmaları için SEGBİS kabul edilmiş akabinde pandemi sürecinin belirsizliği, mutasyona uğrayan virüsün yayılmaya devam etmesi sebepleriyle kamu sağlığı açısından duruşma salonunda yargılama yapılması riskli olduğu cihetle bu yolla görülecek dava çeşitliliği artırılmış (ciddi ağır suçlardan itham edilenler içinde bu sistem kabul edilmiş), sanal mahkeme üzerinde yargılama yapılmasına karar verilmiştir.

B. Almanya

İngiltere ve Galler’dekine benzer bir uygulamaya rastladığımız Almanya’da, özellikle ses ve görüntü nakledilen yer; mahkeme salonları dışında hukuk bürosu gibi kamusal ya da özel alanlar da kabul edilmek suretiyle önemli bir adım atılmıştır. Yani örneğin; savunma avukatı, hukuk bürosundan veya evinden bağlantı kurarak video konferans yöntemiyle duruşmaya katılması da mümkündür⁹⁹.

Almanya’da ceza muhakemesinde tanığın korunması amacıyla mahkemelerde SEGBİS video konferans yönteminin uygulandığı görülmektedir. Zira Alman CMK m. 247(a),

⁹⁶ TIRTIR, Mustafa, “Pandemi Sürecinde İngiliz Hukukunda Duruşmalara Görüntülü Veya Sesli Arama İle Katılma Hakkı Ve Ülkemizde Uygulanabilirliği”.

⁹⁷ TIRTIR, Mustafa, “Pandemi Sürecinde İngiliz Hukukunda Duruşmalara Görüntülü Veya Sesli Arama İle Katılma Hakkı Ve Ülkemizde Uygulanabilirliği”.

⁹⁸ Yine bu bilgiler için erişim adresi bkz. <https://www.gov.uk/guidance/hmcts-telephone-and-video-hearings-during-coronavirus-outbreak> (30.01.2021).

⁹⁹ AYDIN, Seda, “... Ses ve Görüntü Nakli Yoluyla Duruşmaya Katılma”, s. 2109.

30.04.1998 tarihinde yürürlüğe girmiş ve akabinde 2004 yılında ceza muhakemesinde delillerin korunması amacıyla yönelik olarak video konferans uygulaması genişletilmiştir. Nitekim CMK m. 247(a) çerçevesinde duruşma salonunda video konferans yönteminin kullanılması bazı hallerde meşru kabul edilmektedir. Şöyle ki bu haller; bir tanık, ilgili veya suçla iştirak eden kişinin uzun veya belirsiz bir süre duruşma salonunun bulunduğu yere getirilmelerinin mümkün olmaması, bir tanık veya ilgilinin uzaklık nedeniyle duruşma salonunda bulunmalarının onlardan beklenemeyecek olması, aynı şekilde savcılık, müdafii veya sanığın kabul etmiş olması (rıza göstermesi) şeklindedir¹⁰⁰. Alman CMK m. 233/1'e bakıldığında da, sanığın talep etmesi halinde duruşmada bulunmaktan başışık tutulabileceği görülmektedir. Ancak bunun için cezasının 6 aya kadar hapis cezası, 180 güne kadar para cezası, hak yoksunluğa, müsadere yahut sürücülükten men cezası olması, bir şeyi yıkmak ya da kullanılmaz hale getirmek suçlarından kaynaklanması ya da bunların kombinasyonu gereklidir. Kanun koyucu söz konusu maddenin birinci fıkrasında sanığın yokluğunda duruşma yapılamayacağı ve bunun istisnai halini düzenlemekte, ikinci fıkrada ise sesli ve görüntülü bilişim iletişim sistemi aracılığıyla sanığın başışık tutulduğu hallerde de dinlenebilmesini hükme bağlamaktadır. Devamla m. 234'de ise, duruşmada bulunmayan sanığın müdafii aracılığıyla temsil edilebileceği ifade edilmektedir. Görüleceği üzere; Alman CMK'da SEGBİS için süre alt sınır olarak 6 ay şeklinde belirtilmekte, yani sanığın duruşmada bulunma hakkının kısıtlanmasının, kısa süreli hapis cezası gerektiren suçlar açısından da söz konusu olduğu dikkat çekmektedir¹⁰¹. Diğer yandan Alman Medeni Usul Kanunu'na 2001 yılında m. 128(a) eklemesi yapılmış ve hukuk yargılamalarında da video konferans yönteminin uygulanabileceği belirtilmiştir. Bu maddeye göre; sesin ve görüntünün nakli suretiyle tarafların vekillerinin tanıkların bilirkişilerin duruşmaya buldukları yerden katılmaları mümkün kılınmıştır. Bu maddenin ilk fıkrasında; *"Mahkeme, talep üzerine veya re'sen taraflara, vekillerine ve kanuni temsilcilerine duruşma sırasında farklı bir yerde bulunma ve oradan yargılama işlemlerini icra etmeye izin verebilir. Yargılama aynı anda ses ve görüntü olarak anılan kişilerin bulunduğu yere ve mahkeme salonuna aktarılacaktır."* İkinci fıkraya baktığımızda ise; *"Mahkeme, talep üzerine tanığın, bilirkişinin veya tarafın dinlenilmesi esnasında başka bir yerde bulunmasına izin verebilir. Dinleme aynı anda ses ve görüntü olarak anılan kişilerin bulunduğu yere ve mahkeme salonuna aktarılacaktır."*¹⁰² Hemen belirtmelidir ki, m. 128 (a) ilk fıkrada ilk cümleye göre; taraflara, vekillerine ve kanuni temsilcilerine duruşma sırasında farklı bir yerde bulunma ve oradan yargılama işlemlerini icra etmeye izin verildiğinden ses ve görüntü aktarımının bu kişilerin bulunduğu yere de yapılması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu fıkralar uyarınca verilen kararların kesin

¹⁰⁰ Almanya CMK İngilizce metni için erişim adresi bkz. (01.02.2021)

https://www.legislationline.org/download/id/6117/file/Germany_CPC_1950_am_2014_en.pdf Yine Almanya ceza muhakemesi video konferans yöntemi (SEGBİS) ile ilgili ayrıntılı bilgi bkz. YER-DELEN, Erdal, *"Ceza Muhakemesinde Video Konferans Yönteminin (SEGBİS) Kullanımı"*, s. 272. SEGBİS uygulaması hakkında Almanca dilinde bilgi için bkz.

https://www.tlfdi.de/mam/tlfdi/gesetze/orientierungshilfen/oh-videokonferenzsysteme_final.pdf

¹⁰¹ DURSUN, Gizem, *"Sanığın Duruşmada Hazır Bulunma Hakkı..."*, s. 136.

¹⁰² Almanya HMK İngilizce metni için erişim adresi bkz. <http://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/89715/103683/F-595450696/ZPO.pdf> (01.02.2021) Almanya'da video konferans yönteminin (SEGBİS) uygulanmasına dair bilgi için bkz. <https://www.dataguidance.com/news/germany-dsk-issues-guidance-videoconferencing>

olduğu üçüncü fıkrada da hükme bağlanmıştır. Kısacası Almanya’da söz konusu m. 128 (a) uyarınca; mahkeme, tarafların veya taraf vekillerinin talepleri üzerine ya da re’sen ilgililerin duruşmaya buldukları yerden katılabilmelerine izin verebilmektedir. Bu halde görüntü ve sesler eş zamanlı olarak duruşma salonunda naklen yayınlanmaktadır. Tarafların veya vekillerinin bu maddeye dayanarak duruşmaya oldukları yerden sesin ve görüntünün nakli suretiyle katılabilmeleri için mahkemeden talepte bulunmaları yeterli olmaktadır. Bunun yanında hakim, tarafların talebi olmaksızın re’sen de tarafların ya da vekillerinin duruşmaya sesin ve görüntünün nakli suretiyle katılabilmelerine izin verebilmektedir. Keza Almanya’da video konferans yöntemine tercümanlar için de bir bölüm eklenmiş ve yabancılar için tercüme hizmetinin daha etkin ve ucuz bir şekilde alınması sağlanmıştır¹⁰³.

Her ne kadar Almanya Medeni Usul Kanunu m. 245’de savaş veya başka bir olay neticesinde mahkeme faaliyetlerini durdurursa yargılamaya işlemlerinin bu durum boyunca kesintiye uğrayacağı düzenlenmiş olsa da, bu hüküm COVID 19 (Koronavirüs) pandemi sürecinde uygulanmamıştır. Federal bir devlet olan Almanya’da COVID 19 (Koronavirüs) pandemisinden kaynaklanan ilk ölüm vakası 09.03.2020 tarihinde kaydedilmiş olup¹⁰⁴, 09.03.2020 tarihinden itibaren federal bazda birçok kanun, yönetmelik ve genelge çıkarılmıştır. 16 eyaletten oluşan Almanya’da eyalet bazlı birçok kanun, yönetmelik, genelge yürürlüğe girmiştir¹⁰⁵. Örneğin konumuz itibarıyla yargılamalarla ilgili düzenlemelerden biri 27.03.2020 tarihinde Alman Federal Resmi Gazete’de yayınlanan “*Hukuk, Aciz ve Ceza Yargılamasında Covid 19 Pandemisinin Sonuçlarının Hafifletilmesi Hakkında Kanun (Gesetz zur Abmilderung der Folgen der Covid 19-Pandemie im Zivil, Insolvenz und Strafverfahrensrecht)*” olmuştur¹⁰⁶. Hemen belirtmelidir ki, başlangıçta Alman mahkemelerinin iyi bir teknik donanımına (ekipmana) sahip olmasına, hakimlere eğitim kurslarının sürekli sunulmasına rağmen, Alman hakimlerin bilgi teknolojisinin araçlarını kullanma konusunda isteksiz oldukları görülmüştür¹⁰⁷. Nitekim ses ve görüntü aktarımı, sistemin uygulanması konusunda hakimlere takdir yetkisi tanındığı cihetle, çok ivedi olmayan duruşmaları hiç uğraşmadan ertelemeye meyilli olmuşlardır. Zira uygulamada COVID 19 (Koronavirüs) pandemi sürecinde hukukçular arasında duruşmaların SEGBİS video konferans yöntemiyle yapılması ise birçok eyalette epeyce tartışılmıştır¹⁰⁸. Ancak 1 aylık kısa bir süreçten sonra

¹⁰³ AYDIN, Seda, “... Ses ve Görüntü Nakli Yoluyla Duruşmaya Katılma”, s. 2109, 2110 ile 2115, 2116.

¹⁰⁴ “**Erste Corona-Todesfalle in Deutschland**”, Erişim adresi için bkz. <https://www.dw.com/de/erste-corona-todesfalle-in-deutschland/a-52597027> (02.02.2021).

¹⁰⁵ Federal ve eyalet bazında bu çıkarılan kuralların listesi için bkz. “**Liste der infolge der COVID-19-Pandemie erlassenen deutschen Gesetze und Verordnungen**”, (02.02.2021) https://de.wikipedia.org/wiki/Liste_der_infolge_der_COVID-19-Pandemie_erlassenen_deutschen_Gesetze_und_Verordnungen.

¹⁰⁶ Bu Kanun’daki düzenlemeler hakkında genel bir bakış açısı veren çalışma için bkz. ÖZEKEŞ, Muhammet/GÜNEYİSU, Nilüfer Boran, “**KOVID-19 Salgınından Dolayı Alman Hukukunda Yargılama ve Takip Hukukuna İlişkin Hukukî Durum ile Özellikle İflâslar (Külli İcra) Hakkındaki Düzenlemeye Genel Bakış**”, Erişim adresi için bkz. <https://blog.lexpera.com.tr/kovid-19-salginindan-dolayi-alman-hukukunda-yargilama-ve-takip-hukukuna-iliskin-hukuki-durum/> (03.02.2021)

¹⁰⁷ ASLAN, Ali Çetin, “**Alman ve Avusturya Hukuklarında Covid 19 Salgınının Yargılamalara Etkisi ve Türkiye Bakımından Düşündükleri**”, 01.06.2020 tarihli makale için erişim adresi bkz. <https://blog.lexpera.com.tr/alman-ve-avusturya-hukuklarında-covid-19-salgininin-yargilamalara-etkisi-ve-turkiye-bakimindan-dusundurdukleri/#fn2> (02.02.2021)

¹⁰⁸ Örneğin; Almanya’nın en gelişmiş eyaletlerinden biri olan Bavyera Eyaleti’ni inceleyecek olursak, Bavyera Eyaleti yönetimi 20.03.2020 tarihinde Covid 19 (Korona virüs) salgınının yayılmasına karşı sokağa çıkma yasağı getirmiştir. Akabinde Bavyera Eyaleti Adalet Bakanlığı 24.03.2020 tarihli basın açıklamasıyla, yargının fonksiyonunu devam ettirme, Covid 19 salgınının yayılmasını önleme ve

Nisan 2020 tarihinden itibaren birçok eyalette uzlaşa sağlanmış ve günümüzde halen COVID 19 (Koronavirüs) pandemi süreci devam ettiği cihetle kamu sağlığı önplanda tutularak bu yöntemin gerek hukuk gerekse ceza yargılamalarında yani neredeyse birçok davada aktif olarak uygulanmasına kanaat getirilmiştir.

C. İsviçre

İsviçre CMK'da SEGBİS video konferans yönteminin uygulanabileceğine dair hüküm bulunmasına rağmen, Hukuk Muhakemeleri Kanununda (HMK'da) SEGBİS aracılığıyla duruşmaların icra edilmesine dair herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak bazı kantonlarda konferans görüşmesi benzeri uygulamalara az da olsa rastlanmaktadır¹⁰⁹.

İsviçre CMK m. 144 mucibince, sorgulanacak olan kişinin duruşmaya şahsen katılmasının mümkün olmadığı veya duruşmaya katılmasının mümkün ancak aşırı masraflı ve sorunlu olabileceği durumlarda, duruşmanın video konferans yöntemiyle yapılmasına izin verilmektedir. Söz konusu maddenin ikinci fıkrasında ise, duruşmanın ses ve görüntü kaydının alınması gerektiği de vurgulanmaktadır¹¹⁰.

Yargı faaliyetine katılanların sağlıklarını koruma görevleri olduğunu ifade etmiştir. Yargıya temel alanlarda toplanmayı, halka açık duruşmaları en zorunlu olanlarla özellikle de acele durumlarla sınırlandırmayı tavsiye ederek, hakimlerin bu konuda bağımsız karar verebileceklerini de vurgulamıştır. Keza acilen yapılması gerekli olan yargılamaların icrası esnasında hakimlerin katılımcıları korumak için farklı imkanları olduğunu belirtmiştir. Yine açıklamada duruşmayı izleyenlerin sayısında kısıtlamaya gidilebileceğini veya oturma yerlerinin kapatılabileceğini, yargılamaların daha büyük salonlarda icra edilebileceğini, Bavyera Eyaleti'nde acele gereken işler haricinde mahkemelerin ve adli mercilerin ziyaret edilmesinden vazgeçilmesi şiddetle tavsiye edilmiştir. Ancak ilk basın açıklamasında elektronik iletişimin faydasından bahsedilmediği veya elektronik iletişim teşvik edilmediği cihetle birçok hukukçu tarafından bu açıklama eleştiriyeye uğramıştır. Adalet Bakanlığı görüşünün aksine ülkedeki bazı hukukçular, duruşmayı izleyen sayısına kısıtlama getirilmesinin yargılamaya hakim olan ilkelere aleniyet ilkesine bir aykırılık oluşturduğunu ileri sürmüştür. Diğer yandan halk sokağa çıkma yasağı boyunca davaları takip edememiş, özellikle tutuklu yakınları mahkemeye erişim sağlayamamıştır. Hal böyle iken bu eleştiriler ışığında 06.05.2020 tarihinde Bavyera Eyaleti Adalet Bakanlığı ikinci bir basın açıklaması yapmış ve eleştirileri bertaraf etmeye çalışmıştır. Nitekim bu yeni açıklamasıyla Mahkeme salonlarında salgının yayılması tehlikesini önleyebilmek adına dijital imkanları kullanmanın faydalı olabileceğini aktarmış, teknik donanıma sahip olduğunu ve video konferans ekipmanlarının kullanıma hazır olduğunu belirterek, gerek CMK m. 247 (a) gerekse Medeni Usul Kanunu m. 128 (a) hükümleri dikkate alındığında bu sistemin uygulanmasında herhangi bir yasal engelin bulunmadığını dile getirmiştir. Bavyera Eyaleti Adalet Bakanlığı, SEGBİS video konferans yönteminin uygulanmasında "Microsoft Teams" veya "Google Meet" ya da İngiltere ve Galler'de daha çok tercih edilen "Zoom" programlarını önermiştir. Günümüzde halen Covid 19 pandemi süreci devam ettiği cihetle SEGBİS video konferans yöntemi ağırlıklı olarak sıkça uygulamaya devam etmektedir. Bu bilgiler için erişim adresi: <https://blog.lexpera.com.tr/alman-ve-avusturya-hukuklarında-covid-19-salgininin-yargılamalara-etkisi-ve-türkiye-bakımından-dusundurdükleri/#fn9> (03.02.2021). Yine bu konuda bkz. **HAU, Wolfgang, "Litigation in the Time of Covid-19: Some Observations from Germany"**, Civil Justice and Covid-19- Septentrio Reports 2020/5, s. 29-31.

¹⁰⁹ AYDIN, Seda, "... Ses ve Görüntü Nakli Yoluyla Duruşmaya Katılma", s. 2109.

¹¹⁰ İsviçre CMK İngilizce metni için erişim adresi bkz. (04.02.2021)

https://www.legislationline.org/download/id/8562/file/Swiss_CPC_2007_am2020_en.pdf

COVID 19 (Koronavirüs) pandemisi ile birlikte İsviçre’de ceza yargılamalarında SEGBİS video konferans yöntemi uygulanmış ve istisnai bir durum söz konusu olduğu cihetle birçok hükümsüz tutuklu olan sanıkların ceza davası bu yöntem sayesinde neticelenmiştir. İsviçre’de, her yıl 15 Temmuz - 15 Eylül arasında yapılan adli tatil öne çekilmiş, 21 Mart 2020 - 19 Nisan 2020 tarihleri adli tatil yapılmasına karar verilmiştir. Adli tatilden sonra ise, yargıya ilişkin özellikle salgının yayılmasını önleyici tedbirler almak ve aynı zamanda yargılama faaliyetine de devam edebilmek amacıyla bir yönetmelik de çıkarılmıştır¹¹¹. İsviçre’de COVID 19 (Koronavirüs) salgınına karşı çıkarılan bu Yönetmelik’te de özellikle ceza yargılamalarında tutuklu olan sanıklar açısından hakim istinae de olsa (kamu sağlığı gerekçesiyle-makul sebeple/meşru bir amaçla) re’sen ses ve görüntü nakli yoluyla duruşma yapılmasına karar verebileceği yönünde bilgi verilmiştir¹¹².

III. Türk Hukukunda SEGBİS Mevzuatı ve Uygulanabilirliği

Türk hukukunda öncelikle 5271 sayılı CMK’ya bakıldığında; SEGBİS’in kullanılmasında herhangi bir engelleyici hükmün bulunmadığı, aksine açıkça buna izin verildiği ve bazı durumlarda sistemin zorunlu kılındığı görülmektedir. Gerçekten SEGBİS, ceza muhakemesinde CMK m. 52, 58, 62 ve 180 doğrultusunda tanık ve bilirkişilerin dinlenilmesi esnasında¹¹³, m. 147 ve 01.02.2018 tarihli değişiklikle m. 196 mucibince şüphelinin ya da

¹¹¹ Geniş bilgi için bkz. <https://blog.lexpera.com.tr/alman-ve-avusturya-hukuklarında-covid-19-salgininin-yargılamalara-etkisi-ve-turkiye-bakimindan-dusundurduklari/#fn35> Ayrıca bkz. **EUROPEAN COUNCIL**, s. 130, 131.

¹¹² İsviçre Covid 19 pandemisi ile ilgili yargıdaki gelişmeler hakkında erişim adresi için bkz. (04.02.2021)

<https://www.loyensloeff.com/media/479060/switzerland-legal-considerations-relating-to-the-covid-19-outbreak-november-2020.pdf> Covid 19 pandemisi sürecinde İsviçre ceza muhakemesi ile ilgili bkz. <https://www.mondaq.com/crime/923310/impact-of-covid-19-on-swiss-criminal-proceedings> Yine bu konuya ilişkin Yönetmelik hakkında bilgi edinmek için bkz. DİŞEL, Buse, **“İsviçre Hukukunda Covid-19 Sebebiyle Yargıda Alınan Tedbirler Özellikle Medeni Yargıdaki Düzenlemeler ve Bu Düzenlemelerin Ülkemiz Açısından Değerlendirilmesi”**, Erişim adresi: <https://blog.lexpera.com.tr/isvire-hukukunda-kovid-19-sebebiyle-yargıda-alınan-tedbirler-ozellikle-medeni-yargıdaki-duzenlemeler-ve-bu-duzenlemelerin-ulkemiz-acısından-değerlendirilmesi/>, (05.02.2021)

¹¹³ **Konuya ilişkin olarak “Tanıkların dinlenmesi” başlıklı 5271 sayılı CMK m. 52/3 ve 4 aynen şöyledir;**

“(3) Tanıkların dinlenmesi sırasındaki görüntü veya sesler kayda alınabilir. Ancak;

a) Mağdur çocukların,

b) Duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin,

Tanıklığında bu kayıt zorunludur.

(4) Üçüncü fıkra hükmünün uygulanması suretiyle elde edilen ses ve görüntü kayıtları, sadece ceza muhakemesinde kullanılır.”

“Tanığa ilk önce sorulacak sorular ve tanığın korunması” başlıklı 5271 sayılı CMK m. 58/3:

“(3) Hazır bulunanların huzurunda dinlenmesi, tanık için ağır bir tehlike teşkil edecek ve bu tehlike başka türlü önlenemeyecekse ya da maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından tehlike oluşturacaksa; hâkim, hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan da tanığı dinleyebilir. Tanığın dinlenmesi sırasında ses ve görüntülü aktarma yapılır. Soru sorma hakkı saklıdır.”

“Bilirkişilere uygulanacak hükümler” başlıklı CMK m. 62/1: “(1) Tanıklara ilişkin hükümlerden aşağıdaki maddelere aykırı olmayanlar bilirkişiler hakkında da uygulanır.” Ve “Tanık ve bilirkişilerin naiple veya istinabe yoluyla dinlenmeleri” başlıklı CMK m. 180 ise: “(1) Hastalık veya malûllük veya giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle bir tanık veya bilirkişinin

sanığın ifadesi veya sorgusu esnasında¹¹⁴ yine 21.02.2014 tarihli değişiklikle m. 94 uyarınca yakalanan ve öngörülen sürede hakim önüne çıkarılamayan şüpheli ya da sanığın sorgusunda kullanılabilceği¹¹⁵, duruşmada yapılan işlemlerin kayda alınabileceği ise m. 219'da düzenlenmiştir¹¹⁶.

uzun ve önceden bilinmeyen bir zaman için duruşmada hazır bulunmasının olanaklı bulunmayacağı anlaşılırsa, mahkeme onun bir naiple veya istinabe yoluyla dinlenmesine karar verebilir.

(2) Bu hüküm, konularının yetkili mahkemenin yargı çevresi dışında bulunmasından dolayı getirilmesi zor olan tanık ve bilirkişinin dinlenmesinde de uygulanır.

(3) Davayı görmekte olan mahkeme, zorunluluk olmadıkça, büyükşehir belediye sınırları içerisinde bulunan şikâyetçi, katılan, sanık, müdafî veya vekil, tanık ve bilirkişilerin istinabe yoluyla dinlenmesine karar veremez.

(4) İstinabe olunan mahkeme, büyükşehir belediye sınırları içerisinde ise, ilgililer kendi yargı çevresinde bulunmasa da büyükşehir belediye sınırları içerisinde yerine getirilmesi gereken istinabe evrakını geri çevirmeksizin gereğini yapar.

(5) Yukarıdaki fıkralar çerçevesine göre tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır. Buna olanak verecek teknik donanımın kurulmasına ve kullanılmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikte gösterilir." demektedir.

¹¹⁴ **"İfade ve sorgunun tarzı" başlıklı 5271 sayılı CMK m. 147/1 (h) bendi'ne göre;** "(1) Şüphelinin veya sanığın ifadesinin alınmasında veya sorguya çekilmesinde aşağıdaki hususlara uyulur:... h) İfade ve sorgu işlemlerinin kaydında, teknik imkânlardan yararlanır." **"Sanığın duruşmadan bağışık tutulması" başlıklı CMK m. 196 ise aynen şöyledir;** "(1) Mahkemece sorgusu yapılmış olan sanık veya bu hususta sanık tarafından yetkili kılındığı hâllerde müdafî isterse, mahkeme sanığı duruşmada hazır bulunmaktan bağışık tutabilir. (2) Sanık, alt sınırı beş yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar hariç olmak üzere, istinabe suretiyle sorguya çekilebilir. Sorgu için belirlenen gün, Cumhuriyet savcısı ile sanık ve müdafîne bildirilir. Cumhuriyet savcısı ile müdafînin sorgu sırasında hazır bulunması zorunlu değildir. Sorgusundan önce sanığa, ifadesini esas mahkemesi huzurunda vermek isteyip istemediği sorulur. (3) Sorgu tutanağı duruşmada okunur. (4) (Değişik: 15/8/2017-KHK-694/147. madde; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/142. madde) Hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda, aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle yurt içinde bulunan sanığın sorgusu yapılabilir veya duruşmalara katılmasına karar verilebilir. (5) Hastalık veya disiplin önlemi ya da zorunlu diğer nedenlerle yargılamanın yapıldığı yargı çevresi dışındaki bir hastahane veya tutukevine nakledilmiş olan sanığın, sorgusu yapılmış olmak koşuluyla, hazır bulundurulmasına gerek görülmeyen oturumlar için getirilmemesine mahkemece karar verilebilir. (6) Yurt dışında bulunan sanığın, belirlenen duruşma tarihinde hazır bulunmasının zorluğu halinde, bu tarihte önce duruşma açılarak veya istinabe suretiyle sorgusu yapılabilir."

¹¹⁵ **"Yakalanan kişinin mahkemeye götürülmesi" başlıklı 5271 sayılı CMK m. 94'de;** "(Değişik: 21/2/2014 – 6526/7 md.) (1) Hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, en geç yirmi dört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılır. (2) Yakalanan kişi, en geç yirmi dört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılmıyorsa, aynı süre içinde yakalandığı yer adliyesinde, mevcut değil ise en yakın adliyede kurulu sesli ve görüntülü iletişim sisteminin kullanılması suretiyle yetkili hâkim veya mahkeme tarafından bu kişinin sorgusu yapılır veya ifadesi alınır."

¹¹⁶ **"Duruşma tutanağı" başlıklı 5271 sayılı CMK m. 219'da;** "(1) Duruşma için tutanak tutulur. Tutanak, mahkeme başkanı veya hâkim ile zabıt kâtibi tarafından imzalanır. Duruşmada yapılan işlemlerin teknik araçlarla kayda alınması halinde, bu kayıtlar vakit geçirilmeksizin yazılı tutanağa dönüştürülerek mahkeme başkanı veya hâkim ile zabıt kâtibi tarafından imzalanır. (2) Mahkeme başkanının mazereti bulunursa tutanak, üyelerin en kademlisi tarafından imzalanır."

Bahse konu CMK hükümlerini incelediğimizde; m. 52/3'ün ilk cümlesi ve m. 62'de tanıkların ve bilirkişilerin dinlenmesi ile m. 219'da duruşmaların teknik araçlarla kayda alınmasının takdire bırakıldığı, buna karşılık m. 52/3 (a) ve (b) bentlerinde mağdur çocukların ve duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin tanıklığında ses ve görüntü kaydı yapılması, m. 147/1 (h) bendinde şüphelinin veya sanığın ifade veya sorgu işlemlerinin kaydında varsa teknik imkanlardan yararlanılmasının zorunlu olduğu yine m. 58/3 gereğince hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan tanığın dinlenilmesine hakim veya mahkemece karar verilmesi halinde, m. 180/5'te ses ve görüntülü aktarma yapılmasının, tanık ve bilirkişinin naiple veya istinabe yoluyla dinlenilmeleri gereken hallerde zorunlu olduğu tespit edilmektedir¹¹⁷.

Bunların yanında, CMK m. 196/2'de alt sınırı 5 yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, sanıkların bizzat mahkemesince sorguya çekilmesi öngörülmüş ve 2018 yılında yapılan değişiklikle birlikte m. 196/4'te ise *“Hâkim veya mahkemenin zorunlu görüldüğü durumlarda, aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle yurt içinde bulunan sanığın sorgusu yapılabilir veya duruşmalara katılmasına karar verilebilir.”* denilmiştir. Yine aynı Kanun m. 94'te ise, *“Hakim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, en geç 24 saat içinde yetkili hakim veya mahkeme önüne çıkarılmıyorsa, aynı süre içinde yakalandığı yer adliyesinde, mevcut değilse en yakın adliyede kurulu sesli ve görüntülü iletişim sisteminin kullanılması suretiyle yetkili hakim veya mahkeme tarafından bu kişinin sorgusu yapılır veya ifadesi alınır.”* hükmüne yer vererek sorgunun yapılması veya ifadenin alınmasında SEGBİS'i benimsemiş ve bu durum takdire bırakılmamış, emredici hükme bağlanmıştır. Hemen belirtilmelidir ki, eski uygulamada 24 saat içinde yetkili hakim veya mahkemesi önüne çıkarılmayan kişiler hakkında *“yol tutuklaması”*¹¹⁸ olarak adlandırılan kararların verildiği ve bu kişilerin ceza infaz kurumlarının nakil araçlarıyla yetkili hakim veya mahkemesinin bulunduğu yere götürüldüğü görülmekteydi. Ancak nakil için gerekli personel, araç ve güvenlik ile diğer şartların sağlanamaması gibi sebeplerle, sorgulanacak kişilerin mahkemesine zamanında çıkarılmaması, ceza infaz kurumu aracı içinde günlerce uzun yolculukların yapılması, nakil esnasında muhtemel trafik kazası ve güvenlik gibi birçok sorunla karşılaşmış ve böylelikle mağduriyetler yaşanmıştı¹¹⁹. Dolayısıyla günümüzde Türkiye'de sanığın sorgusu veya yakalanan kişi hakkında tutuklama karar verilmesi işlemleri SEGBİS aracılığıyla da bizzat mahkemesince (asıl yetkili hakim veya mahkemesi tarafından) yapılabilceği, neticesinde yol tutuklamasına gidilmeksizin daha kısa sürede ve kişilerin mağduriyetine yol açmadan ceza muhakemesinin yürütülebileceği kabul edilmiştir¹²⁰. Başka bir ifadeyle, CMK m. 94 düzenlemesiyle *“yol tutuklaması”* adı altında haksız biçimde kişilerin özgürlüğünü kısıtlayan uygulamalara, SEGBİS aracılığıyla son verilmesi amaçlanmaktadır.

¹¹⁷ TC Adalet Bakanlığı, *“Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS)”* başlıklı Genelge No: 150, s. 2. Erişim adresi için bkz. <https://www.adalet.gov.tr/pdf/segbis.pdf>. (05.02.2021) Ayrıca bu madde hükümleri hakkında bilgi için bkz. İPEK, Ali İhsan, *İfade Almanın Teknik ve Taktikleri*, Adalet Yay., Ankara 2015, s. 106; YERDELEN, Erdal, *“Ceza Muhakemesinde Video Konferans Yönteminin (SEGBİS) Kullanımı”*, s. 275 vd; AYDIN, Seda, *“... Ses ve Görüntü Yoluyla Duruşmaya Katılma”*, s. 2110 vd; DURSUN, Gizem, *“Sanığın Duruşmada Hazır Bulunma Hakkı...”*, s. 135 vd.

¹¹⁸ Yol tutuklaması, esas yetkili mahkemesi huzuruna getirilmek üzere sanığın başka bir yer hakimi tarafından geçici tutuklanmasıdır.

¹¹⁹ *“Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS)”* başlıklı Genelge No: 150, s. 4.

¹²⁰ *“Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS)”* başlıklı Genelge No: 150, s. 4.

Aynı Kanun m. 196/2'yi okuduğumuzda ise, istinabe yasağı getirilen hallerde, SEGBİS kullanılmak suretiyle ifade alınmasında; asıl mahkemesince bizzat ilgisine soru yöneltilmesi, sanık, tanık, bilirkişi ve diğer kişiler açısından da yargılamayı yapan mahkeme heyetinin doğrudan görülebilmesi, savunmanın bizzat yapılarak beyanda bulunabilmesi suretiyle yüz yüzelik ilkesinin sağlandığı gözetilerek bu işlemin Kanunun öngördüğü anlamda istinabe olarak değerlendirilemeyeceği ve bu nedenle alt sınırı 5 yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar bakımından da uygulanabileceği sonucuna ulaşmaktayız¹²¹. Başka bir anlatımla, SEGBİS kullanılmak suretiyle ifade alınması istinabe sayılmayacağından, CMK m. 196/2' de istinabe yasağı getirilen hallerde de SEGBİS kullanılmak suretiyle ifade alınabileceği anlaşılmaktadır. Diğer yandan Yargıtay'ın aynı doğrultuda kararlar verdiği yani SEGBİS'in istinabe göre sanık haklarını daha fazla koruyan bir sistem olduğu ve tüm suçlar bakımından uygulanabileceği görüşünün benimsendiği kararlarda görülmektedir¹²². Yargıtay kararlarına göre; alt sınırı 5 yıldan daha az olmayan hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yargılanan sanıkların duruşmada hazır bulundurulması, mümkün olmaması halinde ise SEGBİS aracılığıyla savunmalarının alınması gerekmektedir¹²³.

Bir başka husus CMK m. 196'yı incelediğimizde "yurt içinde bulunan sanık" ibaresine yer verildiği görülmektedir. Kanaatimizce belirli suçlar açısından yurtdışında bulunan şüphelinin veya sanığın savunmasının da bu yolla alınabilmesi mümkün hale getirilmelidir. Örneğin; üst sınırı 2 yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlar bakımından uygulanabilecek bu yöntemle hem yargılamalar makul sürede sonuçlandırılacağı hem de usul ekonomisinin

¹²¹ "Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS)" başlıklı Genelge No: 150, s. 4.

¹²² DURSUN, Gizem, "Sanığın Duruşmada Hazır Bulunma Hakkı...", s. 138, 139. Türk hukuku öğretisinde tartışmalı olmakla birlikte, örneğin; bazı yazarlar karşı bir görüş ileri sürmektedir. Şöyle ki; "Her ne kadar, olması gereken hukuk bakımından beklentimiz teknolojiye gelişmelere ayak uydurulması ve kullanılması suretiyle yargının etkinliğinin sağlanmasında da, mevcut hukuk/teknoloji sistemimiz olması gereken seviyede bulunmadığından öncelikli amacımız sanık haklarının maksimum seviyede gözetilmesi olmalıdır. Çünkü 5 yıl ve daha fazla hapis cezası gerektiren suçlar açısından sanığın özgürlüğünü kısıtlayıcı cezalara maruz kalması çok daha muhtemel, savunma hakkının korunması çok daha zaruridir. SEGBİS'in sanığın rızası olmaması halinde uygulama bulmaması gerektiği düşüncesindeyiz. Ancak Yargıtay kararlarında tespit edilmektedir ki, birçok mahkemede "rıza" konusu dikkate alınmamakta, sistem doğrudan uygulama bulmaktadır. Kanaatimizce SEGBİS uygulamasında benimseyeceğimiz yorum yöntemi dar bakış açısına sahip olmalı, sanık haklarını korumayı amaçlamalıdır. "Söz konusu maddenin gerekçesinde de belirtildiği gibi; sorgunun istinabe yoluyla yapılmasının neden olacağı sakıncaların giderilmesi veya en aza indirilebilmesi için, olanak bulundukça esas hakkında hükmü verecek mahkemece görüntülü olarak izlenip gerekli soruların da sorulabileceği video marifetiyle yayın yönteminden yararlanılması uygun görülmüştür. Böylece Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6 ncı maddesinde konu edilen "adil yargılanma hakkı" ilkesiyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu konudaki kararı gözetilerek, hakimlerin hükmü vermeden önce sanığı bizzat görmeleri sağlanmaya çalışılmıştır." şeklindeki ifadeden çıkarılması gereken sonuç, m. 196/4'ün istinabenin mümkün olduğu hallerle sınırlı olarak uygulanabileceği yönündedir." Bkz. GÜLŞEN, Recep, "Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu ve Teknoloji", Hukuki Perspektifler Dergisi, S. 7, Temmuz 2006, s. 150; GÖZEL, Arif, "Yargılamada Görüntülü ve Sesli Bilişim Sistemi Kullanımı", s. 5; YURTCAN, Erdener, *Ceza Yargılaması Hukuku*, s. 411.

¹²³ Örneğin bkz. Yargıtay 1. CD, E. 19059/2015, K. 6873/2015, 19.11.2015; Yargıtay 3. CD, E. 19584/2015, K. 35174/2015, 08.12.2015; Yargıtay 3. CD, E. 19519/2015, K. 36159/2015, 16.12.2015; Yargıtay 3. CD, E. 14523/2015, K. 36623/2015, 22.12.2015. Erişim adresi: <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (11.02.2021)

gözetilmiş olabileceği görüşündeyiz¹²⁴. Gerçekten de uygulamada, yurtdışında bulunan şüpheli veya sanığın ifadelerinin alınması için ya istinabe yoluna başvurulmakta ya da şartları oluşması halinde yakalama kararı çıkarılmaktadır. İstinabe süreçleri hem çok uzun sürmekte hem de tercüme masrafları gibi birçok harcamaya sebebiyet vermektedir. Yakalama kararı çıkarıldığında ise, şüpheli veya sanık Türkiye'ye geldiğinde havalimanında başlayıp adliyede sona eren uzun ve belirsiz bir süreç yaşamaktan çekinmektedir. Tüm bu sorunların şüpheli veya sanığın ilgili ülkede bulunan Türk konsolosluklarında yapılacak kimlik tespitiyle birlikte iştirak edebilecekleri ses ve görüntülü duruşma yöntemiyle çözülebileceği, adil yargılanma hakkının temini için bu şekilde ifade alınması, kişinin müdafisinin Türkiye'deki ilgili mahkemeye katılım sağlaması şartına tabi tutulabileceği düşüncesindeyiz¹²⁵.

Türkiye'de SEGBİS sayesinde ifade alma ve sorgu işlemleri ile duruşmaların video kaydına alınması, Cumhuriyet başsavcılığı veya mahkemenin yargı çevresi dışında bulunan veya mahkemede hazır bulunamayan kişilerin (şüpheli, sanık, tanık, şikayetçi, katılan vb.) video konferans yoluyla dinlenilmesi ve ifadelerinin kayda alınması imkanı sağlanmıştır¹²⁶. Zira "Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik", TC Adalet Bakanlığı tarafından 20.09.2011 tarihli ve 28060 sayılı RG'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve böylece soruşturma ve kovuşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı, hakim veya mahkemece dinlenilmesine gerek görülen kişilerin SEGBİS kullanılarak dinlenilmesi, kayda alınması, saklanması ile bunun için gerekli teknik alt yapının kurulmasına ilişkin esas ve usulleri de düzenlenmiştir. Anılan yönetmelikte geçen bazı terimlerin tanımları yapıldıktan sonra, sistemin kurulmasından bahsedilmiş¹²⁷, ceza infaz

¹²⁴ Katıldığımız bu görüş için bkz. TIRTIR, Mustafa, "Sesli – Görüntülü Duruşma Dönemi". Erişim adresi: <https://mustafatirtir.com/sesli-goruntulu-durusma-donemi/> (13.02.2021).

¹²⁵ Katıldığımız bu görüş için bkz. TIRTIR, Mustafa, "Sesli – Görüntülü Duruşma Dönemi". Erişim adresi: <https://mustafatirtir.com/sesli-goruntulu-durusma-donemi/> (13.02.2021).

¹²⁶ "Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS)" başlıklı Genelge No: 150, s. 1. "UYAP projesine bağlı olarak kurulan SEGBİS, 2012 yılından sonra adli ve ceza infaz kurumlarında kullanılmaya başlanmıştır. Böylece mahkemelerde ve ceza infaz kurumlarında kurulan monitor, kamera ve bilgisayar sistemleri aracılığıyla iki farklı birim arasında eş zamanlı olarak sesli ve görüntülü iletişim kurulması gerçekleştirilmektedir. Türkiye'de SEGBİS, farklı merkezler arasında iletişimin sağlanması amacıyla hizmet ettiği gibi, UYAP üzerinden ses ve görüntünün kaydedilmesini ve saklanmasını da sağlamaktadır." Bu bilgiler için bkz. TOSUN, Yemliha Uğur, "Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin İnsan Hakları Açısından Önemi", HUKAB Dergi, S. 6, s. 1, 2. Erişim adresi: <http://www.hukabdergi.com/p2471/> (15.02.2021); GÜNER, Halil, "SEGBİS Sisteminin Cezaevi Uygulamasının Adil Yargılanma Hakkı Yönünden Değerlendirilmesi", s. 82; CENTEL/ZAFER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 266; ACAR/GÜRSOY, "Türkiye Mahkemelerinde Sesli ve Görüntülü Kayıt ve Video Konferans Sistemi Uygulamasında Geçiş: Ceza Mahkemeleri Örneği", s. 130; DURSUN, Gizem, "Sanığın Duruşmada Hazır Bulunma Hakkı ...", s. 134; GÖZEL, Arif, "Yargılamada Görüntülü ve Sesli Bilişim Sistemi Kullanımı", s. 2; ŞEN, Ersan, "Sanığın Mahkemeye Çıkma Hakkı", s. 1.

¹²⁷ "Tanımlar ve kısaltmalar" başlıklı Yönetmelik m. 3'te şöyle denilmektedir; "(1) Bu Yönetmelikte geçen; a) Bakanlık: Adalet Bakanlığını, b) Bilişim sistemi: Bilgisayar, çevre birimleri, iletişim altyapısı ve programlardan oluşan veri işleme, saklama ve iletmeye yönelik sistemi, c) SEGBİS: UYAP Bilişim Sisteminde ses ve görüntünün aynı anda elektronik ortamda iletildiği, kaydedildiği ve saklandığı Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin, ç) SEGBİS yazılımı: UYAP Bilişim Sisteminde SEGBİS'in gerçekleştirilmesi için geliştirilen yazılımı, d) Talep eden makam: SEGBİS ile dinlemeyi talep eden Cumhuriyet savcılığı, hâkim ve mahkemeyi, e) Talep edilen makam: SEGBİS ile dinleme talep edilen Cumhuriyet savcılığı, hâkim ve mahkemeyi, f) UYAP Bilişim Sistemi: Adalet hizmetlerinin elektronik ortamda yürütülmesi amacıyla oluşturulan bilişim sistemini, ifade eder." Benzer biçimde **2015 tarihli Bölge Adliye ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Cumhuriyet Başsavcılıkla-**

kurumunda¹²⁸, tedavi kurumlarında¹²⁹ veya soruşturma ve kovuşturma aşamasında ilgili makam tarafından kabul edilen, mazaretleri nedeniyle hazır bulunamayan kişilerin¹³⁰ ve yargı çevresi dışında bulunanlar¹³¹ ile yakalama halinde mahkemesine çıkarılmayan kişilerin¹³² dinlenilmesinde SEGBİS'in kullanılmasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir. Bu

rı İdari ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmeliğin 40'ıncı maddesinde de "SEGBİS" tanımına yer verilmiştir; "SEGBİS, UYAP'ta ses ve görüntünün aynı anda iletildiği, kaydedildiği ve saklandığı Ses ve Görüntü Bilişim Sistemidir."

İlgili yönetmeliğin 5'inci maddesinde ise; "(1) Bakanlık, UYAP Bilişim Sistemi kapsamında SEGBİS'i kurar, işletir, geliştirir, bakım ve idamesini sağlar." **denilmektedir.**

¹²⁸ **"Ceza infaz kurumunda bulunanlar" başlıklı Yönetmelik m. 14;** "(1) Teknik altyapının hazır olması durumunda ceza infaz kurumunda bulunan kişi SEGBİS ile dinlenebileceği gibi, SEGBİS üzerinden duruşmalara da katılabilir. (2) Talep eden makam, dinleme yapacağı kişinin kimlik bilgilerini, dinleme zamanını ve dinleme için yapılması gereken hazırlıkları ilgili ceza infaz kurumu yönetimine bildirir. (3) İlgili ceza infaz kurumu görevlisi, ikinci fıkrada belirtilen talimatlar doğrultusunda, dinlenecek kişiyi, dinleme odasında hazır eder. (4) Talep eden makam ayrıca belirtmediği sürece, dinlenecek kişinin dinleme talebinde belirtilen kişi olduğuna dair bir tutanak, ceza infaz kurumu görevlisince düzenlenir ve imzalanır." **şeklinde**dir.

¹²⁹ **"Tedavi kurumlarında bulunanlar" başlıklı Yönetmelik m. 15;** "(1) Soruşturma ve kovuşturma aşamasında tedavi kurumlarında bulunan kişi SEGBİS ile dinlenebileceği gibi SEGBİS üzerinden duruşmalara da katılabilir. (2) Talep eden makam, dinleme yapacağı kişinin kimlik bilgilerini, dinleme zamanını ve dinleme için yapılması gereken hazırlıkları ilgili tedavi kurumu yönetimine ve kolluk birimine bildirir. İlgili kolluk birimi, yeterli sayıda kolluk görevlisinin dinleme işlemi sırasında hazır bulunmasını sağlar. (3) İlgili kolluk görevlisi, ikinci fıkrada belirtilen talimatlar doğrultusunda, dinlenecek kişiyi, dinleme odasında hazır eder. (4) Talep eden makam ayrıca belirtmediği sürece, dinlenecek kişinin dinleme talebinde belirtilen kişi olduğuna dair bir tutanak, kolluk görevlisince düzenlenir ve imzalanır." **şeklinde**dir.

¹³⁰ **"Huzurda bulunmayanlar" başlıklı Yönetmelik m. 13;** "(1) Soruşturma ve kovuşturma aşamasında talep eden makam tarafından kabul edilen mazaretleri nedeniyle hazır bulunamayan kişi SEGBİS ile dinlenebileceği gibi SEGBİS üzerinden duruşmalara da katılabilir. (2) Talep eden makam, dinleme yapacağı kişinin kimlik bilgilerini, dinleme zamanını ve dinleme için yapılması gereken hazırlıkları ilgili kolluk birimine bildirir. İlgili kolluk birimi, yeterli sayıda kolluk görevlisinin dinleme işlemi sırasında hazır bulunmasını sağlar. (3) İlgili kolluk görevlisi, ikinci fıkrada belirtilen talimatlar doğrultusunda, dinlenecek kişiyi, dinlemenin yapılacağı yerde hazır eder. (4) Talep eden makam ayrıca belirtmediği sürece, dinlenecek kişinin dinleme talebinde belirtilen kişi olduğuna dair bir tutanak, kolluk görevlisince düzenlenir ve imzalanır." **şeklinde**dir.

¹³¹ **"Yargı çevresi dışında bulunanlar" başlıklı Yönetmelik m. 16;** "(1) Talep eden makam, SEGBİS kullanmak suretiyle dinleyeceği kişileri, bu kişilere ait adres ve kimlik bilgileri ile varsa isnat olunan suçu ya da olayı, dinleme için yapılması gereken hazırlıkları talep edilen makama bildirir. (2) Talep edilen makam talep doğrultusunda, dinlenecek kişinin dinleme odasında hazır edilmesini, bu kişinin dinleme talebinde belirtilen kişi olduğuna dair bir tutanak düzenlenmesini sağlar. (3) Talep eden makam ayrıca belirtmediği sürece, dinlemeden önce dinlenecek kişinin kimliği, adliyelerde yazı işleri müdürü veya hâkim tarafından görevlendirilecek personel marifetiyle tespit edilir." **şeklinde**dir.

¹³² **"Yakalama halinde dinleme" başlıklı Yönetmelik m. 17;** "(1) Hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, derhal yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılır. Şayet çıkarılmıyorsa; a) Yakalamanın yapıldığı yer Cumhuriyet başsavcılığı, işin niteliğine göre yakalamayı talep eden ya da yakalama kararını veren makam ile irtibata geçer. b) İrtibata geçilen makamın uygun görmesi halinde yakalanan şahıs, SEGBİS ile dinlenilmesi için hazır edilir. Yakalamanın yapıldığı yerde SEGBİS yoksa bu sistemin bulunduğu ve

yönetmelik, yürürlükteki 04.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı CMK, 03.07.2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve 27.12.2007 tarihli ve 5276 sayılı Tanık Koruma Kanununa dayanılarak hazırlanmıştır. Dolayısıyla bu Kanunlardaki hükümlere paralel düzenlemeler öngörülmüştür.

Yönetmeliğin 4'üncü maddesinde; görüntü ile sesin aynı anda güvenli bir şekilde iletebilmesi ve kaydedilebilmesinin gerektiği belirtildikten sonra, görüntü, ilgilinin yüz ifadelerini, vücut hareketlerini, tavır ve davranışlarını gözlemlemeye, ses, ilgilinin duyularının anlamaya ve söylediklerini anlaşılır şekilde dinlemeye imkan verecek nitelikte olacağı, bilgi, belge ve delillerin elektronik ortamda anında iletebilmesinin önemi aktarılmıştır. Devamla “*Kayıtların saklanması*” başlıklı m. 6'da ise; SEGBİS ile elde edilen kayıtların, nitelikli elektronik imza ile imzalanarak güvenli bir şekilde talep eden makam tarafından saklanacağı ifade edilmiştir.

Yönetmeliğin 9'uncu maddesinde; görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması olanağının varlığı halinde, kanunlardaki usul ve esaslar dairesinde, soruşturma veya kovuşturma aşamasında yapılan her türlü işlemin SEGBİS ile kayda alınacağı, ancak mağdur çocukların, duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin, tanıklığında bu kaydın zorunlu olduğu belirtilmektedir. “*Kimliği saklı tutulan tanıkların dinlenilmesi*” başlıklı madde 10'da; kimliği saklı tutulan tanıkların SEGBİS ile uzaktan dinenebileceği, bu dinleme sırasında kimliği saklı tutulan tanığın bulunduğu yer yetkili Cumhuriyet savcısı veya hakiminin hazır bulunacağı düzenlenmekte, m. 11'de ise; uluslararası karşılıklı adli yardımlaşma çerçevesinde SEGBİS'in kullanılabilmesi ifade edilmektedir.

Yönetmeliğin 18'inci maddesinde; dinleme sırasında hazır bulunacak kişiler vurgulanmaktadır. Buna göre, dinlemeyi talep eden makamın istemiyle bağlı olmak üzere, dinleme işlemi esnasında, dinlenecek kişinin yanında Cumhuriyet savcısı ya da hakim bulunabilmektedir. Kanaatimizce burada yahut yönetmeliğin başka bir maddesinde özellikle dinlenecek kişinin şüpheli veya sanık olması halinde yanında müdafinin de bulunabileceğine ilişkin bir düzenleme bulunması yerinde olacaktır. Çünkü 5271 sayılı CMK m. 196'ya ve duruşmada hazır bulunma hakkına ilişkin olarak YCGK'nun 10.06.2008 tarihli ve E. 9-148/2008, K. 169/2008 sayılı kararına bakıldığında belirtilen koşullardan biri; “*sesli ve görüntülü yöntemle savunma alınması halinde sanık müdafinin talebi durumunda sanığın yanında bulunma olanağının sağlanması*”dır¹³³. Aksi takdirde, savunma hakkının kısıtlandığı kabul edilecektir. Kaldı ki Yargıtay 2015 tarihli bir başka kararında ise¹³⁴; “*ceza infaz kurumunda hükümlü olan sanığın SEGBİS aracılığıyla savunmasının alınmasının, müdafii-*

*kullanıma hazır olduğu en yakın yer Cumhuriyet başsavcılığı veya mahkemesine götürülür. c) En geç yirmi dört saat içinde bu işlemler yapılmıyorsa, aynı süre içinde en yakın sulh ceza hâkimi önüne çıkarılır; serbest bırakılmadığı takdirde, yetkili hâkim veya mahkemeye en kısa zamanda gönderilmek üzere tutuklanır. (2) Birinci fıkraya göre tutuklanan kişi, işin niteliğine göre yetkili Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkemece uygun görülmesi halinde SEGBİS'in kullanılması suretiyle de dinlenebilir.” **şeklinde**dir.*

¹³³ YCGK 10.06.2008 tarihli ve E. 9-148/2008, K. 169/2008 sayılı kararı için erişim adresi bkz. <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (15.02.2021) “*İlgili kararda CGK, davanın görüldüğü yer mahkemesinin yargı çevresi dışında başka bir suçtan cezası infaz edilmekte olan sanık hakkında hüküm vermiştir. Sanık, bu olayda duruşmada hazır bulunmak istediğini yazılı olarak mahkemeye ilemiştir. Sanığın duruşmada hazır edilip müdafii huzurunda bozma-ya karşı diyecekleri sorulmadan direnme kararı verilmesini, savunma hakkının açıkça kısıtlanması olarak değerlendirmiştir. Bu nedenle hükmün bozulmasına karar vermiştir.*”

¹³⁴ Bkz. Yargıtay 23. CD, E. 19059/2015, K. 6873/2015, 19.11.2015. Erişim adresi: (10.02.2021) <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>

den yararlanma hakkı da dahil olmak üzere hakları hatırlatılmaksızın gerçekleştirilmiş olması dolayısıyla savunma hakkını kısıtladığına karar vermiştir.” Katıldığımız görüş; SEGBİS aracılığıyla sorgusu yapılan sanıklara üçüncü kişilerce duyulmaksızın müdafii ile iletişim kurabilme olanağının tanınması ve isterse dinlenmesi sırasında yanında müdafinin bulunmasına izin verilmesi gerektiği, adil yargılanma hakkının da gereği olarak kabul edilmesi yönündedir¹³⁵. Hatta bu görüşe göre; hem dinlenme esnasında sanığın yanında, hem de duruşma salonunda birer müdafinin bulunmasına imkan verilmelidir¹³⁶.

Yargıtay 16’ncı Ceza Dairesi, 2015 yılında verdiği kararlarda; SEGBİS’in sanığın duruşmada hazır bulunma hakkı ve savunma hakkını kısıtlar nitelikte olup olmadığı üzerinde durmuş, imkan bulunan her durum için sistem yoluyla sorgu yapılmasının mümkün olup olmadığı değerlendirilmiştir. Bu kararlarda özetle; sanık ve müdafii sesli ve görüntülü iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle savunma yapılmamış istememiş, bu sistemin kullanılmasına karşı çıkmışlardır. Sanık ve müdafii duruşmada hazır bulunmayı ısrarla talep etmişler, buna rağmen SEGBİS aracılığıyla sanık savunması alınmış ve hakkında mahkumiyet hükmü kurmuştur¹³⁷. Yargıtay 16’ncı Ceza Dairesi kararlarında¹³⁸, duruşmada hazır bulunma ve savunma hakkının kısıtlanmamasına ilişkin belirlenen kriterler şu şekilde açıklanmıştır¹³⁹,

1. Genel kural, sanığın duruşmada hazır bulundurulmasıdır. Bu hak, ancak somut ciddi nedenlere dayalı olarak mahkeme kararı ile sınırlandırılabilir¹⁴⁰.
2. İlk ve son savunmanın yapıldığı, esasa ilişkin delillerin toplandığı oturumlara, sanığın SEGBİS yolu ile katılması açık kabulüne dayalı olmalıdır¹⁴¹.
3. Sesli ve görüntülü yöntemle savunma alınması halinde, sanık müdafinin talebi durumunda sanığın yanında bulunma olanağı sağlanmalıdır.

¹³⁵ TEZCAN/ERDEM/SANCAKDAR/ÖNOK, *İnsan Hakları El Kitabı*, s. 341.

¹³⁶ ŞEN, Ersan, “**Sanığın Mahkemeye Çıkma Hakkı**”, s. 3.

¹³⁷ YERDELEN, Erdal, “**Ceza Muhakemesinde Video Konferans Yönteminin (SEGBİS) Kullanımı**”, s. 277.

¹³⁸ Yargıtay 16. CD, E. 1076/2015, K. 1932/2015, 19.06.2015; Yargıtay 16. CD, E. 1078/2015, K. 1930/2015, 19.06.2015; Yargıtay 16. CD, E. 1083/2015, K. 1926/2015, 19.06.2015. Bu kararlar hakkında erişim adresi bkz. [https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/\(15.02.2021\)](https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/(15.02.2021))

¹³⁹ Bu konuda geniş bilgi için bkz. ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 78, 79.

¹⁴⁰ “Yargıtay’ın ilk kriterini makul gerekçe/meşru amaç gerekliliği olarak belirtmek mümkündür. Zira bu kritere göre, sanığın duruşmada bulunmasını, duruşma salonuna gelmesini engelleyecek, kamu güvenliği gibi somut gerekçelerle SEGBİS üzerinden duruşmaya katılımını gerektirecek belirli nedenler olmalı, durum sanığa anlatılmalı ve gerekçe de mahkemenin kararında açıkça ifade edilmelidir.” ŞEN, Ersan, “**Sanığın Mahkemeye Çıkma Hakkı**”, s. 5.

¹⁴¹ “İkinci kriterde, mahkemenin SEGBİS yoluyla sanığın yargılamaya katılımına ilişkin kararına, sanığın açık kabulünün bulunması gerektiği görülmektedir. Dolayısıyla, mahkeme bu yönde bir karar almazdan evvel sanığa usulü anlatmalı, onayı olup olmadığını sormalı ve olmaması halinde ise sanığın duruşmada hazır bulunmasını sağlamalıdır. Yani sanığın SEGBİS kullanımını kabul etmemesi halinde mahkeme SEGBİS aracılığıyla sanığın dinlenmesi yönünde karar vermemelidir.” DURSUN, Gizem, “**Sanığın Duruşmada Bulunma Hakkı...**”, s. 141, 142; ŞEN, Ersan, “**Sanığın Mahkemeye Çıkma Hakkı**”, s. 8. Ayrıca aynı yöndeki görüş için bkz. GÖZEL, Arif, “**Yargılama-da Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) Kullanımı**”, s. 16.

Bu kriterlerin dışında, sanığın SEGBİS yoluyla ifadesinin alınabilmesi için, huzurda bulundurulmasının mümkün olmaması gerekmektedir¹⁴². Başka bir anlatımla, Türkiye’de SEGBİS, savunma hakları çerçevesinde sanığa tanınan “ikincil asgari hak” niteliğindedir¹⁴³. Keza 2016 ve sonrasında verilen kararlarda da 16’ncı Ceza Dairesi kararı benimsenerek söz konusu kriterlere yer verilmiştir¹⁴⁴. Gerçekten Yargıtay’ın kriterleri ışığında duruşmada hazır bulunma hakkına sahip sanık SEGBİS aracılığıyla uzaktan dinlenebilmektedir¹⁴⁵. Önemle tekrar edilmelidir ki, esas olan özellikle kovuşturma aşamasında sanığın huzura gelmesi ve duruşma salonunda bulunmasıdır. Bu usul, “delillerin doğrudan doğrualığı” ve “yüz yüzelik” ilkeleri ile de uyumludur. Sanığın, SEGBİS uygulaması ile duruşmalara uzaktan katılmasını gerektirecek haklı gerekçe veya delil söz konusu değilse duruşma salonuna bizzat getirilmesi gerekmektedir. Sanık yanında müdafii olmaksızın ve duruşma salonunda yüz yüzelik sağlanmaksızın sorguya alınmamalıdır¹⁴⁶. SEGBİS uygulamasının usulünce icra edilmemiş olması halinde duruşmada hazır bulunma hakkı ve dolayısıyla sanığın savunma hakkının kısmen veya tamamen ihlalinin gündeme gelmesi muhtemeldir. Unutulmamalıdır ki, ilk derece mahkemesi tarafından hüküm için önemli olan hususlarda sanığın savunma hakkının kısıtlanmasına yol açılması durumunda, 5271 sayılı CMK m. 289/1 (h) bendi mucibince hukuka kesin aykırılık hali ve mutlak bozma sebebi somut olay bakımından karşımıza çıkacaktır.

TC Anayasa Mahkemesi, SEGBİS uygulaması hakkında 18.11.2015 tarihinde *Erdal Korkmaz ve Diğerleri/Türkiye davasında* önemli bir değerlendirme yapmıştır¹⁴⁷. TC AYM,

¹⁴² YERDELEN, Erdal, “Ceza Muhakemesinde Video Konferans Yönteminin (SEGBİS) Kullanımı”, s. 277.

¹⁴³ ŞEN, Ersan, “Sanığın Mahkemeye Çıkma Hakkı”, s. 2; DURSUN, Gizem, “Sanığın Duruşmada Hazır Bulunma Hakkı...”, s. 142.

¹⁴⁴ Benzer nitelikte örnek kararlar için bkz. Yargıtay 15. CD, 23267/2082 sayılı Karar, 24.02.2016; Yargıtay 2. CD, 499/3719 sayılı Karar, 03.03.2016; Yargıtay 8. CD, 13616/797 sayılı Karar, 20.01.2016. Erişim adresi bkz. [https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/\(15.02.2021\)](https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/(15.02.2021))

¹⁴⁵ YERDELEN, Erdal, “Ceza Muhakemesinde Video Konferans Yönteminin (SEGBİS) Kullanımı”, s. 277. Türk hukuku öğretisindeki bir görüş; “Aslında istinabe yerine SEGBİS’in uygulanması gerektiğine ilişkin düzenlemeler ile sanığın duruşmada hazır bulunma hakkına atfedilen önem artmış, bunun gözetilmesi bakımından da gerekli düzenlemeler yapılmıştır.” şeklindedir. Bkz. GÜLŞEN, Recep, “Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu ve Teknoloji”, s. 153; DURSUN, Gizem, “Sanığın Duruşmada Hazır Bulunma Hakkı...”, s. 137. Diğer yandan bir görüşe göre; “Sanık talep ettiği durumda savunma hakkını kısıtlayacak şekilde sanığın hiçbir celseye katılmayacağı şeklinde yorumlanmayıp, sanığın mahkemede hazır bulunmasının gerekmediği anlamına gelmemektedir.” Bkz. ŞEN, Ersan, “Sanığın Mahkemeye Çıkma Hakkı”, s. 6, GÖZEL, Arif, “Yargulamada Görüntülü ve Sesli Bilişim Sistemi Kullanımı”, s. 9.

¹⁴⁶ Bu bilgiler için bkz. GÜNER, Halil, “SEGBİS Sisteminin Cezaevi Uygulamasının Adil Yargılanma Hakkı Yönünden Değerlendirilmesi”, s. 84-86; YERDELEN, Erdal, “Ceza Muhakemesinde Video Konferans Yönteminin (SEGBİS) Kullanımı”, s. 278.

¹⁴⁷ AYM: *Erdal Korkmaz ve Diğerleri/Türkiye Davası*, Bşv. No: 2653/2013, 18.11.2015. Erişim adresi için bkz. [https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/\(16.02.2021\)](https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/(16.02.2021)) “Somut olayda, başvuruçular, devlet memuru olup, Kamu Emekçileri Sendikasına bağlı Eğitim ve Bilim Emekçileri üyesidirler. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, başvuruçularla ilgili olarak DHKP-C silahlı terör örgütüne üye olma nedeniyle soruşturma başlatmıştır. Tarihsel süreçte BM Güvenlik Konseyi, ABD, Almanya, İngiltere ve daha sonra da Avrupa Birliği, DHKP-C’yi silahlı terör örgütü listesine almıştır. Bu çerçevede başvuruçular hakkında tutuklama kararı çıkmıştır. Başvuruçuların tutukluluk süreci içerisinde yaptıkları tüm itirazlar ise reddedilmiştir. Gerçekten SEGBİS uygulaması ile tutukluluk incelemesi yapılmış ve başvuruçular, müdafilerin hazır bulundurulması ve dinlenilmesini talep etmiş ancak CMK m. 108/1’de şüpheli veya müdafii dinlenilmesini öngördüğü için kabul edilmemiştir.

AİHM'in *Marcello Viola/İtalya kararına* da atıf yapmış ve sanıkların duruşmaya video konferans yöntemiyle katılımının sağlanmasıyla, "savunmanın diğer taraflara nazaran ciddi bir şekilde dezavantajlı bir konuma düşürülmediğinden hareketle" mahkemede hazır bulunma şartının gerçekleştiğine kanaat getirmiştir. Başvurucuların itirazlarının dosya üzerinden zamanında incelenmiş olması hasebiyle makul aralıklarla dinlenme noktasında aykırı bir durumun bulunmadığını aktaran AYM, SEGBİS vasıtasıyla yapılan tutukluluk incelemesinde, başvuruculara tutukluluk halleriyle ilgili itirazlarını dile getirme ve Mahkeme önünde sözlü savunma yapma fırsatı verilmesi gerekçeleriyle herhangi bir hak ihlalinin yaşanmadığını ortaya koymuştur¹⁴⁸.

Diğer yandan "*SEGBİS'in Kullanılabileceği Diğer Alanlar*" başlıklı yönetmeliğin son bölümünde SEGBİS'in kanun yolu aşamasında da uygulanabileceği kabul edilmiştir. Nitekim yönetmeliğin 21'inci maddesinde, Yargıtay, Bölge Adliye Mahkemeleri de dahil olmak üzere kanun yolu makamları tarafından ve CMK hükümlerinin uygulandığı diğer alanlarda kullanılabileceği vurgulanmaktadır. Buradan hareketle, ceza infaz kurumunda ya

Başvurular bunun üzerine karara itiraz etmiştir. İstanbul 1 No'lu Hakimliği; "*SEGBİS'in beyan almada yeterli bir sistem olduğu, şüphelilerin iradeleriyle beyanda bulunmamış olmaları tutukluluk halinin devamına karar vermede bir engel olarak değerlendirilmediği, yasal mevzuat açısından tutukluluk incelemesinin duruşmalı olarak yapılmasının zorunluluk teşkil etmediği, tarafların itiraz ve taleplerini her zaman dosyaya sunabilecekleri, SEGBİS ile cezaevine bağlanarak gerekli ortam ve imkânın sağlandığı*" hususlarını aktarmıştır. Başvurucular, SEGBİS uygulamasının TC AY m. 36'da düzenlenen adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. AYM, öncelikle *Hebat Aslan ve Firas Aslan/Türkiye davasındaki* 2014 tarihli AİHM kararına atıf yaparak, TC AY m. 19/8 kapsamında tutukluluğa yapılan her itirazda başvuruçunun dinlenilmesinin gerekmediğine sadece tutukluluğun gözden geçirilmesinde "çekişmeli yargı" ve "silahların eşitliği" ilkelerine uyulması noktasındaki hassasiyetlerini vurgulamıştır. Devamla Cumhuriyet başsavcılığı veya mahkemenin yargı çevresi dışında bulunan veya mahkemede hazır bulunamayan kişilerin (şüpheli, tanık, şikâyetçi vb.) video konferans yoluyla dinlenilmesini ve ifadelerin kayda alınmasını sağlayan bir olanak olduğunu, bu kayıtların daha sonra yazılı olarak tutanağa dönüştürülmesinin ise sistemin güvencesi olarak ifade edildiğini belirtmiştir. Yine AYM, AİHM'in *Hebat Aslan ve Firas Aslan/Türkiye kararından* hareketle tutukluluğun incelenmesinin ve tahliye talebi değerlendirmesinin SEGBİS vasıtasıyla yapılmasını ve başvuruçuların o anda herhangi bir beyanda bulunmayışını hatta Cumhuriyet savcısının da sözlü beyanda bulunmak üzere mahkemeye çağırılmamasını "silahların eşitliği" ilkesine aykırı bulmamıştır. Keza AYM, CMK m. 147/1 (h) bendi mucibince, SEGBİS'in kullanılmasının emredici hükme bağlandığı, takdire bırakılmadığını aktararak, bu sistem sayesinde yüz yüzelik ilkesinin sağlandığına dikkat çekmiştir. AYM, AY m. 19/8 çerçevesinde tutuklama ile ilgili kısa sürede karar verilmesinin gerekli olduğunu ancak her incelemede de duruşma yapılmasını ceza muhakemesi sistemini sekteye uğratacağını dile getirmiş, mevcut davada duruşma yapılmasını gerektirecek özel bir durum olmadığını da vurgulamıştır. Gerek güvenlik gerekse kişi haklarının ihlaline engel olma açısından da son derece önem arz eden SEGBİS sayesinde, yapılacak bir inceleme, makul sürede değerlendirme/yargılanma amacına hizmet etmektedir."

Ayrıca bkz. AİHM: *Hebat Aslan ve Firas Aslan/Türkiye Davası*, Bşv. No: 15048/09, 28.10.2014. Erişim adresi için bkz. [https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001-153162&filename=CASE%20OF%20HEBAT%20ASLAN%20ET%20F%20C4%20BORAS%20ASLAN%20v.%20TURKEY%20-%20\[Turkish%20Translation\]%20by%20the%20Turkish%20Ministry%20of%20Justice.pdf](https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001-153162&filename=CASE%20OF%20HEBAT%20ASLAN%20ET%20F%20C4%20BORAS%20ASLAN%20v.%20TURKEY%20-%20[Turkish%20Translation]%20by%20the%20Turkish%20Ministry%20of%20Justice.pdf) (16.02.2021)

¹⁴⁸ Bu karar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. YERDELEN, Erdal, "Ceza Muhakemesinde Video Konferans Yönteminin (SEGBİS) Kullanımı", s. 282-284.

da yargı çevresi dışında bulunan sanığın SEGBİS aracılığıyla dinlenmesinin kanun yolu aşamasında da mümkün olacağı ifade edilebilmektedir. Kanaatimizce 20.07.2016 tarihinden itibaren istinaf kanun yolu olarak BAM ve BİM'lerinin faaliyete geçmesiyle SEGBİS daha faydalı bir sistem olmaya başlamıştır. Zira temyiz incelemesine kıyasen çok daha kapsamlı bir inceleme öngören istinaf kanun yolu aşamasında, yargılamanın makul süreyi aşmasının önüne geçilmesi maksadıyla, istinabe usulü yerine SEGBİS aracılığıyla doğrudan BAM'nin sanığı dinlemesi mümkün olabilmektedir¹⁴⁹. Katıldığımız görüş şudur ki¹⁵⁰, “*BAM'lerinin bölge esas alınarak kurulduğu ve ilk derece mahkemesi ie arasında oldukça büyük mesafeler bulunduğu gözletildiğinde, SEGBİS aracılığıyla dinleme bir zorunluluk olarak ortaya çıkar. Böylece hem sanığın duruşmada hazır bulunma hakkı gözetilir ve hem de sanık BAM merkezine kadar gelme külfetinden kurtarılmış olur.*” Nitekim bu konuya ilişkin yasal dayanak olarak CMK m. 196/4 karşımıza çıkmaktadır. Zira daha öncede belirttiğimiz üzere 2018 yılında yapılan değişiklikte; “*Hakim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda ...*” ibaresine yer verilmektedir.

TC Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, 14.12.2011 tarihli 150 sayı no'lu genelgeyle; 5271 sayılı CMK m. 52, 58, 94, 147/1 (h), 180, 196 ve 219'da öngörülen ifade alma, sorgu ve duruşma işlemlerinde teknik imkanlardan yararlanma, sesli görüntülü iletişim tekniğini kullanma ve teknik araçlarla kayda almaya dair düzenlemelerin etkin bir şekilde uygulanması, ifadesi ya da savunması alınacak kişilerin bizzat mahkemesince dinlenilmesi ya da sorgulanması, bunun sonucu olarak dosyaya, kişiye ve olaya göre daha sağlıklı ifade alınması, mahkemece duruşmaların daha etkin yönetimi ve mahkemenin, duruşma sırasında gerçekleşen olaylara ve tarafların beyanlarına daha iyi vukukifyeti, yol tutulması uygulamasından kaynaklanan mağduriyetlerin ortadan kaldırılması gibi faydaları sağlamak amacı çerçevesinde SEGBİS yönteminin kullanılmasını adli makamlara tavsiye etmiş ve nasıl kullanılacağına dair usul ve esasları belirlemiştir. Bu genelge de, 2709 sayılı TC Anayasası m. 141/son'da yargılamanın en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargı organlarının görevi olarak belirlendiğinden, SEGBİS kullanımıyla bu görevin daha etkin olarak yerine getirilebileceği vurgulanmıştır. Esasen SEGBİS'in kullanımıyla, Türkiye'nin taraf olduğu AİHS m. 5/3'te belirtilen “makul sürede hakim önüne çıkarılma”, m. 6/1'de yer alan “kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan mahkeme önünde makul sürede yargılanma” ilkeleri ön planda tutularak insan hakları ihlallerinin önleneyeği, dolayısıyla Türkiye'nin maddi ve manevi tazminata mahkum edilmesinin bu suretle önüne geçileceği düşünülmüştür¹⁵¹.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere; 5271 sayılı CMK m. 196/4 mucibince sesli ve görüntülü iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle sanığın SEGBİS marifetiyle sorgusunun yapılabileceği ve duruşmalara katılabileceği hüküm altına alınmaktadır. Ancak SEGBİS'in uygulanabilmesi için öncelikle zorunluluk arz eden haklı makul bir sebep olmalıdır. Nitekim kanaatimizce içinde bulunduğumuz COVID 19 (Koronavirüs) pandemisi haklı, makul bir sebeptir ve bu yola başvurmak zorunluluk teşkil etmektedir. Hal böyle iken; Türkiye'de de SEGBİS uygulamasının, özellikle pandemi sürecinde daha fazla önem kazandığı ifade edilmelidir.

¹⁴⁹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZBEK, Veli Özer, “**Olağan Kanun Yolu Olarak İstinaf (CMK m. 272-285): Yapısı, İşleyişi, Ortaya Çıkması Muhtemel Sorunlar**”, Ceza Hukuku Dergisi, S. 30, Nisan 2016, S. 23.

¹⁵⁰ Katıldığımız görüş için bkz. DURSUN, Gizem, “**Sanığın Duruşmada Hazır Bulunma Hakkı...**”, s. 145.

¹⁵¹ “**Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS)**” başlıklı Genelge No: 150, s. 1.

Öte yandan Türkiye'deki hukuk yargılamalarına ilişkin de SEGBİS'in uygulanabilmesinin söz konusu olduğu tespit edilmektedir¹⁵². Zira yasal dayanak olarak 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na bakıldığında, m. 149 hükmü karşımıza çıkmaktadır¹⁵³. Daha öncede incelediğimiz üzere, 6100 sayılı HMK'dan farklı olarak, 5271 sayılı CMK'da, "buldukları yerden" ibaresi gibi açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Uygulamada hukukçular, örneğin pandeminin hakim olduğu 2020 yılı içerisinde, ceza muhakemesi açısından sanık ya da müşteki vekilinin, evinden veya işyerinden duruşmaya katılmayacak olmasını, sadece SEGBİS'in bulunduğu adliyelerde duruşmaya iştirak edebilmesini ciddi biçimde eleştirmiştir. Nitekim COVID 19 (Koronavirüs) pandemisi sürecinde Hakimler ve Savcılar Kurulu (HSK), 30.04.2020 tarihli 76/2020 sayılı "COVID 19 Kapsamında Alınan Tedbirlerin Uzatılması" konulu kararında; "Tutuklu dosyalara ilişkin soruşturma ve kovuşturma işlemleri esnasında CMK'da öngörülen zorunlu haller ve işin niteliği gereği tarafların hazır edilmesi gerekmekte ise, Bilim Kurulu'nun önerileri doğrultusunda gerekli tedbirler alındıktan sonra, tarafların mümkün olduğunca bilişim imkanlarından istifade edilerek hazır edilmelerine" denilmiştir¹⁵⁴. Pandemi sürecinde şüpheli ve tutuklular zaten SEGBİS marifetiyle duruşma salonunda hazır edilmektedir. HSK bu kararda "sanık ya da müdafilerin" yerine avukatları da kapsayacak şekilde "tarafların" ibaresi kullanması, "SEGBİS" yerine video iletişim vasıtalarını kapsayacak şekilde "bilişim imkanları" ibaresi kullanması dikkat çekmektedir. Dolayısıyla kanaatimizdir ki, HSK, CMK'da açıkça düzenlenmeyen bir yöntemin uygulanmasının önünü açmış durumdadır. Yani HSK'nın bu kararı ışığında taraf vekillerinin buldukları yerden Skype, Whatsapp, Facetime aracılığıyla bir dosyanın duruşmasına katılma taleplerinin kabul edilebileceği düşüncesindeyiz. Ceza muhakemesi açısından avukatların kendi hukuk bürolarından veya evlerinden duruşmaya katılımlarına dair bir uygulama henüz görülmemiştir. 30.04.2020 tarihli HSK kararından önce, önlemlerin en üst düzeyde olduğu Mart 2020 tarihli pandemi sürecinde mahkemelere iletilen bu tarz

¹⁵² Katıldığımız görüşe göre; "SEGBİS Sistemi, UYAP'tan medeni yargılama hukuku alanında da yararlanabilmesi, yargılama sürecine uzaktan da katılabilmeye olanak sağlaması, AİHS ile taahhüt edilen adil yargılanma hakkının sağlanması, usul ekonomisi ilkesinin gerçekleştirilmesi, en ekonomik ve en hızlı şekilde davaların sonuçlandırılması için oluşturulmuştur." Bkz. AYDIN, Seda, "... Ses ve Görüntü Nakli Yoluyla Duruşmaya Katılma", s. 2103.

¹⁵³ "Ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla duruşma icrası" başlıklı HMK m. 149'a göre; (1) Mahkeme, taraflardan birinin talebi üzerine talep eden tarafın veya vekilinin, aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla buldukları yerden duruşmaya katılmalarına ve usul işlemleri yapabilmelerine karar verebilir. (2) Mahkeme resen veya taraflardan birinin talebi üzerine; tanığın, bilirkişinin veya uzmanın aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla buldukları yerden dinlenilmesine karar verebilir. (3) Mahkeme, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri dava ve işlerde ilgililerin, aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla buldukları yerden dinlenilmesine resen karar verebilir. (4) Mahkeme, fiilî engel veya güvenlik sebebiyle duruşmanın il sınırları içinde başka bir yerde yapılmasına, yargı çevresi içinde yer aldığı bölge adliye mahkemesi adalet komisyonunun uygun görüşünü alarak karar verebilir. (5) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir." Görüleceği üzere; bu düzenleme sayesinde hali hazırda taraf vekilleri (avukat) buldukları yerden yani ofislerinden veya evlerinden duruşmaya iştirak edebilmesi mümkün kılınmıştır. Bu konuda geniş bilgi için bkz. KILIÇ, Ali, **6100 Sayılı Hukuk Muhakemesi Kanunu Açıklamalı İçtihatlı**, Adalet Yay., C. II, Ankara 2011.

¹⁵⁴ **TC HSK 87742275-010.07-0076-2020 sayılı, 30.03.2020 tarihli Covid 19 Kapsamında Alınan Tedbirlerin Uzatılması konulu karar için** erişim adresi bkz. <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/GENEL%20KURUL%20KARARI-30-04-2020.pdf> (15.02.2021).

talepler “teknik imkanlar müsaade etmediğinden ve CMK’da böyle bir usul bulunmadığından” şeklindeki gerekçeyle sürekli reddedilmiştir. Bazı hukukçular, 5271 sayılı CMK’ya “buldukları yerden” ibaresinin eklenmesi gerektiğini ileri sürmektedir¹⁵⁵.

Türkiye’de pandemi sürecinde SEGBİS vasıtasıyla icra edilecek duruşmaya iştirak edecek avukatın kimliğinin nasıl ispat edileceği meselesi de tartışılmıştır. Her ne kadar duruşma salonunda yapılan duruşmalarda Avukatlara kimlik sorulması gibi bir uygulama söz konusu olmasa da, SEGBİS yoluyla yapılacak duruşmalarda kimlik tespiti yapılmak istenmesi halinde teknik olarak buna engel herhangi bir durum bulunmamaktadır¹⁵⁶.

Türkiye’de birçok hukukçunun pandemi sürecinde en fazla ileri sürdüğü hususlardan bir diğeri de, SEGBİS yoluyla yapılacak duruşmalarda ifadesi alınan ilgilinin bulunduğu yerin denetlenebilir olmasıdır. Kaldı ki, AIHM’in Marcello Viola/İtalya kararında da belirtildiği üzere, SEGBİS’in, ifadesi alınan kişinin arkasının da görülebildiği, her türlü yönlendirmeden uzak bir mekanda icra edilmesi gerektiği kesinlikle katıldığımız görüştür¹⁵⁷.

Yine Türkiye’de avukatların ceza infaz kurumundaki müvekkilleri ile SEGBİS usulüyle görüşmelerine imkan veren yasal bir düzenlemenin yapılması gerektiği de özellikle pandemi sürecinde tartışılmıştır. Biliyoruz ki, 29.03.2020 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Yönetmelik” m. 74 uyarınca; hükümlülerin görüntülü telefon görüşmesi olanağı sağlanmıştır. İşbu maddenin 2’inci fıkrası (g) bendi; görüntülü telefonla görüşmesi yapılmasına imkan sağlayan teknik alt yapının kurulu bulunduğu Bakanlıkça belirlenen kurumlarda görüntülü görüşme yapılabileceği, bu sistemin oda veya koğuş içine ya da idarece uygun görülen diğer yerlere kurulabileceği belirtilmektedir. Aynı maddenin 4’üncü fıkrası ise, açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitim evlerinde bulunan hükümlülerin ücretli telefonlarla sesli veya görüntülü olarak serbestçe görüşme yapabileceklerini de vurgulamaktadır. Bu yönetmeliğin 141’inci maddesi ve 5275 sayılı CvGTİHK 116’ıncı madde birlikte değerlendirildiğinde, yönetmeliğin 74’üncü maddesindeki düzenlemenin tutuklular için de geçerli olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ceza infaz kurumlarındaki hükümlü ve tutukluların aile ve yakınlarıyla görüntülü görüşme yapabilmelerini düzenleyen yasal mevzuat yürürlükte olup, ceza infaz kurumlarında görüntülü görüşme için gerekli olan teknik altyapıların kurulabilmesinde herhangi bir yasal engel yoktur. Kaldı ki, pandemi sürecinde hükümlü ve tutuklulara aile ve yakınlarıyla bu şekilde görüşmelerine imkan sağlandığı söylenmektedir. Kanaatimizce mevcut düzenlemeler ışığında savunma hakkının en etkin bir şekilde kullanılabilmesi için tutukluların Avukatlarıyla görüntülü görüşebilmelerine izin verilmesinde de herhangi bir sakınca bulunmamaktadır. Pandeminin yoğun olduğu bu dönemde, avukatın ceza infaz kurumundaki müvekkili ile SEGBİS üzerinden, SEGBİS’in kurulduğu adliyelerden görüşmesine yönelik yasal düzenleme yapılması yönündeki taleplerin Adalet Bakanlığınca değerlendirilmesi gerektiği görüşündeyiz. Böylece Dünya Sağlık Örgütü’nün de belirttiği üzere daha uzun bir süre hayatımızda var olacak olan COVID 19

¹⁵⁵ TIRTIR, Mustafa, “Sesli – Görüntülü Duruşma Dönemi”.

¹⁵⁶ “Kaldı ki “Ceza Muhakemesinde SEGBİS Kullanılması Hakkında Yönetmelik” m. 20’de bu hususun düzenlendiği görülmektedir. Yönetmelik m. 20 mucibince, duruşmaya katılacak avukatın, kimliğini tarayarak aslı ile aynı olduğuna dair beyanını elektronik inza ile imzalamak suretiyle UYAP üzerinden ilgili mahkemeye göndermesi gerekmektedir. Gerçekten duruşmaya katılacağını beyan eden avukatın, UYAP kaydını yapması yeterli olacağı ifade edilmektedir. İlgili avukat elektronik imzasını kullanarak kimliğini ispatlayabilmekte ve böylece avukat olmayanların vekil olarak duruşmaya katılmaları kesin bir şekilde engellenmektedir.” Bkz. TIRTIR, Mustafa, “Sesli- Görüntülü Duruşma Dönemi”.

¹⁵⁷ TIRTIR, Mustafa, “Sesli – Görüntülü Duruşma Dönemi”.

(Koronavirüs) pandemisini dikkate alarak bu şekilde bir imkan sağlamak suretiyle ceza infaz kurumlarına giriş-çıkışın en aza indirilebileceğini söyleyebiliriz.

Son olarak Türkiye’de, duruşma sırasında avukatların, SEGBİS marifetiyle özel olarak müvekkileriyle duruşma salonunda görüşmek ve/veya konuşmak istemesi yönündeki talepleri söz konusu olmuştur. Her ne kadar mevzuatta bu konuda düzenleme bulunmasa da, (pandemi sürecinin yoğun olduğu bu dönemde avukatların ceza infaz kurumunu ziyaret edememesi, yüz yüze görüşmesinin mümkün olamaması dikkate alınarak) bazı hakimlerin savunma hakkının önemini göz önünde bulundurarak uygulamada buna izin verdiği yani üçüncü kişilerin müdahalesi olmaksızın özel olarak avukatların tutuklu olan müvekkileri ile SEGBİS sayesinde duruşma salonunda görüşebildiği/konuşabildiğine rastlanmaktadır.¹⁵⁸ Türkiye’de tatbik edilen SEGBİS usulünün, teknik aksaklıklar (elektrik kesintileri veya sistem arızaları gibi) hasebiyle zaman zaman kullanımının zorlaştığı (örneğin; duruşma salonu ile tutuklunun bulunduğu yer arasında ses ve görüntü bağlantısının kopukluğu, ses iletiminde yaşanan zorluklar) görülmektedir. Gerçekten teknik aksaklıkların, sanık beyanlarının, mahkeme heyeti, sanık, müdafii, tanıklar, diğer sanıklar ve hatta duruşma tutanağını düzenleyen katip tarafından bazı zamanlarda anlaşılabilir hale getirdiği, özellikle sanığın somut olayı anlatırken tutum ve davranışlarının, jest ve mimiklerinin doğrudan görülemediği de tespit edilmektedir. Bağlantı kopukluklarının eş zamanlı olarak giderilememesi, ceza infaz kurumu personelinin SEGBİS konusunda yeterli teknik bilgi ve hakimiyetinin bulunmaması uygulamada karşılaşılan sorunlardır. Tüm bu nedenlerle sık sık celse arası verilmesi veya duruşmanın başka tarihlere tehir edilmesi söz konusu olmaktadır. Kanaatimizce mevzuatta bir takım değişikliklerin yapılması gerektiği gibi, SEGBİS için mevcut altyapının da güçlendirilmesi, geliştirilmesi ve sisteminin yenilenmesi elzemdir.

IV. SEGBİS Video Konferans Yönteminin Kuzey Kıbrıs Açısından Değerlendirilmesi

Kuzey Kıbrıs hukuk sisteminin mevzuatını incelediğimizde soruşturma veya kovuşturma aşamasında SEGBİS sayesinde ifade alma ve sorgu işlemleri ile duruşmaların video kaydına alınması, savcılık veya mahkemenin yargı çevresi dışında bulunan veya mahkemede hazır bulunamayan kişilerin (şüpheli, sanık, tanık, şikayetçi vb.) video konferans yoluyla dinlenilmesi ve ifadelerinin kayda alınması imkanının ne yazık ki sağlanmadığı görülmektedir. Hem hukuk hem de ceza yargılamalarının SEGBİS video konferans yöntemi sayesinde yapılması, SEGBİS ile duruşmaya katılımın gerçekleştirilmesine dair herhangi bir yasal düzenlemenin veya uygulamanın bulunmadığı dikkat çekmektedir. Hal böyle iken; ilk nazarda Kuzey Kıbrıs’ın Dünya’daki teknolojik gelişmelere kapalı olduğunu ve mevzuat ile uygulamanın çağın gerisinde kaldığını ifade etmek isteriz.

KKTC İçişleri Bakanlığı, Lefkoşa Merkezi Cezaevinde bulunan hükümlü ve tutukluların sağlığının korunmasına yönelik, COVID 19 (Koronavirüs) pandemisine karşı ilk günden itibaren ciddi önlemler almakta ve Sivil Savunma Teşkilatının verdiği destekle de cezaevinin her köşesinin düzenli şekilde belli zaman aralıklarıyla dezenfekte edilerek hijyen çalışmaları yapılmaktadır. Bakanlık, COVID 19 tedbirleri kapsamında almış olduğu kararlar

¹⁵⁸ Örnek bir olay için bkz. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/hakim-adil-yargilama-icin-durusma-salonundan-cikti-1310560> (16.02.2021) Yine erişim adresi için bkz. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/hakim-adil-yargilama-icin-durusma-salonundan-cikti/1427211> (01.06.2021)

neticesinde, 10.03.2020 tarihi itibarıyla cezaevinde yapılan açık görüşmeleri durdurmuş, acil avukat görüşleri ise kapalı görüş şeklinde sürdürülmüştür. Bu durum devam ederken hükümlü ve tutukluların aileleriyle telefonien görüşmeleri 24 saat esasına göre genişletilmiştir¹⁵⁹. Avrupa ülkeleri ve Türkiye'deki uygulama dikkate alınarak pandemi nedeniyle uzun süredir aile ve yakınlarıyla görüntülü görüşme imkanı bulamayan hükümlü ve tutuklulara online sistem kurularak görüntülü görüşme imkanı verilmiştir. Hızlıca yürütülen teknik çalışmalar tamamlanmış ve internet kullanılarak Whatsapp ve Skype uygulaması ile hükümlü ve tutuklular aile ve yakınlarıyla görüntülü sesli görüşebilmiş ve ülke tarihinde ilk kez gerçekleştirilen bu yöntem başarılı olmuştur. Ancak eleştirdiğimiz hususlardan biri, bu süreçte avukatların müvekkileriyle aynı yöntem kullanılarak görüntülü görüşme imkanı elde edememiş olmasıdır. Oysa bu husus savunma hakkı açısından oldukça önem arz etmektedir. Zira sokağa çıkma yasaklarının uygulanması ile kapalı görüşler dahi yapılamamış ve avukatların müvekkileriyle sadece telefonla görüşmesi mümkün olabilmiş, bu da uygulamada eleştirilmiştir.

KKTC Yüksek Mahkeme, COVID 19 (Koronavirüs) pandemisi hasebiyle, Lefkoşa, Gazimağusa, Girne, Güzelyurt, Lefke ve İskele ilçelerindeki tüm davaları web sitesinde yayınlarak liste üzerinden tehir etmiş, nöbetçi hakimler vasıtasıyla da sadece acil nitelikteki tahkikat duruşmalarının yani polis karakollarında tutuklu bulunan zanlıların tutukluluk veya teminat maksatlı duruşmaları maske, mesafe ve hijyen koşullarına uygun olarak yüz yüze yapılması için mahkemeye gidilebileceğine karar vermiştir¹⁶⁰. Kanaatimizce burada İngiltere ve Galler örnek alınmalıdır. Çünkü bu ülkelerde pandemi sürecinde daha öncede belirttiğimiz üzere, mahkeme duruşma salonları ile polis karakolları arasında video bağlantısı kurulmakta ve bu acil duruşmaların aynı gün birkaç saat içerisinde yapılabilmesi sağlanmaktadır. Ancak KKTC'deki mevzuatta bu yönde bir düzenleme bulunmaması, SEGBİS video konferans yönteminin hayata geçirilmemiş olmasını ciddi anlamda eleştirmekteyiz. Nitekim KKTC mahkemelerinde, pandemi sürecinde rastlanan bir diğer durum ise, yasal olmayan yollardan adaya gelerek yakalanan kişilerin soruşturması olmuştur. İzinsiz ikamet suçlamasıyla zanlı konumundaki bu kişiler, gözaltına alınır alınmaz pcr testine tabi tutulmuş ancak pcr test sonuçları (hastanelerdeki yoğunluk nedeniyle) hemen çıkmadığından, mahkeme huzuruna getirilmeden iddia makamının talebi doğrultusunda gıyaben aleyhlerinde tutukluluk emri verilmiştir¹⁶¹. Kanaatimizce Her ne kadar KKTC'de zanlının tutukluluk duruşmasında mahkemede hazır bulunma hakkı, savunma hakkı ve adil yargılanma hakkı gibi haklar açısından oldukça önem arz ettiği ve mevzuatta güvence altına alındığı söylene de, pcr test sonucu çıkmadığı için polis karakolu hücrelerinde tutularak ve kamu sağlığı pandemi süreci gerekçesiyle zanlının gıyabında mahkemenin tutukluluk emri vermesi adil ve hakkaniyetli değildir. Bu istisnai uygulama yerine İngiltere ve Galler örneğindeki gibi mahkemenin duruşma salonu ile polis karakolu arasında SEGBİS video konferans yöntemini uygulamak suretiyle (iletişim bağlantısı sayesinde) elzem nitelikteki tutukluluk duruşma-

¹⁵⁹ KKTC Covid 19 tedbirleri kapsamında İçişleri Bakanlığı'nca alınan kararlar hakkında erişim adresi bkz. <https://icisleri.gov.ct.tr/Anasayfa/ArtMID/11854/ArticleID/124695/%C4%B0199%C4%B0C5%9ELER%C4%B0-BAKANLI%C4%9EI-MERKEZ%C4%B0-CEZAEV%C4%B0NDE-YA%C5%9EANANLAR-VE-ALINAN-TEDB%C4%B0RLER-HAKKINDA-A199IKLAMA-YAPTI> (17.02.2021)

¹⁶⁰ KKTC Yüksek Mahkeme'nin Covid 19 Pandemisi nedeniyle davaları liste üzerinden tehir ettiğini gösteren duyurular hakkında erişim adresi bkz. <https://mahkemeler.net/cgi-bin/default.aspx> (17.02.2021).

¹⁶¹ Örnek olaylar hakkında erişim adresleri için bkz. <https://tr.cyprusdailynews.com/askeri-yasak-bolgeyi-ihlalden-tutuklandi/> ve/veya <https://www.seskibris.com/haber/6490582/pcr-sonucu-cikmayinca-giyabinda-tutukluluk-alindi> (17.02.2021)

larının yapılabileceği böylece hem hassas konu olan kişi özgürlüğü hem de adil yargılanma hakkının tehlikeye düşmeyeceği görüşündeyiz.

Diğer yandan hem ceza hem de hukuk davalarının COVID 19 (Koronavirüs) pandemisi sürecinde gerçekleştirilmemesi de oldukça üzücüdür. Bu durumun pandemi sürecinin sona ermesiyle yargıdaki iş yükünü inanılmaz derece artıracığı aşikardır. Gerek mukayeseli hukukta çağdaş nitelikteki ülkeler gerekse Türkiye, mevzuatlarındaki düzenlemeler ışığında pandemi sürecinde pratik uygulamaları hayata geçirmekte, kamu sağlığı gerekçesiyle (meşru amaç/makul-haklı gerekçe ile) mahkemeye uzaktan erişim zorunluluk haline gelerek duruşmaların SEGBİS video konferans yöntemiyle yapılmasını önemsemektedir. Oysa Kuzey Kıbrıs'ta bu sistem, gerek Barolar Birliği gerekse Yüksek Mahkeme nezdinde tartışma konusu dahi yapılmamıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni iç hukukun bir parçası olarak kabul eden KKTC, AİHM kararlarını da benimseyen bir devlettir. Hal böyle iken; KKTC'nin yukarıda incelediğimiz AİHM'in Marcello Viola/İtalya kararında belirlenmiş olduğu kriterleri uygulamak suretiyle özellikle ceza muhakemesinde en azından cezaevinde hükümsüz tutuklu olan ve yargılanmayı bekleyen sanıkların kişi özgürlüğü, makul sürede (adil) yargılanma hakkını gözetmesi gerekmektedir. Fakat SEGBİS konusunda mevzuatta bir düzenleme yapma yönünde herhangi bir girişim bulunmadığı gibi, bu çerçevede bir teknik altyapı çalışması da söz konusu olmamıştır. Cezaevinde hükümsüz tutuklu olan ve yargılanmayı bekleyen sanıkları davaları aylarca ertelenmiş ve görüşülememiştir.

Her ne kadar teknolojik gelişmelere Dünya'daki özel uygulamalara, KKTC'nin kayıtsız kaldığını söylesek de, ülke genelinde yıllardır yaşanan elektrik sorunu da bilinen üzücü bir gerçektir. Yine Lefkoşa Merkezi Cezaevinde KKTC İçişleri Bakanlığınca aile ve yakınlarıyla hükümlü veya tutukluların görüşebilmesi imkan veren başarılı bir uygulama başlatılmış olsa da, zaman zaman internet, elektrik gibi teknik aksaklıkların yaşandığı da görülmektedir. Öte yandan KKTC Lefkoşa Merkezi Cezaevi, eski ve yeterli donanıma sahip olmaması, koğuş sisteminin yarattığı sakıncalarla birlikte infaz koşulları açısından insan hakkı ihlallerinin sürekli yaşanması, modern infaz hukukunun amaçlarına (suçluların yeniden topluma kazandırılması ve tekrar suç işlemelerinin önlenmesi gibi) hizmet etmemesi gerekçeleriyle de eleştirilmektedir¹⁶². Dolayısıyla bahsettiğimiz bu gerçekler ışığında pandemi sürecinde insanlık dramı olarak nitelendirilen böyle bir cezaevi ile mahkeme duruşma salonu arasında iletişim bağlantısının kurulması yani SEGBİS video konferans yönteminin uygulamaya konulmasının da nasıl ve ne derece başarılı olabileceği de tartışmalıdır. Kaldı ki, mevcut Lefkoşa merkezi cezaevindeki tüm sorunlar hükümet tarafından da bilindiği cihetle, haspolat bölgesinde yeni bir cezaevinin yapılması yönünde çalışmalar başlatılmış ancak henüz tamamlanamamıştır.

Kuzey Kıbrıs'ta İstinabe usulüne Fasil 155 CMUK'da yer verilmektedir. Çalışmamız ışığında istinabe usulü hakkındaki Kanun hükümlerinin de incelenmesinde fayda görülmektedir. Öncelikle eleştirilen noktalardan birinin; KKTC'de Fasil 155 CMUK'da istinabe usulü yerine SEGBİS uygulamasının kullanılması konusunda henüz bir gelişmenin yaşanmaması olduğunu söyleyebiliriz. KKTC'de de istinabe denildiği zaman, bir davanın görülmekte olduğu mahkemeye gönderilmek üzere, başka bir yerde bulunan tanığın ifadesinin

¹⁶² Lefkoşa Merkezi Cezaevi'nin infaz koşulları ile KKTC'de genel olarak ceza infaz sistemine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. SANIVAR, Ramadan, *Modern İnfaz Hukuku ve Koşullu Salıverilme (Şarh Tahlîye) Kurumu*, Seçkin Yay., Ankara 2020, s. 632-667.

bulunduğu yerdeki mahkemece alınması ve yazılı tutanak haline getirilmesini anlamaktayız. Kural tanıkların duruşmada mahkemeye gelerek tarafların yüzüne karşı şahadet vermesi (ifade vermesi) ve karşı tarafça çapraz sorgulanması şeklinde iken, istisnai olarak Fasil 155 CMUK'daki düzenlemelerle, tanıkların yazılı beyanlarının çapraz sorgulamaya tabi tutulmaksızın delil niteliği kazanması sağlanmış durumdadır. “Görevlendirme yolu ile ifade alınması” başlığını taşıyan Fasil 155 CMUK m. 61'e baktığımızda; Mahkemenin re'sen adaletin tecellisi için gerekli gördüğü takdirde, herhangi bir tanığın ifadesinin KKTC içinde veya dışında, yetkili kilacağı kişilerce alınmasına ve bu ifadenin mahkemeye dosyalanmasına emir verebileceği, bu emri ayrıca gerek iddia gerekse savunma makamının talebi üzerine de verilebileceği açıkça görülmektedir. Hemen belirtmelidir ki, söz konusu madde hükmünde yargıca, ifadenin alınması sırasında hazır bulunacak kişileri belirleme yetkisi verilmekte, iddia ve savunma makamı veya sanık hükmünde belirtilmemektedir. Keza devamlı Mahkeme emrinin 10 gün içerisinde taraflarca istinaf edilmesi halinde, Yüksek Mahkemece uygun olup olmadığının da değerlendirileceği aktarılmaktadır. Bu açıklamalara binaen ilk nazarda Fasil 155 CMUK m. 61'in tanığın ifadesi alınırken çapraz sorgulanmasını önleyici nitelikte bir hüküm olduğu ifade edilmelidir. Bir taraftan da, hükmün getirdiği istinaf olananın, taraflara bu uygulamayı sınırlama imkanı verdiği de bir gerçektir¹⁶³.

Öte yandan “Yazılı ifadeler bazı meselelerde şahadet olarak okunabilir” başlıklı Fasil 155 CMUK m. 98 mucibince, ilk soruşturma (preliminary inquiry) aşamasında ifadesi usulüne uygun olarak alındıktan sonra ağır ceza mahkemesi huzuruna havalesi yapılmış olan bir ceza davasının duruşmasında ve/veya ceza yargılaması esnasında, “KKTC’de bulunmadığı kanıtlanan, iddia makamı, sanık veya onlar adına başka birisi tarafından teşvik yolu ile mahkemeden uzak tutulan, ölen, dışarı çıkamayacak kadar akıl hastası veya hasta olan veya mahkemeyi tatmin edecek başka herhangi bir yeterli sebepten ötürü mahkemede hazır bulunamayan bir tanığın ifadesi” sadece okunmakta ve böylesi bir tanık ağır ceza mahkemesi huzurunda şahadet vermiş gibi kabul edilmektedir. Nitekim bu durum geçerli bir şahadet olarak nitelendirilmektedir¹⁶⁴. Bu madde hükmü ile ilgili olarak Lefkoşa Ağır Ceza Mahkemesi huzurunda görüşülen bir ceza davası son derece önem arz etmektedir. Şöyle ki; ilgili madde hükmünün, anayasal bir hak olan çapraz sorgulama hakkının kısıtlanmasına yol açtığı ve Anayasaya aykırı olduğu iddia edilerek konu karar verilmek üzere Anayasa Mahkemesine havale edilmiştir. AYM'nin 13/1984 sayılı davası özetle şöyle gelişmiştir; mağdur ilk soruşturma aşamasında verdiği ifade üzerine sanık avukatı tarafından çapraz sorgulanmış ve bu hakkı ağır ceza mahkemesinde kullanılmak üzere saklı tutulmuştur. Ancak ağır ceza mahkemesindeki yargılama tarihinden önce ölmüştür. Ağır Ceza Mahkemesi huzurunda iddia makamı, tanığın ilk soruşturma aşamasında alınan ifadesini, Fasil 155 CMUK m. 98 hükmüne dayanarak, Mahkemede okunmak suretiyle şahadet olarak kabul edilmek üzere ibraz etmek istemiştir. Sanık avukatı ise, çapraz sorgulamanın anayasal bir hak olduğundan hareketle bu hususun Anayasa'ya ve özellikle m. 28/5 (ç) hükmüne aykırı olduğunu, hiçbir sanığın çapraz sorgulama hakkından mahrum bırakılmayacağını iddia etmiştir. Ağır Ceza Mahkemesinin, konunun taraflar arasındaki ihtilafı karara bağlamada etkin olduğu kanaatine ulaşması ile, aykırılık iddiası AYM'ye sunulmuş ve duruşmaya karar verilene değin ara verilmiştir¹⁶⁵. AYM ise, Fasil 155 CMUK m. 98 hükmünün

¹⁶³ DÜNDAR, Meltem, “KKTC Ve Türk Ceza Yargılaması Hukuklarında Çapraz Sorgulama”, TC İstanbul Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005, s. 93. Erişim adresi için bkz. <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/41433.pdf> (17.02.2021)

¹⁶⁴ DÜNDAR, Meltem, “KKTC Ve Türk Ceza Yargılaması Hukuklarında Çapraz Sorgulama”, s. 94.

¹⁶⁵ KKTC AYM 13/1984, D. 2/1985. Erişim adresi için bkz. (17.02.2021) http://www.mahkemeler.net/mahkeme-webt/Kararlar/Anayasa/dno/1985/2_85.doc

sadece olayda ihtilaf konusu olan “ölmüş kişinin ilk tahkikatta verilen ifadesinin okunulmakla yetinilmesi” ile ilgili olan bölümünü değerlendirme altına almakla yetinmiş ve ilgili hükmün Anayasanın, duruşmaların adil olarak yapılmasını amaçlayan m. 28/5 (ç) hükmüne aykırı olmadığına karar vermiştir. AYM kararında esas olarak, iki hükmün birbirinden bağımsız olduğunu, Anayasadaki hükmün açıkça Fasil 155 CMUK m.98'deki hükmü Anayasaya aykırı kılan bir ifade içermediğini ve Mahkemenin duruşmada ibraz edilen böyle bir ifadenin, mesele ile ilgili ahval, şerait ve ibraz edilen tüm diğer şahadet ışığında, ne gibi bir değer ve ağırlık taşıyacağını saptarken, ifadeyi veren kişinin istintaka tabi tutulmamış olduğunu göz önünde bulunduracağını belirtmiştir¹⁶⁶.

Bir başka madde hükmü olarak Fasil 155 CMUK m.97 ise; hasta v.s olanların yazılı ifadelerinin alınması hızını taşımakta ve getirdiği düzenleme çerçevesinde, tanığın yazılı ifadesinin mahkeme huzurunda dinlenmeksizin kabulünü, savcı ve sanığın ifade alınırken hazır olmayı red veya ihmâl etmelerine bağlamaktadır. Bu hüküm; ilk tahkikat (preliminary inquiry) yapılıp yapılmadığına bakılmaksızın, Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanacak suçlar için geçerli bir düzenleme olup, alınacak yazılı ifadenin ilk tahkikat sırasında alınmış yazılı ifade gibi işlem görmesi söz konusudur¹⁶⁷. Diğer yandan bu hükme bakıldığında; yargıcın, ağır hasta olan ve iyileşmesi beklenmeyen veya seyahat edemeyen bir kişinin, suçla dair esasa ilişkin şahadet verebileceği veya vermeye istekli olduğu yolunda ikna edilmesi halinde, yargıç tarafından, ifadenin alınacağı yer ve zaman, makul bir süre içerisinde tebliğ edilmek üzere bir emirle savcı ve sanığa bildirilmesi gerektiği açıkça görülmektedir. Ayrıca bu hüküm ışığında yargıç ısdar edeceği emirle, nezaret altında bulunan sanığı nezaretinde bulunduran memura direktif vererek, sanığın yazılı ifade alınırken hazır bulunmasını sağlaması da mümkün kılınmaktadır. Gerçekten kendilerine tebliğ yapılmasına rağmen, savcı ve sanığın gelmeyi red veya ihmâl ettiği kanıtlanmasa üzerine, onların yokluğunda alınan ifade geçerli kabul edilmektedir. İfade edilmelidir ki, Fasil 155 CMUK m. 61'den farklı olarak m. 97 hükmü, savcı ve sanığın ifade alınırken hazır olmasını sağlamaya yönelik düzenleme getirmiştir. Keza bu hüküm, savcı ve sanığın yokluğunda alınan ifadenin geçerliliğini ilgilinin hazır olmayı red veya ihmâl etmesi haline münhasır kılmış durumdadır¹⁶⁸.

Anglo Sakson hukuk sistemini benimseyen KKTC'de çapraz sorgu veya diğer adıyla istintak yöntemi son derece önem taşımaya rağmen, istinabe usulü hasebiyle yukarıdaki yasal düzenlemeler çerçevesinde uygulanamamaktadır. Tavsiyemiz; teknolojik imkanlardan faydalanmaktır. Zira Türkiye'de de olduğu gibi, soruşturma ve kovuşturma aşamasında mazaretleri nedeniyle hazır bulunamayan kişiler veya teknik altyapının hazır olması durumunda cezaevinde bulunanlar ya da hastalık vb. nedenlerle tedavi kurumlarında bulunanlar yahut yargı çevresi dışında bulunanlar ile soruşturma ve kovuşturma aşamasında esas yetkili olan mahkeme huzuruna çıkarılmayan kişiler SEGBİS video konferans yönteminin uygulanmasıyla dinlenebilecek, duruşmaya katılabilecek ve taraflarca çapraz sorguya tabi tutulabilecektir. Bir başka husus ise; KKTC ceza muhakemesinde kimi zaman müştekinin şahadetini teyit eder nitelikte esaslı bir görgü tanığının veya kimi zamanda müşteki konumundaki kişinin yurtdışında olması sebepleriyle bu kişilerin mahkeme huzuruna gelememesi, şahadet verememesi neticesinde KKTC Başsavcılığı ilgili dava hakkında takipsizlik kararı vermekte

¹⁶⁶ DÜNDAR, Meltem, “KKTC Ve Türk Ceza Yargılaması Hukuklarında Çapraz Sorgulama”, s. 94.

¹⁶⁷ DÜNDAR, Meltem, “KKTC Ve Türk Ceza Yargılaması Hukuklarında Çapraz Sorgulama”, s. 95.

¹⁶⁸ DÜNDAR, Meltem, “KKTC Ve Türk Ceza Yargılaması Hukuklarında Çapraz Sorgulama”, s. 95.

ve Mahkeme sanık konumundaki kişiyi aleyhindeki davadan serbest bırakmakta, tutuklu ise salıverilmektedir. Bu durum uygulamada hakkaniyetli olmadığı gibi, bazı ciddi suçların cezasız kalması sonucunu doğurmaktadır, adaletin tecellisini engellemektedir. Hal böyle iken; KKTC’de Fasil 155 CMUK’da yapılacak değişikliklerle SEGBİS video konferans yönteminin AİHM’in Marcello Viola/İtalya davasında belirlediği kriterler ışığında uygulanması gerektiği, yurtdışında bulunan kişilerin de bu sistemle dinlenebileceği ve bahsettiğimiz tüm bu olumsuzlukların giderilebileceği görüşündeyiz. Yine özellikle pandemi sürecinde KKTC’de davaların sürekli tehir edilmesi yerine bu yöntemin gerek hukuk gerekse ceza yargılamalarının kullanılmasında halinde de faydalı olacağı düşüncesindeyiz. Tabii ki gelişmiş bir altyapı sisteminin kurulması, kullanılacak olan iletişim araçlarının sürekli geliştirilmesi, elektrik, internet gibi teknik donanımın da muhakkak sağlanması şarttır.

SONUÇ

Tüm Dünyada yaşanmakta olan COVID 19 (Koronavirüs) pandemisinin uzun bir süre daha hayatımızdaki yerini koruyacağı kuşkusuzdur. Hal böyle iken; gerek hukuk gerekse ceza davalarının sürüncemede kalmaması, ileride mağduriyetlerin oluşmaması ve pandeminin sona ermesiyle yargıdaki iş yükünün artmasını önleyebilmek adına teknolojik imkanlardan faydalanmak elzem hale gelmiştir. Çalışmamız ceza muhakemesini esas aldığı cihetle; ceza muhakemesinde genel kural sanığın fiziken duruşmada hazır bulunması olduğu öncelikle ifade edilmelidir. Ancak içinde bulunduğumuz bu pandemi süreci dikkate alınarak mukayeseli hukukta birçok ülkede “kamu sağlığı” makul, haklı bir gerekçe başka bir ifadeyle meşru bir amaç olarak kabul edilmekte ve mahkeme koridorlarındaki yoğunluğun azaltılması için SEGBİS video konferans yönteminin uygulanmasına başvurulmaktadır. Gerçekten kamu sağlığı önplanda tutulduğunda bu yönteme başvurulması zorunluluk teşkil etmektedir. SEGBİS marifetiyle sadece sanık değil, tanık, müşteki, bilirkişilerin duruşmaya katılımı, sorgulanması ve ifadelerinin alınıp kayıt altında tutulması da mümkündür. Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, Türkiye’deki mevzuat çerçevesinde de (6100 sayılı HMK, 5271 sayılı CMK, Ceza Muhakemesinde SEGBİS’in Kullanılması Hakkında Yönetmelik, TC Adalet Bakanlığı Genelgesi gibi) SEGBİS kullanımı uygulamada karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzde her ne kadar özellikle ceza muhakemesinde sesli görüntülü duruşma dönemini tavsiye etsek de, SEGBİS video konferans yöntemiyle duruşmaya katılımda, mahkemelerin, AİHM’in Marcello Viola/İtalya davasında belirlemiş olduğu kriterlere uygun davranması, ceza muhakemesine hakim olan evrensel ilkeleri mutlak şekilde gözetmesi ve sanık haklarını (savunma hakkı, adil yargılanma hakkı) kısıtlamaması gerekmektedir. Hemen belirtmelidir ki, SEGBİS video konferans yönteminin, hem hukuk hem de ceza yargılamaları açısından faydaları oldukça fazladır. Çalışmamızın içeriğinde de aktardığımız üzere başta makul sürede yargılanma hakkı (örneğin; ceza infaz kurumlarında yargılanmayı bekleyen hükümsüz tutuklular açısından) ve yüz yüzelik ilkelerinin sağlanması ve istinabe usulünden kaynaklanan sorunları gidermesi sebebiyle yerinde bir gelişme olarak kabul edilmektedir. Gerçekten Türkiye’de de örneğin; istinabe usulü yerine SEGBİS uygulamasına ağırlık verilmesi önemli bir ilerlemedir. Ancak mukayeseli hukuktan farklı olarak Türkiye’de, SEGBİS kullanımının duruşma salonları ve mevzuatta da öngörüldüğü üzere ceza infaz kurumları veya tedavi kurumlarıyla sınırlı kaldığı, ancak avukat büroları da dahil olmak üzere belirlenecek noktalarda (kamu veya özel alanlarda da) yayınlştırılması için gerekli mevzuat düzenlemesi ile alt yapı çalışmalarının bir an önce tamamlanması gerektiği düşüncesindeyiz. Bir başka husus; Türkiye’de de SEGBİS marifetiyle avukatların ceza infaz kurumlarındaki müvekkilleriyle görüşme hakkının sağlanması da mevzuat kapsamında düzenlenmeli, güvence altına alınmalıdır. Yine çalışmamızın içeriğinde Türkiye ile ilgili dile getirdiğimiz ve mevzuatta bazı değişikliklerin, yeniliklerin getirilmesi yönünde de

görüşlerimiz bulunmaktadır. Yargıtay kararları ile AİHM'in Marcello Viola/İtalya içtihadında belirlediği kriterler bir bütün olarak göz önünde bulundurulmalıdır. Sonuç itibarıyla; çalışmamızda Türk hukukunda gerek mevzuat gerekse uygulamadan kaynaklanan eksikliklerin bulunduğunu ancak gün geçtikçe Türkiye'de bu sistemin uygulamasının genişletildiğini zira pandemi sürecinin halen devam etmesinin etkisi olduğunu, her ne kadar eleştirilerde bulunsak da, çağdaş nitelikteki gelişmelere Türkiye'nin de uyum sağlamaya çalıştığını belirtmek isteriz. Kuzey Kıbrıs'ta ise gerek mevzuat gerekse de herhangi bir şekilde uygulamada SEGBİS video konferans yöntemine rastlanmadığını ve hukuk sisteminin ne yazık ki teknolojik gelişmelere kapalı olduğu cihetle çağın gerisinde kaldığını tespit etmekteyiz.

KAYNAKÇA

- ACAR, Sami/GÜRSOY, Hülya, “**Türkiye Mahkemelerinde Sesli ve Görüntülü Kayıt ve Video Konferans Sistemi Uygulamasında Geçiş: Ceza Mahkemeleri Örneği**”, Ankara Barosu Dergisi, C. 4, 2012, s. 111-129.
- AÇIKMEŞE, Turan/KARASHAHİN, Ulvi, “**Sesli Görüntülü Bilişim Sistemi (SEGBİS)**”, UYAP Bilişim Dergisi, No. 5 (2012), s. 25-35.
- ARSLAN, Aziz Serkan, “**Doğrudanlık İlkesi**”, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Medeni Usul ve İcra İflas Hukukçuları Toplantısı XII, HMK Çerçevesinde Yargılamaya Hakim Olan İlkeler, C. 4, S. 2, 2014, s. 133-144.
- ASLAN, Ali Çetin, “**Alman ve Avusturya Hukuklarında Covid 19 Salgınının Yargılamalara Etkisi ve Türkiye Bakımından Düşündükleri**”, 01.06.2020 tarihli makale için erişim adresi bkz. <https://blog.lexpera.com.tr/alman-ve-avusturya-hukuklarında-covid-19-salgınının-yargılamalara-etkisi-ve-türkiye-bakımından-dusundurdükleri/#fn2> (02.02.2021)
- AŞÇIOĞLU, Çetin, “**Yargıda Temel Sorun: Doğru ve Güvenli Yargılanma Hakkı**”, YTD, İnsan Hakları Özel Sayısı, C. 2, No: 22, Ankara Temmuz/Ağustos 1998. Erişim adresi: <http://www.turkhukuksitesi.com> (20.01.2021)
- AYDIN, Seda Gayretli, “**Medeni Yargılama Hukukunda Ses ve Görüntü Nakli Yoluyla Duruşmaya Katılma**”, DEÜHFD, Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan, C. 19, Özel Sayı, 2017, s. 2101-2126.
- BAŞARAN, Başar, “**Adil Yargılanma Hakkı**”, TC Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.
- CENDEL, Nur/ZAFER, Hamide, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yay., 13. Baskı, İstanbul 2016.
- DİNÇ, Güney, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne göre Adil Yargılanma Hakkı**, İzmir Barosu Yay., İzmir 2006.
- DİŞEL, Buse, “**İsviçre Hukukunda COVID 19 Sebebiyle Yargıda Alınan Tedbirler Özellikle Medeni Yargıdaki Düzenlemeler ve Bu Düzenlemelerin Ülkemiz Açısından Değerlendirilmesi**”, Erişim adresi: <https://blog.lexpera.com.tr/isvicre-hukukunda-kovid-19-sebebiyle-yargıda-alınan-tedbirler-ozellikle-medeni-yargıdaki-duzenlemeler-ve-bu-duzenlemelerin-ulkemiz-acısından-değerlendirilmesi/>, (05.02.2021)
- DOĞAN, İlhan, “**AİHS'de Adil Yargılanma Hakkı: 6. Madde**”, TC DÜ Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2008.

DOĞRU, Osman/NALBANT, Atilla, **İnsan Hakları Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar**, C. 1, Şen Matbaa, Ankara 2012.

DONAY, Süheyl, **İnsan Hakları Açısından Sanığın Hakları ve Türk Hukuku (Sanık)**, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1982.

DURŞUN, Gizem, **“Sanığın Duruşmada Hazır Bulunma Hakkı ve Bu Kapsamda Sesli ve Görüntülü Bilişim Sisteminin (SEGBİS) Değerlendirilmesi”**, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 143-144, Temmuz-Ağustos 2016, s. 127-159.

DÜNDAR, Meltem, **“KKTC Ve Türk Ceza Yargılaması Hukuklarında Çapraz Sorgulama”**, TC İstanbul Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005, Erişim adresi: <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/41433.pdf>

EUROPEAN COUNCIL, CEPEJ Studies No: 20, **European Judicial Systems Efficiency and Quality of Justice**- Edition 2014 (2012 bilgileri).

GÖZEL, Arif, **“Yargılamada Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) Kullanımı”**, Academia, (08.02.2021)

Erişim adresi için bkz.

https://www.academia.edu/12580753/Yarg%C4%B1lamada_Ses_ve_G%C3%BCnt%C3%BC_Bili%C5%9Fim_Sistemi_SEGB%C4%B0S_Kullan%C4%B1m%C4%B1

GÖZÜBÜYÜK, Şeref/GÖLCÜKLÜ, Feyyaz, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması**, Turhan Kitabevi, 10. Baskı, Ankara, 2013.

GÜLŞEN, Recep, **“Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu ve Teknoloji”**, Hukuki Perspektifler Dergisi, S. 7, Temmuz 2006, s. 150 - 157.

GÜNER, Halil, **“SEGBİS Sisteminin Cezaevi Uygulamasının Adil Yargılanma Hakkı Yönünden Değerlendirilmesi,”** Terazi Hukuk Dergisi 9, No. 99, Kasım 2014, s. 84-88.

HAU, Wolfgang, **“Litigation in the Time of Covid-19: Some Observations from Germany”**, Civil Justice and Covid-19- Septentrio Reports 2020/5, s. 29-31.

İNCEOĞLU, Sibel, **İHAM Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı**, Beta Yay., 3. Baskı, İstanbul 2008.

İPEK, Ali İhsan, **İfade Almanın Teknik ve Taktikleri**, Adalet Yay., Ankara 2015.

KAFES, Veli, **“Marcello Viola/İtalya AİHM İçtihat Kararı İncelemesi”** hakkında erişim adresi için bkz. (13.02.2021) <http://docplayer.biz.tr/3731340-Marcello-viola-v-italya-karar-incelemesi.html>.

KALE, Serdar, **“Ses ve Görüntünün Nakledilmesi Yoluyla Duruşmanın İcrası”**, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi, C. 2, S. 25, 2013, s. 141-155.

KARAKEHYA, Hakan, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. Maddesi Bağlamında Ceza Muhakemesinde Duruşma**, Savaş Yay., Ankara 2008.

KARDOS, Sandor, Holding **“Trial via Private Telecommunication Network”**, s. 171, Erişim adresi için bkz. (17.01.2021) <http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail/detail?sid=491ac3d5-fdbe-4cdc-b417-05908b50232f%40sessionmgr4003&vid=3&hid=4203&bdata=JnNpdGU9ZWRzLWxpdmU%3d#AN=57206263&db=a9h>

KAŞIKARA, M. Serhat, **AİHS Çerçevesinde Adil Yargılanma Hakkı Ve Türkiye**, Adalet Yay., Ankara 2009.

KAVGACI, Çağrı, “**Ceza Yargılamasına Hakim İlkeler Işığında SEGBİS**” (30.09.2020), Erişim adresi: <https://www.hukukcukufasi.com/ceza-yargilamasina-hakim-ilkeler-isiginda-segbis/> 10.02.2021).

KILIÇ, Ali, **6100 Sayılı Hukuk Muhakemesi Kanunu Açıklamalı İçtihatlı**, Adalet Yay., C. II, Ankara 2011.

ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar/TEPE, İlker, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yay., 10. Baskı, Ankara 2017.

ÖZBEK, Veli Özer, “**Olağan Kanun Yolu Olarak İstinaf (CMK m. 272-285): Yapısı, İşleyişi, Ortaya Çıkması Muhtemel Sorunlar**”, Ceza Hukuku Dergisi, S. 30, Nisan 2016.

ÖZEKEŞ, Muhammet/GÜNEYSU, Nilüfer Boran, “**KOVID-19 Salgınından Dolayı Alman Hukukunda Yargılama ve Takip Hukukuna İlişkin Hukukî Durum ile Özellikle İflâslar (Küflî İcra) Hakkındaki Düzenlemeye Genel Bakış**”, Erişim adresi için bkz. <https://blog.lexpera.com.tr/kovid-19-salginindan-dolayi-alman-hukukunda-yargilama-ve-takip-hukukuna-iliskin-hukuki-durum/> (03.02.2021)

ÖZMEN, Necmeddin, “**Adil Yargılanma İlkesinin Gelişim Süreci ve AİHS Çerçevesinde Adil Yargılanma Hakkı**”, TC GÜ Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007

ÖZTÜRK, Bahri/TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan ve Diğerleri, **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yay., 14. Baskı, Ankara 2020.

PEKCANTEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet, **Meden Usul Hukuku Temel Bilgiler**, Yetkin Yay., 10. Baskı, Ankara 2016.

PEKCANTEZ, Hakan, **Medeni Usul Hukuku**, On İki Levha Yay., 15. Baskı, İstanbul 2017.

ROTH, Michael: **Laissez-Faire Videoconferencing: Remote Witness Testimony and Adversarial Truth**, 48 UCLA Law Review (185) (2000).

SAATÇIOĞLU, Demet, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı**, Erciyes Üniversitesi SBE (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Erkal, Atilla), Kayseri 2014.

SANIVAR, Ramadan, **Modern İnfaz Hukuku ve Koşullu Salıverilme (Şartlı Tahliye) Kurumu**, Seçkin Yay., Ankara 2020.

SANIVAR, Ramadan, “**İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 6. Maddesi Çerçevesinde Adil Yargılanma Hakkı ve Sanığa Tanınan Temel Haklar**” Doğu Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mart 2012, Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs.

SCHROEDER, Friedrich-Christian/PEUKERT, Wolfgang/YENİSEY, Feridun, **Ceza Muhakemesinde “Fair Trial” İlkesi**, İstanbul Barosu CMUK, Uygulama Servisi Yay., İstanbul 1999.

ŞAHİN, Cumhur, **Ceza Muhakemesinde İspat (Delillerin Doğrudan Doğrualığı İlkesi), (İspat)**, Yetkin Yay., Ankara 2001.

ŞAHİN, Cumhur, **Ceza Muhakemesi Hukuku –I**, Seçkin Yay., Ankara 2014.

ŞEKER, Hilmi, “**Duruşmaya Katılma Hakkı**”, Ankara Barosu Dergisi, 2017/1, s. 221 vd. Erişim adresi için bkz. (18.01.2021)

<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2017-1/9.pdf>

ŞEN, Ersan, **“Sanığın Mahkemeye Çıkma Hakkı (Mahkeme)”**, Erişim adresi için bkz. <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1830305-sanigin-mahkemeye-cikma-hakki> (16.01.2021)

TAŞKIN, Cankat, **“Müdafii ve Vekilin Hukuki Yardımı, Sınırları İle Uygulamada Karşılaşılan Sorunların AİHM İçtihatları Işığında Değerlendirilmesi”**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, No: 69, Mart-Nisan 2007, s. 211-241.

TC Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, **Adalet Bakanlığı Personeli Görevde Yükselme Eğitimi Bilgisayar ve UYAP Bilişim Ders Notları**, Ankara 2015, S. 36. Erişim adresi için bkz. <http://www.edb.adalet.gov.tr/duyurular/iimnotlar/uyap.pdf> (12.02.2021).

TC Adalet Bakanlığı, **“Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS)”** başlıklı Genelge No: 150, s. 2. Erişim adresi için bkz. <https://www.adalet.gov.tr/pdf/segbis.pdf>. (05.02.2021)

TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/SANCAKDAR, Oğuz/ÖNOK, R. Murat, **İnsan Hakları El Kitabı**, Seçkin Yay., 8. Baskı, Ankara 2019.

TIRTIR, Mustafa, **“Pandemi Sürecinde İngiliz Hukukunda Duruşmalara Görüntülü Veya Sesli Arama İle Katılma Hakkı Ve Ülkemizde Uygulanabilirliği”**, 27.05.2020 tarihli erişim adresi için bkz. (01.02.2021) <https://mustafatirtir.com/pandemi-surecinde-ingiliz-hukukunda-durusmalara-goruntulu-veya-sesli-arama-ile-katilma-hakki-ve-ulkemizde-uygulanabilirligi/>

TIRTIR, Mustafa, **“Sesli – Görüntülü Duruşma Dönemi”**. Erişim adresi: <https://mustafatirtir.com/sesli-goruntulu-durusma-donemi/> (13.02.2021).

TOSUN, Yemliha Uğur, **“Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin İnsan Hakları Açısından Önemi”**, HUKAB Dergi, S. 6. Erişim adresi için bkz. <http://www.hukabdergi.com/p2471/> (18.01.2021).

TÜRKEK, Adem, **“Ceza Yargılamasının Kovuşturma Aşamasında Adil Yargılanma Hakkı”**, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi SBE (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Kaya, İbrahim), Çanakkale 2010.

ÜNVER, Yener/HAKERİ, Hakan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet Yay., 17. Baskı, Ankara 2020.

VAN DER VLIS, E.-J. (2011), Videoconferencing in criminal proceedings, In Braun, S. & J. L. Taylor (Eds.), **“Videoconference and remote interpreting in criminal proceedings”**, Guildford: University of Surrey, 11-25. (29.01.2021) http://www.videoconference-interpreting.net/wp-content/uploads/2014/04/02_vanderVlis.pdf

YENİDÜNYA, Caner/İÇER, Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet Yay., 1. Baskı, Ankara 2016.

YENİSEY, Feridun, **“Ceza Muhakemesinde Covid 19 Öncesi ve Sonrasında Çevrimiçi İletişimde Savunma Haklarının Özellikle Tutuklama Kararı Verilirken Korunması”** başlıklı sunum, Ceza Adalet Sisteminin Güçlendirilmesi ve AİHS İhlallerinin Önlenmesi İçin Yargı Mensuplarının Kapasitesinin Artırılması Ortak Projesi. Erişim adresi için bkz. (28.01.2021) <https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/552/dosya/prof-dr-feridun-yeniseyin-sunumu04-01-202112-08.pdf>

YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yay., 5. Baskı, Ankara 2017.

YERDELEN, Erdal, **“Ceza Muhakemesinde Video Konferans Yönteminin (SEGBİS) Kullanımı”**, Bilişim Hukuku Dergisi, S. 2, 2019, s. 271-287.

YURTCAN, Erdener, **Ceza Yargılaması Hukuku**, Vedat Kitapçılık, 11. Baskı, İstanbul 2005.

ZAFER, Hamide, “**Savunma Hakkı ve Sınırları**”, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, MÜHF Hukuk Araştırmaları Dergisi, S. 2, C. 19, 2013, s. 507-540.